La publicació d'actualitat econòmica de les Balears

conjuntura

Núm. 31 · Juny 2011

10 ANYS

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

CRÈDITS

CONJUNTURA

La publicació d'actualitat econòmica de les Balears

Núm. 31 · Juny 2011

Centre de Recerca Econòmica (UIB · "SA NOSTRA")

Direcció
Antoni Riera Font i Aina M. Ripoll Penalva

Elaboració
Alejandro Campos Fernández, Leonor Enseñat Rodríguez,
Cosme Garcias Ollers, Sonia Maestre Soto,
Antònia Reus Martorell, Antoni Riera Font,
Aina M. Ripoll Penalva i Miquel Salvà Garví

Assessorament editorial i lingüístic
Àngels Àlvarez Garí

Maquetació: LABODONI comunicació i disseny
Impressió: amadip.esment
Dipòsit legal: PM-1204-2001
ISSN: 1887-3332

© de la present edició: "SA NOSTRA", Caixa de Balears
© del text: Centre de Recerca Econòmica (UIB · "SA NOSTRA")

Data de tancament: 16 de juny de 2011

CONJUNTURA

És un butlletí destinat a la difusió dels principals agregats macroeconòmics, obert a la col·laboració de persones i institucions que treballen entorn de l'anàlisi econòmica.

Només té propòsits informatius, per conseqüent "SA NOSTRA" no es responsabilitza de l'ús que se'n faci. Les opinions i estimacions són del Centre de Recerca Econòmica (UIB · "SA NOSTRA"), per la qual cosa poden estar subjectes a variacions.

S'imprimeix en paper ecològic i el preu inclou únicament les despeses d'edició i d'impressió.

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest document ni de la coberta, ni el recull en un sistema informàtic, ni la transmissió en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, sia electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o per altres mètodes, sense el permís dels titulars del copyright.

PVP: 6 €

índex

El comentari

1 Entre l'espasa i la paret

Conjuntura internacional i espanyola

4 Panorama econòmic

17 Mercat financer

Conjuntura balear

26 Producció i demanda

37 Mercat turístic

47 Mercat laboral

57 Preus

65 Medi ambient

El comentari

Entre l'espasa i la paret

En un context de renovada estabilitat parlamentària, les restriccions vigents en el pla macroeconòmic recomanen avançar en la consecució d'una combinació de polítiques orientades a contribuir al creixement de l'economia a curt i a mitjà termini, que han d'anar necessàriament acompanyades d'una resposta ràpida i coordinada de la política pressupostària.

I és que, més enllà de l'habitual dilema entre la coherència de la política pressupostària, el realisme de les previsions de creixement i l'adequació a la situació conjuntural que sol acompanyar tots el debats de política econòmica, el deteriorament de les finances públiques situa la política pressupostària entre l'espasa i la paret i deixa un escàs marge de maniobra (tot i que no nul) tant pel que fa al seu paper tradicional en la determinació de l'ús alternatiu i l'assignació dels recursos públics (funció assignativa) com en el seu paper estratègic a l'hora de compensar la insuficiència de la demanda efectiva (funció estabilitzadora).

Des d'aquesta doble perspectiva, la disciplina pressupostària esdevé un requisit ineludible, atès que sense aquesta observança no es pot assolir l'estabilitat macroeconòmica necessària per al desenvolupament de les forces competitives que asseguren la millora de la renda per càpita i el nivell de vida dels ciutadans, ni a curt ni a mitjà termini.

Hi ha diverses consideracions que avalen la necessitat d'avançar en la consolidació pressupostària. D'entrada, la probabilitat cada vegada més elevada que el dèficit s'incrementi amb el temps, ja sigui per raons discrecionals o voluntàries del sector públic (canvis en les prioritats de despesa o alteracions dels tipus impositius) o per la reacció automàtica al cicle econòmic. En aquest sentit, n'hi ha prou a observar l'evolució del dèficit, situat actualment en nivells històricament desconeguts, l'acomodació del creixent deute públic i, en un terreny més proper, la composició de les modificacions del crèdit de l'Administració, en especial, les ampliacions.

Alhora, la conveniència d'alinear-se amb el to de la política fiscal dels països de l'entorn, particularment de la zona de l'euro, subratlla la necessitat d'escometre una política de consolidació com a manera de contribuir i seguir gaudint del marc d'estabilitat nominal de la moneda única, necessari per reprendre l'impuls de les polítiques de reforma estructural de liberalització i augment de la competència i modernització dels mercats de factors i productes.

A tot això, cal sumar-hi l'efecte que a mitjà termini pot tenir la disminució previsible dels fons comunitaris rebuts sobre el capítol d'ingressos, el destí dels quals és la inversió, i el fet que els problemes estructurals que arrossega l'economia balear, en un context de globalització creixent i canvis demogràfics, estrenyin progressivament la utilització discrecional del pressupost.

Ara bé, tan important com avançar en la consolidació fiscal és garantir que l'estructura i la composició pressupostària és l'adequada, ans al contrari no només es posarien en perill els objectius d'estabilitat econòmica a mitjà termini, sinó que a curt termini seria impossible assolir altres objectius immeditats que la societat reclama, com ara l'ocupació. Per això, l'exercici de consolidació fiscal exigeix un esforç intern més gran que la simple retallada de la despesa pública com a manera d'equilibrar el saldo pressupostari. Per què?

De primer, perquè si bé l'evidència internacional suggereix que durant els períodes recessius els països tendeixen a posar en pràctica consolidacions reeixides basades en retalls profunds de la despesa corrent, també se sap que aquesta resposta accentua a curt termini la variabilitat cíclica de l'economia, precisament el contrari del que reclama la funció estabilitzadora del pressupost.

Segonament, perquè l'evidència internacional palesa, alhora, que les consolidacions fiscals dels països de l'OCDE han vengut acompanyades tradicionalment de reduccions de la inversió pública, sia per raons de visibilitat política o perquè són un dels capítols de despesa menys rígid. Sigui quina sigui la raó, aquesta resposta pot posar en perill a mitjà i a llarg termini el manteniment del pols inversor privat, atesos els efectes negatius que el retrocés de la inversió pública

té sobre la productivitat del teixit empresarial, matèria en què les Balears presenten un retard relatiu.

Per això, una de les crítiques esgrimides des del punt de vista teòric fa referència a l'incompliment de l'anomenada 'regla d'or', segons la qual estaria justificat mantenir un cert dèficit sempre que estàs motivat per unes despeses d'inversió, amb uns rendiments futurs que ampliassin la base impositiva sobre la qual recaptar impostos per fer front al pagament dels interessos i a la devolució del principal. La lògica d'aquesta regla travela amb problemes pràctics que en fan dubtosa l'optimalitat. En primer lloc, perquè crea incentius a classificar com a despesa corrent despeses de capital. I, en segon lloc, perquè crea un biaix favorable a les inversions en capital físic en detriment de les despeses dedicades a la formació del capital humà (educació) –classificades en la major part dels casos com a corrents–, que està poc justificat tant en termes distributius com de rendibilitat social. Ni la necessitat de mantenir el nivell d'inversió publica justifica el dèficit ni l'imperatiu de disminuir el dèficit ha de tenir un efecte apreciable sobre la inversió pública més enllà del curt termini.

Entre l'espasa i la paret, l'única sortida que s'identifica a curt termini és la d'actuar de manera diferenciada sobre els components del dèficit. En aquest sentit, cal recordar que el dèficit està determinat tant per l'actuació de l'Administració mateixa com pels efectes induïts del cicle econòmic sobre les despeses i els ingressos públics. Atès que aquest darrer incorpora una alta càrrega exògena, és sobre el primer que cal centrar els esforços.

En aquest afer, és erroni considerar els ingressos i les despeses com una massa homogènia, perquè ni totes les despeses tenen un efecte expansiu ni tots els ingressos un efecte contractor. Més encara, tampoc no és realista pensar que els efectes, expansius o contractors, provocats per ingressos i despeses distints són sempre els mateixos. I és que diferents tipus de canvis impositius que alteren la recaptació en la mateixa quantitat poden tenir efectes molt diferents sobre la demanda total. És necessari, doncs, ponderar les distintes partides de despeses i ingressos.

Ara bé, aquest esforç només fructificarà a mitjà termini si s'aconsegueix tallar d'arrel la tendència esbiaixada cap a l'augment de la despesa pública i del dèficit per part de les institucions. Aquesta exigència, que respon a una reclamació permanent que recorda que no és possible afermar l'estabilitat pressupostària sense trencar amb la influència excessiva de la inèrcia i de l'incrementalisme en què opera el sector públic, demana una valoració d'una reforma estructural de les administracions, amb molta més transcendència a mitjà termini que no pas a curt.

Principals macromagnituds

		2009	2010	2009	2010				2011
				4t trim.	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.	1r trim.
PIB	Estats Units	-2,6	2,9	0,2	2,4	3,0	3,2	2,8	2,3
	Japó	-6,3	4,0	-1,5	5,6	3,1	5,0	2,2	-1,0
	UME	-4,1	1,7	-2,1	0,8	2,0	2,0	1,9	2,5
	Alemanya	-4,7	3,6	-2,0	2,3	3,9	3,9	3,8	4,8
	Regne Unit	-4,9	1,4	-2,8	-0,4	1,5	2,5	1,5	1,8
	Espanya	-3,7	-0,1	-3,0	-1,4	0,0	0,2	0,6	0,8
	Balears	-1,8	-0,9	-2,3	-1,9	-1,3	-0,4	-0,2	-0,1
Inflació	Estats Units	-0,4	1,6	1,4	2,4	1,8	1,2	1,3	2,1
	Japó	-1,4	-0,7	-2,0	-1,2	-0,9	-0,8	0,1	0,0
	UME	0,3	1,6	0,4	1,1	1,6	1,7	2,0	2,5
	Alemanya	0,2	1,2	0,3	0,8	1,0	1,2	1,6	2,2
	Regne Unit	2,2	3,3	2,1	3,3	3,4	3,1	3,4	4,1
	Espanya	-0,3	1,8	0,1	1,1	1,6	2,0	2,6	3,5
	Balears	-0,2	1,7	0,2	1,2	1,5	1,8	2,2	3,0
Taxa d'atur	Estats Units	9,3	9,6	10,0	9,7	9,7	9,6	9,6	8,9
	Japó	5,1	5,1	5,2	5,1	5,1	5,0	5,0	4,7
	UME	9,5	10,1	10,0	10,1	10,2	10,1	10,1	9,9
	Alemanya	7,7	7,1	7,7	7,5	7,2	6,9	6,7	6,3
	Regne Unit	7,6	7,8	7,7	7,9	7,7	7,7	7,8	n.d.
	Espanya	18,0	20,1	18,8	20,1	20,1	19,8	20,3	21,3
	Balears	18,1	20,4	19,5	22,4	19,9	17,1	22,2	25,4
Ocupació	Estats Units	-4,4	-0,7	-4,2	-2,6	-0,8	-0,1	0,5	0,9
	Japó	-1,6	-0,4	-1,9	-1,1	-0,6	0,0	0,1	-1,7
	UME	-1,9	-0,5	-2,1	-1,3	-0,6	-0,1	0,3	0,3
	Alemanya	0,0	0,5	-0,3	-0,2	0,4	0,8	1,1	1,4
	Regne Unit	-1,6	0,2	-1,5	-1,2	0,4	1,0	0,8	1,4
	Espanya	-5,7	-1,9	-4,3	-3,0	-2,0	-1,3	-1,2	-1,3
	Balears	-6,5	-2,6	-4,6	-4,3	-2,8	-1,5	-2,0	-2,5

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte la taxa d'atur, que fa referència al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Eurostat, INE, OCDE, Reserva Federal de St. Louis, Statistics Bureau of Japan, Tresoreria General de la Seguretat Social i elaboració pròpia

Conjuntura internacional

Panoramaeconòmic

Dubtes i incerteses corrompen temporalment la progressió econòmica mundial.

Després d'un primer trimestre en què l'economia mundial ha evolucionat al ritme esperat, l'entrada al segon quart de l'any ha confirmat els presagis que anunciaven que alguna cosa podria passar una vegada que el cicle d'inventaris i els estímuls fiscals afluixassin la corda i es posassin sobre la taula noves dificultats en el procés de transició de la recuperació a l'expansió econòmica mundial. Unes dificultats que, en definitiva, són més velles que noves, almenys pel que fa al temps transcorregut d'ençà que la recessió tocà fons, per tal com tornen a arraulir-se en els grans subjectes que han dominat tant les causes com les conseqüències de la fase recessiva, fonamentalment la inestabilitat financera i els desequilibris fiscals.

L'escenari resultant assenyala, al mateix temps, el desfasament que palesen les principals regions del món en l'actual procés de convalescència, que, en aquest cas, no només reconeix diferències substancials entre les economies avançades i les emergents, sinó que, entre les primeres, discrimina clarament la fase i la velocitat amb què progressen cadascun dels blocs, entre els quals es troben els Estats Units i la Unió Europea. És per això que la disparitat dels comportaments nacionals ha compensat el marcador global i les previsions emeses des d'aquest punt de vista per al bienni 2011-2012 romanen, al cap i a la fi, pràcticament invariables. D'aquesta manera, el Fons Monetari Internacional (FMI) estima que el món creixerà a un ritme del 4,3% aquest exercici, que s'elevaria al 4,5% l'any següent. Ambdues taxes no han sofert cap modificació a través de la revisió efectuada el mes d'abril per l'organisme esmentat, mentre que la incorporació de nova

Perspectives econòmiques mundials

	2010	2011		2012
		Anual	4t trim.	
Economia mundial	5,1	4,3	4,3	4,5
Economies avançades	3,0	2,2	2,3	2,6
Estats Units	2,9	2,5	2,6	2,7
Japó	4,0	-0,7	0,8	2,9
UME	1,8	2,0	1,8	1,7
Mercats emergents i economies en desenvolupament	7,4	6,6	6,9	6,4
Europa Central i de l'Est	4,5	5,3	5,1	3,2
Xina	10,3	9,6	9,4	9,5
Índia	10,4	8,2	7,7	7,8
Amèrica Central i Llatina	6,1	4,6	4,3	4,1

* Taxes de variació anual en percentatges
** Previsions revisades el mes de juny
Font: FMI

informació el mes de juny tan sols ha rebaixat en una dècima la previsió de l'any en curs.

A grans trets, la progressió del globus segueix descansant en el dinamisme de les economies emergents i en vies de desenvolupament (6,6%; +0,1 pp, respecte d'abril), les quals, tot i moderar sensiblement el ritme d'avanç de l'exercici passat, continuen liderades per la regió asiàtica (8,4%) –amb la Xina (9,6%) i l'Índia (8,2%) al capdavant–, seguida de l'Àfrica subsahariana (5,5%), els països de l'Europa Central i de l'Est (5,3%), Rússia (4,8%) i les economies llatinoamericanes (4,6%).

Mentrestant, el comptador global segueix llastat per la feblesa de la recuperació de les economies avançades, que no només continuen creixent a taxes que són relativament minses (2,2%) atesa la magnitud de la recessió, sinó que coarten constantment la revisió a l'alça de les previsions (-0,2 pp, respecte d'abril). I és que sembla que l'activitat continuarà avançant d'una manera suau a la meitat més desenvolupada del món, per tal com una manca de pols superior a l'esperada a l'economia nord-americana (2,5%; -0,3 pp, respecte d'abril) i una sacsejada més que important a l'economia nipona després del terratrèmol de l'11 de març (-0,7%; -2,1 pp, respecte d'abril) tan sols podrà ser, en part, compensada, per un millor comportament a l'esperat a la zona de l'euro (2%; 0,4 pp, respecte d'abril).

Val a dir, amb tot, que el desfasament esmentat entre els principals blocs econòmics del món també es reprodueix en una escala inferior i entre els països que comparteixen la moneda única s'eixamplen les distàncies. D'aquesta manera, l'empenta de les economies centreeuropees –com ara França (2,1%; +0,5 pp, respecte d'abril) i Alemanya (3,2%; +0,7, respecte d'abril)– contrasta amb la fragilitat dels comptadors de creixement de les economies mediterrànies –com Espanya (0,8%; invariable respecte d'abril) i Itàlia (1%; -0,1 pp, respecte d'abril)–, sens perjudici de les que traslladen a les magnituds reals la negativitat d'uns comptes públics sotmesos a rescat –com és el cas de Grècia, Irlanda i Portugal–. I són precisament les onades d'incertesa envers la supervivència de les economies sota l'auspici de l'ajut supranacional les que de tant en tant provoquen mala maror als mercats financers, els quals, escalivats després de moltes d'esquitxades, reaccionen ràpidament disparant la volatilitat i enlairant la prima de risc dels títols nacionals.

Així doncs, en aquests moments, la formulació i implantació de processos de sanejament fiscal creïbles i paral·lels a l'enfortiment dels sistemes bancaris i financers, esdevenen la pedra angular de la política econòmica a les economies avançades, atesa la necessitat d'eliminar els desequilibris existents sense minar les perspectives de creixement. Un esforç addicional serà demanat, per tant, a l'Administració nord-americana –que ha posposat més del compte els deures de la consolidació–, però també al Japó –que ha hagut de transformar en més deute la factura de la catàstrofe natural– i, sobretot, a la Unió Europea –que s'enfronta a rescats de doble volta, després que el deute de l'economia grega clama per la reestructuració–. A favor de totes aquestes economies hi segueixen jugant el caràcter acomodatici de la política macroeconòmica –especialment monetària–, la demanda latent en matèria d'inversió i consum de béns duradors i, així mateix, l'empatia de les economies emergents i en vies de desenvolupament, que mantenen un potencial de creixement farcit d'oportunitats.

Precisament d'aquesta darrera qüestió emanen els principals reptes que no poden defugir les economies més dinàmiques del planeta, per tal com l'empenta del comptador agregat provoca problemes tant per la seva intensitat com pels pilars que la sostenen. Tan cert és que les primeres conseqüències del sobreescalfament a les economies emergents han començat a materialitzar-se a través de taxes d'inflació que es preveuen en ascens (6,9% *vs* 6,1%, 2010), mentre que l'abandonament de la demanda interior enfront d'una excessiva dependència del sector exterior no permet posposar en excés un reequilibri definitiu d'ambdues faccions de la despesa, capaç de manejar la política canviària i afrontar reformes estructurals responsables.

L'economia nord-americana es refreda, mentre que la política pública es veu obligada a reanimar-la sense trair la credibilitat fiscal.

L'economia nord-americana ha tancat el primer trimestre amb un balanç positiu, però de caire insuficient per consolidar el procés de recuperació, atesos els símptomes de feblesa que encara presenten bona part de les macromagnituds nacionals, especialment en l'àmbit del mercat de treball. En aquest sentit, el canvi de calendari ha suposat un alentiment en el ritme de creixement de l'economia nord-americana, per tal com l'avanç intertrimestral del primer

quart de l'any (0,5% *vs* 0,8%, 4t trim.) ha posat fi a la senda ascendent que havia experimentat el semestre anterior. Aquest mateix comportament s'ha posat de manifest en la taxa interanual, la qual no tan sols ha moderat el ritme d'avanç (2,3% *vs* 2,8%, 4t trim.), sinó que s'ha mostrat incapaç d'igualar el registre del primer trimestre del passat exercici (2,4%), al cap i a la fi, el creixement més minso de 2010.

En aquest sentit, el consum privat ha continuat evolucionant a l'alça, per bé que ha palesat alguns símptomes de refredament en termes intertrimestrals (0,5% *vs* 1%, 4t trim.), d'acord amb el comportament de les compres de béns duradors (2,2% *vs* 4,9%, 4t trim.) i peribles (0,3% *vs* 1%, 4t trim.), atès que l'adquisició de serveis ha avançat a un ritme idèntic al del trimestre anterior (0,4%). No obstant això, la senda interanual reflecteix que la despesa de les llars s'ha erigit en el component del producte interior brut (PIB) amb més capacitat per actuar com a punta de llança en el procés de recuperació econòmica als Estats Units, no tan sols pel seu pes sobre l'agregat –que depassa el 70%–, sinó perquè ha esdevengut l'única partida que ha accelerat el ritme d'ascens durant el primer trimestre (2,7% *vs* 2,6%, 4t trim.).

Aquesta dinàmica ha quedat reflectida en l'índex de confiança dels consumidors elaborat per The Conference Board, per tal com no ha baixat dels seixanta punts durant els cinc primers mesos de l'any, un llindar que en el transcurs de l'exercici anterior tan sols es va superar puntualment els mesos de maig i desembre. En aquest marc, l'avanç experimentat per la despesa privada ha vengut avalat tant per l'escassa empenta de la taxa d'estalvi de les llars –que s'ha situat durant el primer trimestre en el 5,1% de la renda familiar bruta disponible (*vs* 5,4%, 4t trim.)–, el nivell més minso dels últims dos anys i mig, com per l'acceleració nominal de la remuneració dels assalariats (3,7% *vs* 3,1%, 4t trim.).

No obstant això, l'avanç real anotat pels salaris no amaga el to dubitatiu que encara palesa el mercat laboral nacional, especialment a l'entrada de la primavera. No en va, la taxa d'atur, que durant els

PIB, inflació i taxa d'atur als Estats Units

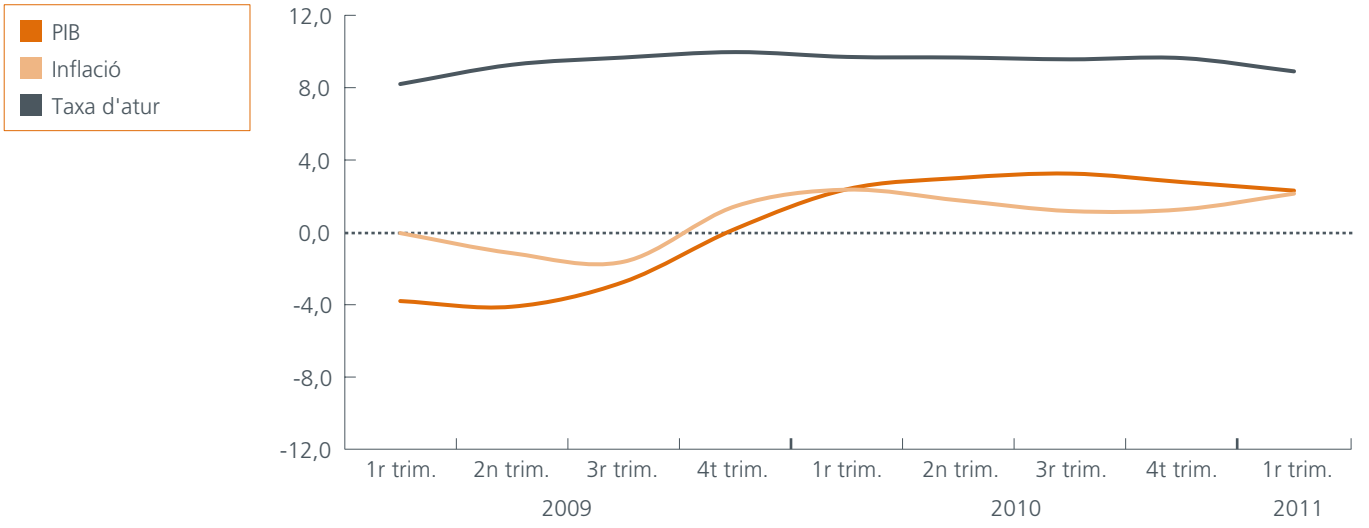

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte la taxa d'atur, que fa referència al percentatge de desocupats sobre la població activa
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades del Bureau of Economic Analysis, el Bureau of Labor Statistics i la Reserva Federal de St. Louis

mesos de febrer i març ha baixat del 9% per primer cop en vint-i-dos mesos (8,9% i 8,8%, respectivament), ha tornat a repuntar a l'abril (9%) i al maig (9,1%). Aquest comportament ha estat idèntic a l'anotat en termes d'ocupació, atès que l'increment del mes de maig (0,7%) ha suposat un alentiment respecte del ritme d'avanç dels tres mesos anteriors (1%), la qual cosa ha provocat que el nombre de llocs de feina creats al llarg dels cinc primers mesos de l'any (783.000) hagi estat inferior al corresponent al mateix període de l'exercici passat (853.000).

Al mateix temps, les perspectives en l'àmbit empresarial indiquen una certa recuperació de la confiança durant el primer quadrimestre, atesa l'evolució de l'índex de sentiment empresarial de l'Institute for Supply Management, que s'ha mantengut part damunt dels seixanta punts, el llindar tradicionalment associat als períodes d'expansió econòmica. Els efectes d'aquest guany de confiança, que han desaparegut el cinquè mes de l'any, en què s'ha assolit el nivell més baix dels darrers vint mesos (53,5 punts), s'han posat de manifest en la trajectòria de la demanda d'inversió, la qual, malgrat haver suavitzat la senda alcista (7,3% *vs* 11,1%, 4t trim.) com a conseqüència de la minva en la contribució del cicle d'inventaris, ha continuat avançant a un ritme similar al que s'havia anotat en els anys precrisi. Així les coses, la millora dels beneficis empresarials i el menor endeutament de les empreses no financeres han afavorit que els recursos canalitzats cap a projectes que impliquen l'adquisició d'equipament o programari hagin continuat creixent a taxes de dos dígits (14,7% *vs* 16,9% 4t trim.), en contraposició al comportament dels recursos destinats a l'ampliació d'instal·lacions, que han sumat el desè trimestre consecutiu sota zero (-3,7% *vs* -4%, 4t trim.).

En aquesta línia, el component residencial de la demanda d'inversió ha seguit realitzant una contribució negativa (-2,3% *vs* -4,6%, 4t trim.), d'acord amb l'evolució regressiva dels preus de l'habitatge –que segons l'índex Case-Shiller ha romput la treva vigent durant la major part de l'any anterior (-3,1% *vs* -1,6%, 4t trim.)– i la fallida ininterrompuda del nombre d'habitatges iniciats (-5,3 *vs* -5,1%, 4t trim.) –que manté l'activitat en nivells històricament baixos i ja acumula deu trimestres sense superar la barrera dels dos milions (1,75 milions).

Alhora, els intercanvis comercials amb la resta del món han tornat a evolucionar de manera desfavorable, per tal com el gaudi d'un dòlar en hores baixes ha estat compensat sobre manera pel repunt de la factura petrolífera. Així doncs, el sector exterior ha continuat realitzant una contribució negativa al marcador agregat, que ha repetit una retallada de magnitud idèntica a la que s'havia encaixat el quart trimestre de l'exercici passat (-0,5 pp). I és que si bé els fluxos de béns i serveis han suavitzat el ritme d'ascens en ambdues direccions, les importacions (10% *vs* 10,9%, 4t trim.) han continuat creixent a un ritme superior al de les exportacions (8,4% *vs* 8,9%, 4t trim.). Conseqüentment, la balança per compte corrent nord-americana ha romàs fidel al seu caràcter estructuralment deficitari i el seu saldo negatiu ha engreixat en termes interanuals (11,8%) fins a situar-se al voltant dels 498.000 milions de dòlars i, per tant, part damunt del 3% del PIB per cinquè trimestre consecutiu (3,3% *vs* 3,2%, 4t trim.).

En aquest escenari, la política econòmica nord-americana ha pres consciència envers la fragilitat del pols que les principals macromagnituds encara palesen, no en va just es fan les primeres passes del procés de recuperació d'una crisi sistèmica d'una envergadura tal com l'experimentada al llarg del darrer trienni. Així, el Comitè Federal de Mercat Obert de la Reserva Federal ha optat per seguir conferint a la política monetària un caràcter marcadament expansiu amb l'objectiu que l'economia assolesqui un nivell d'activitat suficient per activar el mercat laboral. En aquest sentit, sembla evident que, ara per ara, les preocupacions de la Fed segueixen centrant-se més en l'atonia del creixement que en els riscos susceptibles d'enlairar la taxa d'inflació, atès que, malgrat el repunt del preu de les matèries primeres per mor de les turbulències geopolítiques sorgides al països àrabs, la institució monetària ha optat per mantenir el tipus oficial en la forquilla de mínims (0%-0,25%) i, alhora, mantenir el calendari previst de compra d'actius a gran escala. I és que, si bé la taxa d'inflació del mes de maig (3,6%) ha arribat a duplicar amb escreix la corresponent a l'inici de l'exercici (1,6%, gener), la inflació subjacent ha mantengut una evolució força més moderada (1,5% *vs* 1%, gener), fet que confirma la influència de l'encariment del cru sobre els preus finals i, per tant, el caràcter d'entrada transitori de les tensions a l'alça de l'índex general.

D'altra banda, des de la vessant fiscal, l'Administració nord-americana ha continuat assumint un elevat nivell d'endeutament en detriment de la salut de l'erari públic amb l'objectiu de sostenir la demanda agregada. En aquest escenari, tot i que durant el primer trimestre

l'avanç de la despesa pública s'ha amagrit interanualment per quarta vegada consecutiva (0,2% *vs* 1,1%, 4t trim.), el dèficit fiscal ha arribat al 10% (*vs* 10,4%, 4t trim.). No obstant això, les autoritats nacionals sembla que s'han fet càrrec de la situació, per tal com el debat sobre el dèficit públic ha entrat de ple en l'escena política. No debades, s'ha encetat un procés de diàleg entre els dos principals partits del país envers la necessitat d'avançar en el procés de consolidació fiscal i, alhora, trobar una sortida a la controvèrsia sorgida al voltant de la possible ampliació del sostre d'endeutament públic concedit, límit que si s'assolís suposaria la paràlisi de l'activitat administrativa. Amb tot, sembla que la bateria d'instruments fiscals de què disposen les autoritats públiques presenten cada cop un menor marge de maniobra, especialment si passen per augmentar la despesa pública i l'endeutament, de manera que hauran de ser les actuacions en altres àmbits les que facin una passa endavant a l'hora d'impulsar el procés de recuperació econòmica.

El desastre natural del mes de març colpeja el Japó en un moment econòmic massa delicat.

El balanç del primer trimestre posa de manifest que el terratrèmol i el tsunami posterior que assolaren el Japó el passat mes de març es produïren en una conjuntura econòmica atacada d'un excés de fragilitat. Tan cert és que els primers efectes del desastre natural sobre els comptes nacionals ja s'han deixat sentir a través del balanç del primer trimestre, si bé serà amb la publicació de les dades referents al segon quan es podrà calibrar millor la profunditat de les esquerdes dels comptadors d'activitat del país. Per començar, en tot cas, durant els tres primers mesos de l'any, l'economia nipona ha aprofundit la caiguda de la senda intertrimestral (-0,9% *vs* -0,7%, 4t trim.), fet que ha tenyit de vermell la taxa interanual (-1% *vs* 2,2%, 4t trim.) després d'haver-se mantengut en terreny positiu al llarg de tot l'exercici passat.

I és que a diferència de l'exercici precedent, durant el qual la demanda externa i interna varen impulsar l'economia nipona al llarg del primer i segon semestres respectivament, ambdues faccions de la despesa agregada han estrenat el nou calendari fent fallida. Així doncs, d'una banda, el sector exterior, que tradicionalment actua com a salvavides de l'economia japonesa, no s'ha erigit com a tal, atesa la contribució negativa als comptes nacionals (-0,3 pp *vs* 0,6 pp, 4t trim.). Aquest fet ha vengut avalat per la forta desacceleració de les exportacions (6,4% *vs* 13,2%, 4t trim.), les quals s'han vist perjudicades tant per les nombroses interrupcions

PIB, inflació i taxa d'atur al Japó

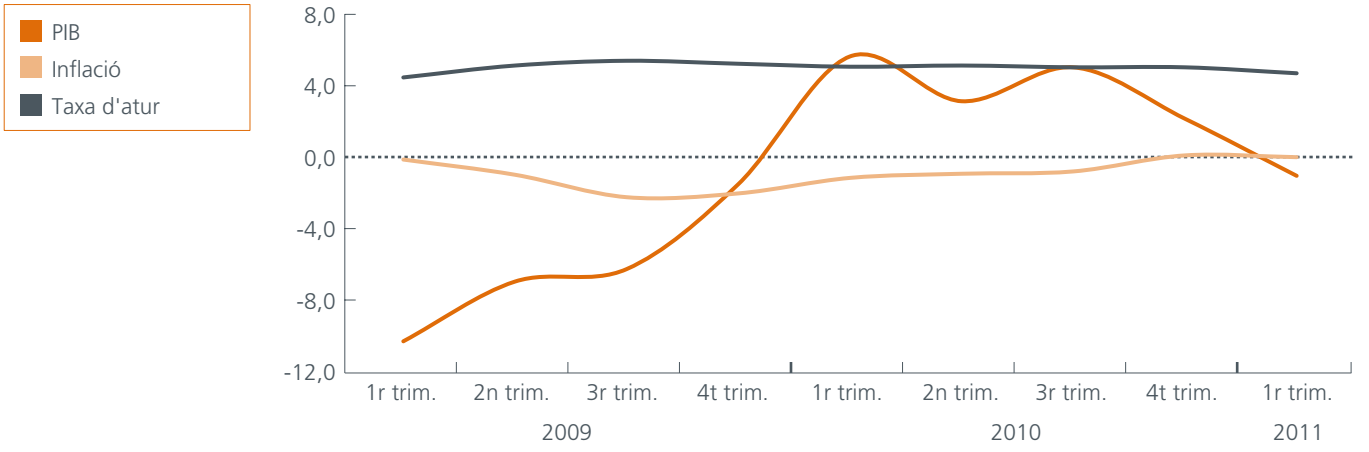

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte la taxa d'atur, que fa referència al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'OCDE i l'Statistics Bureau of Japan

en la cadena de subministrament després del sisme com per les polítiques econòmiques força restrictives aplicades per la Xina, un dels principals socis comercials. Tot plegat ha provocat que, per primera vegada des de l'estiu de 2009, les vendes a l'exterior hagin evolucionat a un ritme inferior al de les importacions (8,7% *vs* 9,8%, 4t trim.), fet que s'ha traduït en una retallada del superàvit per compte corrent de la balança de pagaments (-32,4% *vs* 7,9%, 4t trim.), que ha acabat limitant-se al 2,6% del PIB (*vs* 3,6%, 4t trim.)

D'altra banda, el taló d'Aquil·les de l'economia japonesa, la demanda interna, ha assumit més de les dues terceres parts de la reculada del primer trimestre (-0,7 pp), fet que ha deixat en un miratge les aportacions notables realitzades durant el tercer i el quart trimestres de l'exercici passat (3,6 pp i 1,6 pp, respectivament) en resposta als incentius fiscals dirigits al consum privat per part del govern nipó. Així, la despesa de les llars, que representa prop del 60% de la demanda interna, ha caigut un 1% (*vs* 0,6%, 4t trim.), d'acord amb l'atonia de tots i cadascun dels seus components, per tal com a l'estancament en l'adquisició de béns duradors (0,1% *vs* 15%, 4t trim.) i no duradors (-0,2% *vs* -3,4%, 4t trim.), s'ha sumat la reculada de la demanda familiar de serveis (-1,9% *vs* -0,5%, 4t trim.).

No en va, el pobre comportament del consum privat se circumscriu en un escenari laboral mancat de vigor, una situació que s'ha vist agreujada sobre manera pels efectes devastadors del terratrèmol. Així les coses, les dades d'ocupació, sense prendre en consideració els registres posteriors al desastre natural atesa la seva escassa representativitat,[1] han palesat un caràcter vacil·lant durant els mesos de gener (-0,2%) i de febrer (0,4%), que també s'ha reproduït en termes de la taxa d'atur, per tal com, malgrat haver descendit durant els mesos de febrer i de març al nivell més minso dels darrers dos anys (4,6% *vs* 4,9%, gener), ha tornat a repuntar el mes d'abril (4,7%). En aquest context, l'índex de confiança del consumidor no ha fet més que enfonsar-se, de manera que durant el mes posterior al desastre natural s'ha situat en els 33,4 punts, el nivell més baix des de dos any enrere i lluny del registre amb què es donà el tret de sortida a l'exercici (41,1 punts).

Mentrestant, la manca de pols de la inversió empresarial també ha contribuït a la fallida de la demanda interna durant el primer trimestre. Així, d'acord amb el to dubitatiu de l'índex de sentiment Tankan, que malgrat haver experimentat una certa moderació continua en terreny negatiu (-9 punts *vs* -11 punts, 4t trim.), la formació bruta de capital fix ha registrat el major descens interanual dels components de la demanda agregada (-1,1% *vs* 0,5%, 4t trim.). Aquest retrocés s'explica pel comportament de la partida d'inversió pública, que s'ha mantengut en caiguda lliure (-14,1% *vs* -13,4%, 4t trim.), atès que la inversió tant residencial com productiva (5,3% i 2,2% respectivament) ha conservat el signe positiu del trimestre anterior (6,2% i 5,5%, respectivament).

Així les coses, la despesa pública ha esdevengut l'única partida de la demanda interna que ha augmentat al llarg del primer trimestre (2,8% *vs* 1,5%, 4t trim.), un fet que esdevé imperatiu davant l'àrdua tasca de reconstrucció que l'executiu nacional ha d'afrontar. No obstant això, la despesa que suposa dur a terme aquesta missió s'ha d'emmarcar en el context, com a mínim preocupant, que presenten les arques públiques, atès que l'Administració segueix mantenint un dèficit elevat (9,6 del PIB) i s'erigeix, de molt, en la més endeutada del món (220% del PIB). Aquest fet no ha passat desapercebut per les agències de qualificació Moody's o Standard&Poor's, les quals, abans que tremolàs el terra, ja havien rebaixat el *rating* dels títols nipons. I és que els excessos del passat en matèria fiscal han esgotat el recorregut d'aquesta via, per bé que les conseqüències derivades del sisme sembla que obligaran a posposar l'imprescindible procés de consolidació.

De manera anàloga, la política monetària també presenta un marge de maniobra reduït, per tal com el tipus rector, en un intent d'activar l'economia fora de l'espiral deflacionista que compromet l'estabilitat nacional, es manté en una forquilla de mínims (0%-0,1%) des de les acaballes de 1998. I és que els preus finals no donen treva al país del sol naixent, atès que la inflació s'ha resistit a evolucionar a l'alça durant el primer trimestre malgrat l'encariment de les matèries primeres (0% *vs* 0,1%, 4t trim.), mentre que l'índex subjacent ha continuat minvant

1 Les dades d'ocupació publicades per l'OCDE corresponents als mesos de març i d'abril no comptabilitzen les prefectures d'Iwate, Miyagi i Fukushima, les regions més afectades pel terratrèmol i el tsunami de l'11 de març, motiu pel qual l'anàlisi es limita als dos primers mesos de l'exercici.

(-0,6% *vs* -0,8%, 4t trim.) i ha acumulat nou trimestres de retrocessos, una dinàmica que ja és quasi inherent a l'evolució dels preus nipons.

L'Europa que marxa a diferents velocitats es fa cada vegada més evident.

El vell continent ha aprofitat el període de certa estabilitat financera viscut a les primeries de l'exercici per aprofundir en el procés de recuperació econòmica. Així les coses, la major empenta de la demanda interna, que pareix despertar de la letargia en què es trobava immersa els darrers anys i el to positiu que ha mantengut el sector exterior han impulsat l'avanç trimestral de la zona de l'euro del primer quart de l'any (0,8% *vs* 0,3%, 4t trim.), fet que ha incentivat la senda interanual a assolir el major ritme de creixement de l'últim trienni (2,5% *vs* 1,9%, 4t trim.).

Malgrat tot, el dinamisme agregat continua amagant divergències significatives entre les economies nacionals que comparteixen la moneda única. D'aquesta manera, els països que experimenten un repunt més intens respecte del tram més fons de la fase recessiva –entre els quals sobresurt Alemanya, que avança a velocitat de creuer assolint màxims des de la reunificació (4,8% *vs* 3,8%, 4t trim.)–, s'afegeix a l'agilitat dels que gaudeixen d'un pes específic considerable en el si de la UME –com és el cas de França (2,2% *vs* 1,4%, 4t trim.)– i al dinamisme d'altres economies que, tot i ostentar una representativitat força més reduïda, han crescut a ritmes superiors a la mitjana –com ara Finlàndia (5,8% *vs* 5,3%, 4t trim.), Àustria (3,9% *vs* 3,2%, 4t trim.) i Eslovàquia (3,6% *vs* 3,4%, 4t trim.)–. Tots plegats contrasten significativament amb els països que, a l'altre extrem, presenten les taxes de creixement més modestes i subjectes a més dubtes –com són Itàlia (1% *vs* 1,5%, 4t trim.) i Espanya (0,8% *vs* 0,6%, 4t trim.)–, però sobretot amb els que s'han vist aclaparats per les tensions més amargues del mercat del deute sobirà –com són Grècia (-4,8% *vs* -7,4%, 4t trim.) i Portugal (-0,7% *vs* 1%, 4t trim.).[2]

Mentrestant, la UE-27 ha avançat durant el primer trimestre al mateix ritme interanual que el veïnat de l'euro (2,5% *vs* 2,1%, 4t trim.), per tal com la major empenta mostrada pels països del nord (Suècia, 6,5%) i de l'est del continent (Lituània, 6,8%; Polònia, 4,3%) ha

2 Caldria afegir Irlanda a aquest darrer grup de països, si bé els comptes nacionals referits al primer trimestre no estan disponibles al tancament d'aquest informe. És necessari recordar, en aquest sentit, que l'economia irlandesa va tancar el darrer trimestre del passat exercici amb un retrocés real del 0,5%.

Evolució de les principals economies europees

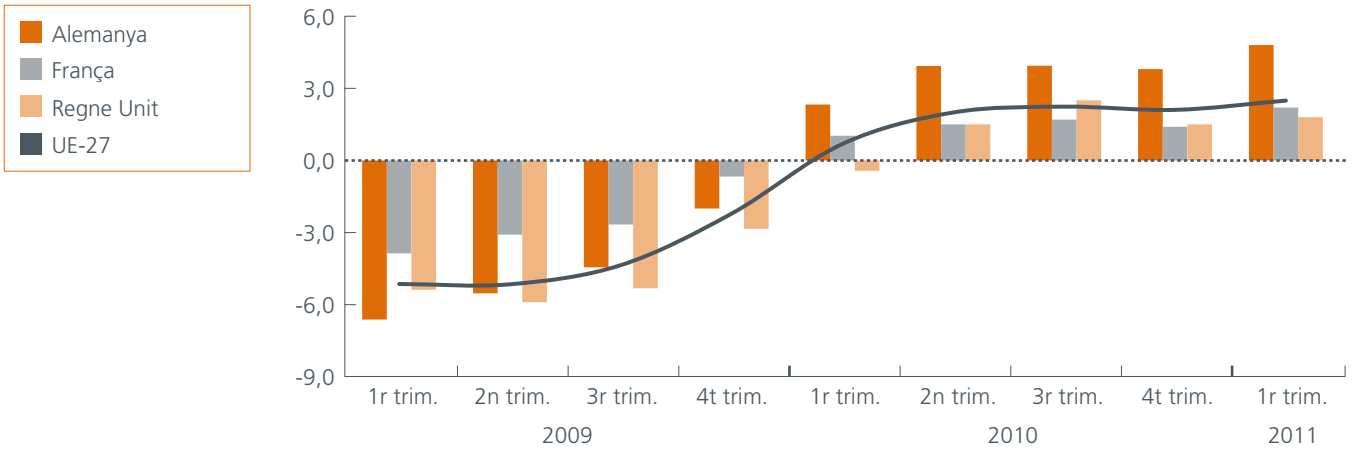

* Taxes reals de variació interanual en percentatges

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'Eurostat

estat en bona part contrarestada per l'atonia relativa de la resta d'integrants, entre els quals destaca especialment el Regne Unit (1,8% *vs* 1,5%, 4t trim.).

Des del punt de vista de la demanda, l'impuls agregat s'ha estès entre tots i cadascun del seus components, si bé ha estat la vessant interna (2% *vs* 1,6%, 4t trim.) la que més ha incrementat l'aportació al comptador agregat (2 pp *vs* 1,5 pp, 4t trim.). Aquest resultat s'ha vist esperonat pel repunt de la formació bruta de capital fix (4,2% *vs* 1,3%, 4t trim.), atès que la certa calma viscuda a l'inici de l'exercici ha afavorit un increment en els recursos destinats a la inversió per part dels agents empresarials. No és gens estrany, doncs, que l'índex general de clima econòmic hagi romàs part damunt dels 105 punts durant els cinc primers mesos de l'any i que hagi assolit el mes de febrer (108 punts) el màxim des de finals de l'estiu de 2007.

Al mateix temps, el consum privat ha perllongat el ritme d'avanç del trimestre anterior (1,1%), d'acord amb l'absència de canvis significatius en l'evolució de l'índex de confiança dels consumidors (-11 punts *vs* -10 punts, 4t trim.), que només s'ha alleugerit el mes de maig (-9,8 punts *vs* -11,6 punts, abril). I és que en el fons de la dinàmica experimentada per la despesa familiar es troba un mercat laboral que ofereix senyals de millora amb comptagotes. Així les coses, el nombre d'ocupats ha continuat avançant a la mateixa taxa que el trimestre anterior (0,3%), moment en què per primer cop la senda recuperava el signe positiu, mentre que la taxa d'atur, que ha romàs inalterada del febrer a l'abril (9,9%), ha suposat una mínima retallada respecte del nivell assolit els passats mesos de desembre i gener (10%). Amb tot, cal assenyalar que l'evolució sense estridències dels indicadors laborals agregats deriven de l'equilibri entre dos grups de països que presenten una salut del mercat de treball en pols oposats, entre els quals Alemanya i Espanya s'erigeixen en els casos més extrems d'ambdós bàndols. Així les coses, l'estat germànic ha fet gala tant d'una major creació de llocs de feina (1,4% *vs* 1,1%, 4t trim.), que ha ampliat la demanda de mà d'obra forana qualificada, com d'una reducció de la taxa d'atur, que ha anotat a l'abril el mínim de la sèrie encetada l'any 1992 (6,1%). Mentrestant, Espanya ha aprofundit en la senda de destrucció d'ocupació (-1,3% *vs* -1,2%, 4t trim.), fet que ha contribuït a l'escalada de la taxa d'atur durant el primer trimestre fins a màxims des de l'entrada de l'euro (21,3%).

Paral·lelament, el sector exterior s'ha sobreposat a l'encariment del preu del petroli i a la fortalesa mostrada per la moneda única durant els primers compassos de l'any, per tal com la contribució al creixement agregat durant el primer trimestre (0,5 pp) ha millorat en una dècima la del trimestre anterior. I és que el ritme d'avanç de les exportacions (9,7%) ha tornat a superar el de les importacions (8,7%), tot i que ambdós fluxos han moderat la senda ascendent (11,5% i 10,9%, respectivament). D'aquesta manera, la balança comercial de la UME ha tornat a engreixar ostensiblement el seu superàvit (38,1% *vs* 25,4%, 4t trim.), impulsat per l'ascens de les vendes alemanyes a l'exterior (10,8%), que han registrat un nou màxim històric durant el primer trimestre (310.200 milions d'euros).

En aquest marc, la política econòmica europea s'enfronta als reptes que suposa la coordinació d'una regió que aglutina països amb perspectives tan dispars a curt i a mitjà termini. D'aquesta manera, la tasca del Banc Central Europeu (BCE) s'ha centrat a impedir que l'alça dels preus de les matèries primeres, especialment el petroli, no es convertesqui en un fre per al creixement econòmic dels uns, així com en una pedra en el camí per a la recuperació dels altres. I és que el repunt de la inflació a la zona de l'euro, en especial durant el mes d'abril (2,8% *vs* 2,3%, gener), ha tengut un ressò en l'índex subjacent (1,8% *vs* 1,2%, gener) major al de bona part de les economies desenvolupades. En aquest escenari, el BCE ha adoptat una actitud més bel·ligerant envers l'augment de la inflació i, conseqüentment, ha aplicat el mes d'abril un augment de 25 punts bàsics als tipus d'interès que els ha situat en l'1,25%, la primera variació en dos anys que sembla que es podria repetir al llarg de l'estiu.

Amb tot, el principal *handicap* a curt termini que pateixen bona part dels països europeus rau en la incertesa constant que regna al mercat del deute públic. I és que la salut fiscal de part dels estats europeus segueix sent la principal font de la qual emanen els dubtes que planen sobre el vell continent. En aquest context, el conjunt de la UME ha incrementat durant el primer trimestre la despesa pública en un 1,1% i ha deixat enrere la moderació experimentada durant el segon semestre del passat exercici, en què s'havia anotat l'avanç interanual més minso de la sèrie històrica (0,1%). Sigui el que sigui, és evident que la recepta per assolir una major estabilitat en el panorama financer passa per avançar en els

plans nacionals de consolidació fiscal, de manera que es puguin reconduir els dèficits comunitaris cap al sostre establert al Pacte d'estabilitat i creixement (3%). No obstant això, el camí a recórrer torna a ser substancialment distint entre les diferents economies del veïnat comunitari, per tal com les darreres dades disponibles palesen que el dèficit fiscal respecte del PIB reconegut al tancament del passat exercici tant a la UME (6%) com en el conjunt de la UE-27 (6,4%) acull des del superàvit d'Estònia (0,1%) i l'estabilitat de Suècia (0%) als dèficits anormalment disparats d'Irlanda (32,4%), Grècia (10,5%), el Regne Unit (10,4%), Espanya (9,2%) i Portugal (9,1%), sense menystenir els saldos negatius que sobrepassen la mitjana (Polònia i Eslovàquia, 7,9%; Letònia, 7,7%; Lituània, 7,1%; França, 7%) i els que tot i la manca de sanejament no depassen el llindar establert (Dinamarca, 2,7%, Finlàndia, 2,5%; Luxemburg, 1,7%).

Amb tot, les autoritats europees segueixen caminant a la recerca d'una solució definitiva a les tensions del deute sobirà, vocació amb la qual s'ha aprovat un nou fons de rescat –el Mecanisme europeu d'estabilitat financera– que disposa d'una major capacitat financera i que entrarà en vigor l'any 2013 amb caràcter permanent i en substitució dels mecanismes d'ajut actuals. Però abans d'arribar a l'equador d'aquest exercici el principal focus de tensió s'ha tornat a centrar en Grècia i la possibilitat d'una reestructuració del seu deute abans del mes d'agost. En aquest sentit, les mesures adoptades finalment pels socis comunitaris, com l'avanç en el procés de consolidació fiscal arreu del continent europeu, integrat com un dels quatre grans eixos del Pacte per a l'euro plus, serà clau per aconseguir una major estabilitat que permeti al vell continent continuar avançant en favor de l'expansió econòmica sense nous entrebancs.

L'economia espanyola afronta ajusts fiscals ambiciosos en un context de manca d'empenta generalitzada.

Els comptes nacionals revelen que l'economia espanyola presenta serioses dificultats per empènyer a l'alça de manera definitiva els marcadors agregats. D'aquesta manera, les estimacions referides al primer trimestre de l'exercici pressuposen un creixement intertrimestral tímid que, situat en el 0,3%, tan sols guanya una dècima i retorna al nivell que havia anotat a l'equador de l'any anterior. D'acord amb la progressió esmentada, l'avanç interanual de l'economia s'ha xifrat en el 0,8%, taxa que afegeix dues dècimes i que confirma, per tant, no només el camí que queda per recórrer per gaudir d'una expansió plena, sinó els dubtes que encara planen sobre la solidesa de la recuperació mateixa.

I és que, més enllà dels factors que comprometen la competitivitat nacional a l'exterior, els principals esculls segueixen habitant a la vessant interior del quadre macroeconòmic. És per això que la contribució positiva i creixent efectuada per la demanda externa (1,4 pp *vs* 1,2 pp, 4t trim.) s'ha vist en gran manera escapçada per l'aportació negativa de la demanda interna, que no ha variat respecte del trimestre precedent (-0,6 pp). En aquest sentit, la recuperació de les vendes a l'exterior (11,2% *vs* 10,5%, 4t trim.) –arraulida en la millora de la demanda nacional als principals socis comercials de la UME– i la moderació de les compres a la resta del món (5,2% *vs* 5,3%, 4t trim.), han contrastat amb l'escàs dinamisme de la despesa efectuada pels agents residents. Val a dir, no obstant això, que aquest resultat no ha estat suficient per retallar el dèficit per compte corrent de la balança de pagaments espanyola, que ha engreixat després de dos trimestre consecutius a dieta (11,2% *vs* -37,4%, 4t trim.) i s'ha enfilat fins al 6,5% del PIB (*vs* 3,4%, 4t trim.).

En aquest context, la pèrdua d'embranzida del consum privat ha estat determinant (0,7% *vs* 1,7%, 4t trim.), si bé ja s'havia anat desaccelerant d'ençà que el segon trimestre del passat exercici començà a evolucionar en terreny positiu. L'escassa millora del mercat laboral explica en gran manera les reticències de les famílies espanyoles al consum, per tal com la remuneració dels assalariats ha tornat a descendir (-0,2% *vs* 1,7%, 4t trim.), d'acord amb una retallada dels assalariats (-1,2%) que només ha estat parcialment compensada per l'augment de la retribució mitjana (1%). Les grans xifres, que assenyalen la persistència de la taxa de reducció de l'ocupació (-1,4%) i la seva equivalència anual a 240.000 llocs de treball a temps complet, conviuen amb les estimacions trimestrals de l'enquesta de població activa, segons la qual la taxa d'atur s'ha enfilat durant el primer quart de l'any (21,3% *vs* 20,3%, 4t trim.) a un nivell que no es registrava des del 1997 i que, en tot cas, presenta la cara més amarga al segment dels més joves de vint-i-cinc anys (45,4% *vs* 42,8%, 4t trim.).

Principals macromagnituds de l'economia espanyola

		2010	2010				2011
			1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.	1r trim.
PIB a preus de mercat		-0,1	-1,4	0,0	0,2	0,6	0,8
Demanda agregada	Consum privat de les llars	1,3	-0,3	2,2	1,5	1,7	0,7
	Consum públic	-0,7	-1,1	-0,1	-0,7	-0,9	1,1
	Formació bruta de capital fix	-7,6	-10,5	-6,7	-6,7	-6,1	-5,8
	Béns d'equipament	1,8	-4,6	8,7	2,4	1,2	0,3
	Construcció	-11,1	-11,3	-11,3	-11,2	-10,6	-10,2
	Exportacions	10,3	9,4	11,9	9,4	10,5	11,2
	Importacions	5,4	2,0	9,6	5,0	5,3	5,2
Oferta agregada	Agricultura i pesca	-1,3	-1,2	-2,1	-2,2	0,3	0,3
	Indústria	1,3	-1,6	2,2	2,3	2,4	3,9
	Construcció	-6,3	-6,4	-6,5	-6,6	-5,8	-5,4
	Serveis	0,5	-0,6	0,4	0,8	1,1	1,2
	Serveis de mercat	0,4	-1,0	0,3	0,9	1,3	1,5
	Serveis de no-mercat	0,8	0,8	0,9	0,7	0,7	0,2

* Taxes reals de variació interanual en percentatges
** Dades corregides d'estacionalitat i efectes de calendari
Font: *Contabilidad nacional trimestral de España*, INE

Al mateix temps, la renda familiar disponible s'ha vist afectada en termes reals pel repunt de la inflació, que, per mà de la factura energètica i l'augment dels preus administrats, s'ha intensificat especialment durant el primer trimestre (3,6% *vs* 2,6%, 4t trim.) i ha prosseguit els mesos d'abril (3,8%) i de maig (3,5%). Aquesta tendència s'ha reproduït en una escala menor en el nivell subjacent dels preus finals del primer quart de l'any (1,7% *vs* 1,3%, 4t trim.) i del final de la primavera (2,1%, abril i maig).

D'acord amb totes aquestes qüestions, l'índex de confiança dels consumidors ha saldat el primer trimestre amb una trajectòria negativa força plana (-20 punts *vs* -21 punts, 4t trim.) que només s'ha moderat el mes de maig (-15,5 punts *vs* -21 punts, abril). Aquest resultat s'adscriu en un marc en què l'índex de clima econòmic general s'ha mantengut també en nivells (92,2 punts) força propers als del tancament del passat exercici (92 punts), que s'han recolzat en la progressió favorable per segon trimestre consecutiu de les rendes mixtes i del capital (5,9% *vs* 4,1%, 4t trim.).

En qualsevol cas, la formació bruta de capital fix ha tornat a ser el component de la demanda agregada que ha palesat el pitjor comportament (-5,8% *vs* -6,1%, 4t trim.), per tal com la desacceleració constant de la inversió en béns d'equipament (0,3% *vs* 1,2%, 4t trim.) –que travela sobretot amb la partida de material de transport– no compensa en absolut la fallida permanent de la inversió en construcció (-10,2% *vs* -10,6%, 4t trim.) –que per primera vegada en tota la fase recessiva recull una retallada del segment no residencial (-10,9%) superior al residencial (-8,9%).

PIB, inflació i taxa d'atur a Espanya

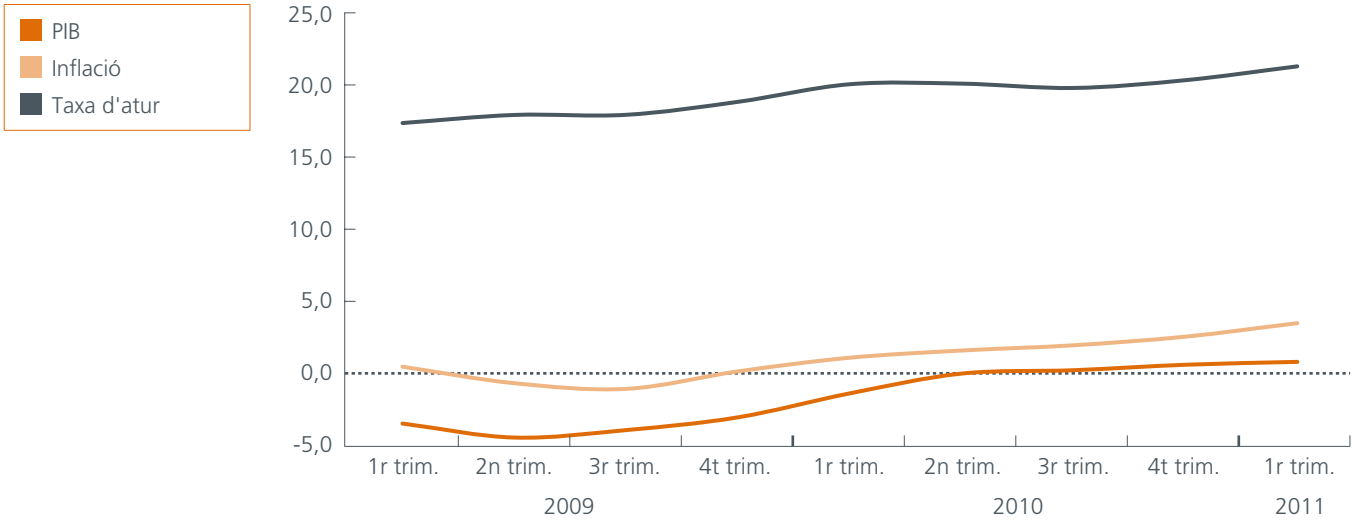

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte la taxa d'atur, que fa referència al percentatge de desocupats sobre la població activa
Font: INE i elaboració pròpia

La manca d'empenta de la formació bruta de capital fix i, al seu torn, del cicle d'inventaris, que manté en una dècima la seva contribució al marcador agregat, s'adscriu en un context en què l'activitat segueix patint amb escreix precisament en l'àmbit de la construcció (-5,4% *vs* -5,8%, 4t trim.), que després de dotze trimestres de descensos es continua veient ofegat per la caiguda de l'obra residencial i també de l'obra en infraestructures. Al mateix temps, la indústria apareix com l'esfera productiva on el valor afegit s'accelera amb major grau (3,9% *vs* 2,4%, 4t trim.), atès que el terreny perdut per la factoria energètica (3,6% *vs* 6,6%, 4t trim.) s'ha compensat per l'alça del secundari manufacturer (3,9% *vs* 1,4%, 4t trim.). I és que entre la resta d'activitats no agràries, els serveis han evolucionat de manera favorable (1,2% *vs* 1,1%, 4t trim.), tot i que insuficient per sostenir com a sector majoritari la recuperació nacional. Val a dir que el comptador sectorial s'explica arran de la millora registrada en l'esfera privada (1,5% *vs* 1,3%, 4t trim.), atès que els serveis de naturalesa pública han retrocedit després de tres trimestres consecutius d'ascens (-0,6% *vs* 1%, 4t trim.).

Cal assenyalar que, tot i així, la despesa pública, de manera poc previsible, ha tornat a incrementar-se (1,1% *vs* -0,9%, 4t trim.), esperonada per les remuneracions salarials i els consums intermedis de les administracions, després de quatre trimestres continuats de descensos en favor de la racionalització dels recursos públics. I és que no hi ha dubte que si hi ha quelcom que preocupa especialment l'executiu nacional és la instrumentació d'un programa de mesures fiscals que treballi de manera efectiva en favor de la consolidació sense menyscabar una recuperació econòmica que encara no és massa valenta i uns mercats que, enmig d'una mar d'incertesa, difícilment saben discriminar. Val a dir, sobretot, que l'aplec de mesures aprovades el mes de maig de l'any passat ha donat els seus fruits en termes de reducció del dèficit, atès que la comptabilitat nacional referida al tancament del darrer exercici assenyala que la necessitat de finançament del sector públic (98.227 milions d'euros) s'ha aprimat un 16,3%, mercès a la major austeritat de l'Administració central (-46,4%), en contraposició a l'increment anotat a les comunitats autònomes

Protocol de dèficit excessiu de les administracions públiques espanyoles

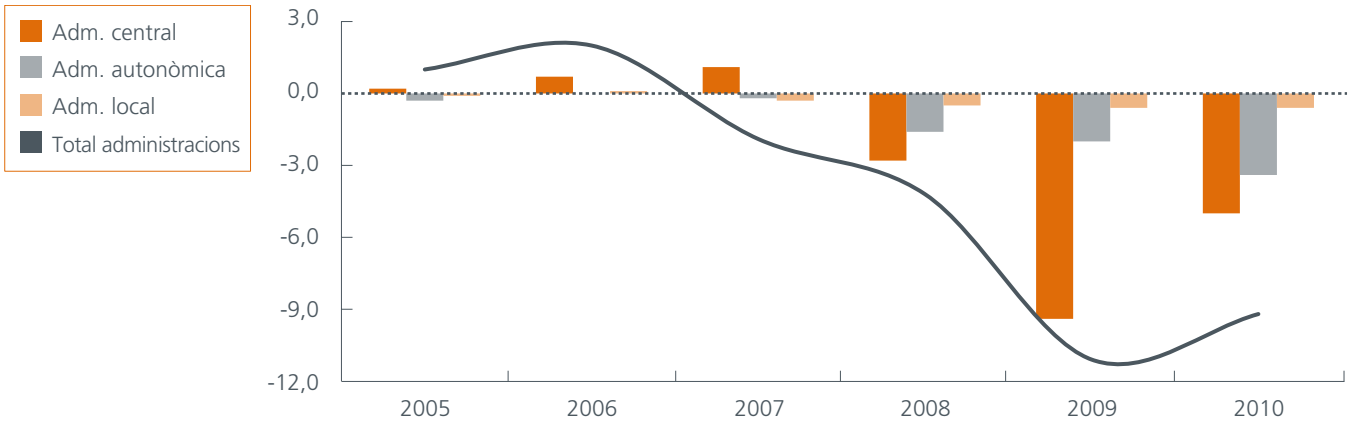

* Dades en percentatges sobre el PIB

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades del Banc d'Espanya

(71,4%) i a les corporacions locals (11,8%). D'aquesta manera, el dèficit públic s'ha rebaixat al 9,2% del PIB (*vs* 11,1%, 2009), percentatge que se situa una dècima part davall de l'objectiu assumit per l'estratègia en matèria de consolidació fiscal.[3] En la mateixa línia, les previsions de l'FMI albiren la progressió a la baixa del dèficit espanyol durant aquest (6,2%) i el proper exercici (5,1%), amb unes xifres que es desviarien lleugerament de les fites (6% i 4,4%, respectivament) que haurien de retornar el comptador al 3% l'any 2013, sens perjudici que el seu finançament continuï esperonant els compromisos assumits en termes de deute enguany (67,5% *vs* 60,1%, 2010) i l'any que ve (69,7%).

3 El Consell de Ministres va aprovar el passat mes d'abril el Programa d'estabilitat 2011-2014, a partir del qual s'estableixen les directrius generals de l'estratègia fiscal espanyola.

Mercatfinancer

El Banc Central Europeu mou fitxa mentre la Reserva Federal roman a l'espera.

Durant els darrers mesos, els principals bancs centrals a nivell global –el Banc Central Europeu (BCE) i la Reserva Federal dels Estats Units (Fed)– han tornat a incorporar al seu debat la vessant més convencional de la política monetària, atès que els preus de les matèries primeres, especialment el petroli, han sofert un fort repunt com a conseqüència de l'augment del risc geopolític arran dels conflictes sorgits a l'Orient Mitjà i al nord d'Àfrica. Davant aquest fet, que amenaça d'entorpir el camí cap a la recuperació econòmica, ambdues institucions han coincidit en la necessitat de parar un major esment a l'evolució futura de la inflació, per bé que les seves actuacions en aquest àmbit de moment no han estat coincidents.

En aquest sentit, mentre el BCE ha pujat el tipus d'interès rector fins a l'1,25%, des de l'1% en què havia romàs inalterat durant els dos darrers anys, la Fed ha optat per mantenir el preu oficial dels diners a la forquilla del 0%-0,25% i ha centrat el focus a establir l'estratègia que marcarà la retirada de la instrumentalització de caire no convencional a mesura que l'economia nord-americana mostri senyals de major fortalesa.

I és que cal tenir en compte que, tot i la necessitat de mantenir una estreta vigilància sobre el nivell de preus, la vessant menys convencional de la política monetària ha continuat gaudint d'un important paper en l'agenda de les institucions monetàries. Així, a la reunió del 3 de març, els membres del Consell de Govern del BCE varen optar per allargar una vegada més el calendari que marca l'estratègia de sortida de les mesures no convencionals i anunciaren que es mantendria el sistema de subhastes a tipus fix amb adjudicació plena durant el temps que fos necessari, i com a mínim fins al 12 de juliol, tant en les subhastes periòdiques (*main refinancing operation, MRO*) com en les operacions especials a tres mesos (*long-term refinancing operation, LTRO*), programades per als dies 27 d'abril, 25 de maig i 29 de juny de 2011.

Així doncs, a la roda de premsa posterior a la reunió esmentada, el president de la institució monetària, Jean-Claude Trichet, va exhibir un to més dur de l'habitual envers la lluita contra la inflació. D'aquesta manera, i atès el fet que el nivell de preus a la zona de l'euro es manté des del mes de desembre part damunt de l'objectiu que fixa el mandat del BCE (2%), les declaracions del president es varen aproximar a una postura més *hawkish*[1] que en reunions precedents i s'oferiren senyals d'una pujada del tipus d'interès a la propera reunió. Així, a la cita del mes d'abril, la institució responsable de la política monetària a la zona de l'euro va confirmar les expectatives i anuncià una pujada de 25 punts bàsics del tipus rector, per bé que va posar l'èmfasi en la ferma determinació de mantenir ancorades les expectatives sobre la inflació, així com d'evitar els efectes de segona ronda que podrien materialitzar-se en un increment de salaris.

Posteriorment, a la reunió celebrada el passat 9 de juny, el president del BCE va exhibir un llenguatge en termes molt similars als que havia fet servir a la cita del mes de març, la qual cosa ha augmentat les expectatives d'una possible pujada del tipus rector a la pròxima convocatòria del mes de juliol. Alhora, la liquiditat ha tornat a quedar garantida pel sector bancari europeu tot el temps que sigui necessari i com a mínim fins al dia 11 d'octubre, mitjançant les MRO i les LTRO, les quals han estat anunciades per als dies 27 de juliol, 31 d'agost i 28 de setembre.

Paral·lelament, a l'altre costat de l'Atlàntic, el Comitè Federal de Mercat Obert de la Fed, a la reunió de dia 15 de març, va mantenir inalterats els tipus d'interès, atès que va considerar que la inflació subjacent als Estats Units es trobava en nivells compatibles amb el seu mandat. L'organisme nord-americà va interpretar que el repunt de la inflació és una conseqüència directa de la pressió exercida pels preus de les matèries primeres i, per tant, li va atorgar a aquesta dinàmica un caràcter transitori. De fet, a la cita del mes d'abril, després de la qual

1 Terme que en l'argot financer fa referència, en aquest cas, a l'actitud més dura de l'autoritat monetària europea enfront de la preservació de l'estabilitat de preus, que contrasta amb l'orientació de l'homòloga nord-americana.

Ben Bernanke concedí una roda de premsa per primer cop en els noranta-set anys de la institució, es va acordar mantenir l'execució del sistema de compra d'actius a gran escala d'acord amb el full de ruta acordat, que n'estableix el venciment per al mes de juny. D'aquesta manera, la Fed pretén assegurar que la inflació romangui en nivells compatibles amb el seu mandat i allunyar els riscos de deflació als quals la institució monetària va fer referència a les acaballes del passat exercici.

Per altra banda, els bancs centrals d'una bona part dels països emergents s'han submergit en un procés de forta restricció monetària dirigit a contenir el ritme d'expansió del crèdit i del consum i que, de retruc, els ha obligat a concedir lleugeres apreciacions de les divises nacionals. I és que l'alça dels preus de les matèries primeres s'ha traduït en un agreujament de les pressions inflacionistes que ja patien bona part d'aquestes economies com a conseqüència dels símptomes de sobreescalfament que presenten. En aquest sentit, la institució més activa ha estat el Banc Popular de la Xina (PBC, sigles en anglès), el qual, davant l'escalada del nivell de preus (5,1%, primer quadrimestre), ha anunciat un increment de 25 punts bàsics en els tipus d'interès que els situa en el 6,31%, alhora que ha enfilat el coeficient de reserves bancàries obligatòries en el màxim històric del 20,5%, fruit dels quatre increments aplicats des de l'inici de l'any en un intent de drenar liquiditat i refredar l'economia del país.

Els mercats interbancaris, al ritme dels bancs centrals.

Durant els primers cinc mesos de l'exercici, els principals mercats interbancaris a nivell internacional han exhibit un comportament heterogeni. D'aquesta manera, la dicotomia existent en l'actuació del BCE i la Fed respecte dels tipus d'interès, així com l'aparició de noves turbulències al mercat de deute sobirà europeu han derivat en un comportament dispar entre el mercat interbancari en euros i en dòlars, especialment marcat a les acaballes de la primavera.

Així les coses, el mercat interbancari de la UME ha intensificat la senda alcista que registrà un any enrere, com a conseqüència de l'augment de les expectatives que assenyalen un període de pujades del preu oficial dels diners i de les noves tensions sorgides en el mercat del deute públic. Aquest comportament s'ha produït de manera més accentuada en el tram més llarg de la corba, atès que els tipus a dotze mesos han experimentat durant els primers cinc mesos de l'any un increment (49 pb) superior a l'anotat en els trams a tres (36 pb) i a sis mesos (39 pb).

Tipus d'interès a curt termini

		Estats Units			UME			Regne Unit			Japó		
		Tipus ref.	3 mesos	12 mesos	Tipus ref.	3 mesos	12 mesos	Tipus ref.	3 mesos	12 mesos	Tipus ref.	3 mesos	12 mesos
2010	O	0,25	0,28	0,79	1,00	1,05	1,54	0,50	0,74	1,50	0,10	0,17	0,49
	N	0,25	0,29	0,81	1,00	1,03	1,53	0,50	0,74	1,50	0,10	0,16	0,45
	D	0,25	0,29	0,79	1,00	1,01	1,51	0,50	0,71	1,60	0,10	0,15	0,44
2011	G	0,25	0,29	0,83	1,00	1,07	1,64	0,50	0,68	1,55	0,10	0,16	0,45
	Fb	0,25	0,30	0,81	1,00	1,09	1,77	0,50	0,72	1,55	0,10	0,25	0,50
	Mç	0,25	0,28	0,80	1,00	1,24	2,00	0,50	0,82	1,55	0,10	0,15	0,60
	Ab	0,25	0,26	0,77	1,25	1,39	2,13	0,50	0,73	1,70	0,10	0,16	0,48
	Mg	0,25	0,24	0,74	1,25	1,43	2,14	0,50	0,73	1,70	0,10	0,16	0,48
	Jª	0,25	0,22	0,73	1,25	1,46	2,16	0,50	0,72	1,80	0,10	0,16	0,53

* Dades del darrer dia de cada mes en percentatges
ª Dades de tancament del 9 de juny
Font: Bloomberg i elaboració pròpia

Evolució de l'import de les operacions de préstec concedides pel BCE

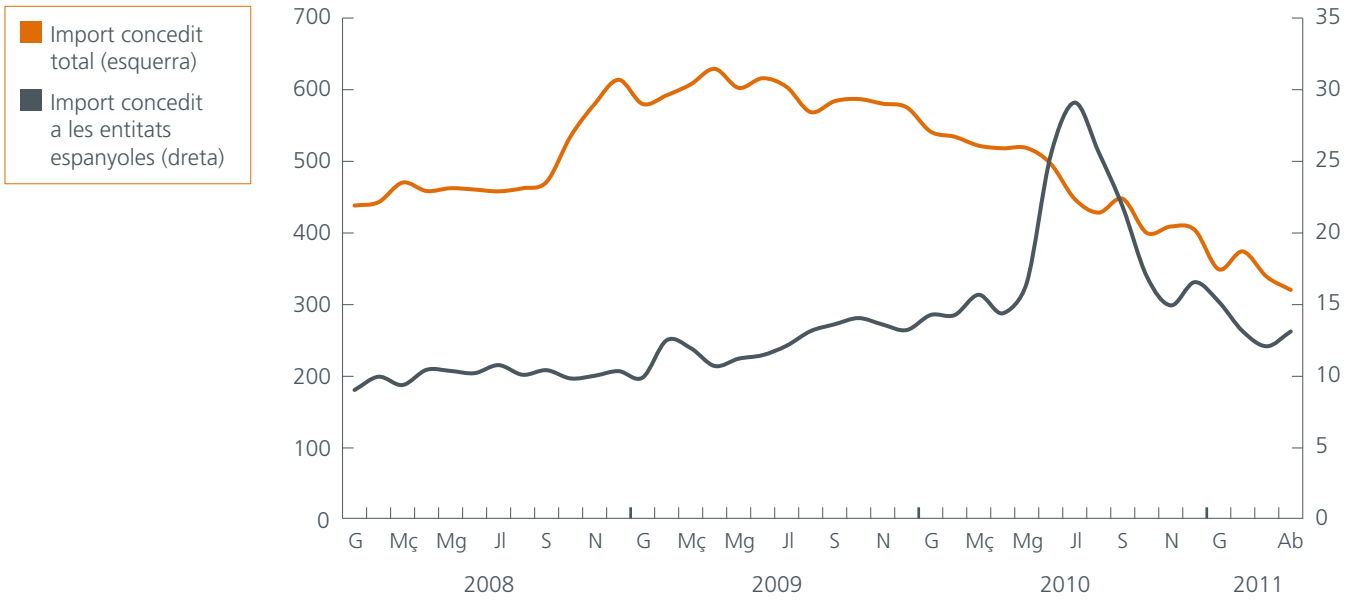

* Dades de l'import total en milers de milions d'euros i de l'import concedit a les entitats espanyoles en percentatges sobre el total
Font: Bloomberg i elaboració pròpia

Per contra, la corba en dòlars ha experimentat majors dosis d'estabilitat, fruit de les expectatives d'invariabilitat en els tipus d'interès al llarg dels pròxims mesos, l'elevat volum de liquiditat que a hores d'ara encara es manté al mercat, així com a l'efecte balsàmic derivat del sanejament progressiu de les institucions bancàries nordamericanes. En aquest context, el descens mitjà de 7 punts bàsics al llarg dels primers cinc mesos de l'any ha portat els trams de tres i dotze mesos a tancar el mes de maig en el nivell més baix de la sèrie històrica (0,24% i 0,74%, respectivament).

De manera anàloga, les corbes en iens i lliures han continuat registrant variacions mínimes, atesos els increments de 3 i 8 punts bàsics de mitjana, respectivament. En aquest sentit, els trams a sis i a dotze mesos del mercat interbancari japonès han evolucionat a l'alça des dels mínims dels cinc darrers anys anotats a finals de l'exercici passat, mentre que el tram més curt de la corba ha tancat el cinquè mes de l'any en el mateix nivell en què el va encetar, si bé el mes de març va registrar el nivell més minso des de l'any 2006 (0,15%).

En qualsevol cas, el fet que el rescat de Portugal hagi tengut un abast de caire més local que els de Grècia i d'Irlanda sembla haver contribuït a fer que els mercats monetaris europeus hagin registrat una major estabilitat durant la primera meitat del segon trimestre. En aquest sentit, el volum de recursos acollit sota la facilitat marginal de dipòsit del BCE ha continuat retrocedint des del màxim que havia anotat el juny de l'any passat (384.260 milions d'euros), amb la qual cosa el registre de dia 14 d'abril (8.849 milions d'euros) ha estat el més minso dels darrers dos anys. Al mateix temps, el retorn per part de les entitats financeres europees cap a les fonts de finançament tradicionals segueix avançant gradualment, de manera que la dependència envers la liquiditat oferta pel BCE ha continuat descendint durant el primer quadrimestre. Així doncs, les peticions al BCE han minvat al llarg dels primers quatre mesos de l'any (-8,3%), tendència que en el cas espanyol s'ha accentuat especialment (-20,8%) i ha permès, per tant, reduir la part absorbida per la banca espanyola a menys de la meitat del màxim assolit l'estiu passat (13,1%, abril *vs* 29,1%, agost).

Amb tot, les primes de risc del mercat interbancari europeu i nord-americà, mesurades a través del diferencial entre els tipus sense i amb garanties, han exhibit un comportament heterogeni, especialment el darrer mes i mig del segon trimestre, fruit dels dubtes sorgits al voltant del deute grec. Així les coses, mentre als Estats Units el diferencial líbor-OIS ha continuat palesant durant el segon trimestre una marcada estabilitat –atès el retrocés de 3 punts bàsics en les operacions a dotze mesos–, el diferencial euríbor-OIS ha experimentat un repunt (13 pb) que l'ha situat en nivells propers als anotats el passat mes de novembre, un dels moments més àlgids de la crisi del deute irlandès.

Addicionalment, els tipus aplicats per les institucions financeres de la UME a la seva clientela en les operacions de crèdit han donat continuïtat a la senda alcista encetada a finals de l'exercici passat. Així doncs, d'acord amb les darreres dades publicades pel Banc d'Espanya referents al mes de febrer, el major increment s'ha produït al segment de les llars, per tal com els tipus, tant hipotecaris (3,9%) com al consum (7,31%), han experimentat un repunt durant els dos primers mesos de l'any (22 pb i 42 pb, respectivament) superior a l'anotat pels tipus aplicats a les operacions amb societats no financeres (3,59%; 9 pb). Alhora, la guerra de passiu entre les diferents entitats de crèdit del panorama espanyol ha continuat deixant la petjada en els tipus aplicats a les operacions de dipòsit a terminis inferiors a l'any, atès que el repunt experimentat tant al segment de les llars (9 pb) com de les societats no financeres (13 pb) situa els registres del mes de febrer en els valors més elevats dels dos darrers anys (2,36% i 1,32%, respectivament).

Un any més tard, Grècia torna a l'escena i eclipsa el rescat de Portugal.

La calma que va dominar el mercat de deute públic europeu durant els primers mesos de l'any s'ha esvaït amb el pas del temps i noves tensions han tornat a planar sobre el mercat de bons sobirans del vell continent, en aquest cas, amb Portugal i Grècia de protagonistes involuntaris. I és que des que es produí el rescat del país hel·lènic ara fa tot just un any, la desconfiança dels mercats va aixecar noves tensions sobre el mercat irlandès, que s'han reproduït aquest exercici sobre el portuguès, amb el rescat consegüent el mes d'abril.

En aquest darrer cas, la principal causa de la desconfiança sobre l'estat de les arques públiques lusitanes no ha estat el volum del dèficit estatal, que va saldar el darrer balanç anual en un nivell (9,1% del PIB) inferior al que ostentaven Grècia (10,5%) i Irlanda (32,4%), sinó més aviat les perspectives d'escàs creixement per als propers anys. No en va, l'economia portuguesa ha crescut a un ritme anual del 0,5% de mitjana durant el darrer quinquenni, circumstància que, segons el Fons Monetari Internacional (FMI), si es perllongàs en el temps podria llastar sobre manera les possibilitats de reduir el dèficit fins als nivells acordats pel Pacte d'estabilitat i creixement (PEC), a saber, un 3% del PIB.

En aquest escenari, el moment àlgid de tensió sobre el mercat portuguès ha arribat el mes de març, per tal com durant aquest període s'han succeït, per una part, els resultats desfavorables de la subhasta a dos anys celebrada pel govern lusità i la rebaixa de dos nivells del *rating* de Portugal per part de l'agència de qualificació creditícia Moody's (des de l'A1 a l'A3) i, per l'altra, la dimissió del primer ministre, José Sócrates, després que el Parlament rebutjàs el quart pla d'ajust pressupostari. No en va, al llarg d'aquest període el diferencial del bo portuguès respecte de l'alemany –adoptat com a referent de màxima solvència– va intensificar l'evolució a l'alça que experimentava ja des de l'inici de l'exercici, de manera que va forçar la petició del pla de rescat per part de les autoritats portugueses, sol·licitud que es va concretar el passat 6 d'abril. D'aquesta manera, les reunions entre l'Administració lusitana, l'FMI i la Comissió Europea varen culminar amb l'acord d'un pla d'ajuda valorat en 78.000 milions d'euros –xifra equivalent al 45% del PIB portuguès– durant els pròxims tres anys, però que roman subjecte a un conglomerat de condicions, entre les quals s'inclouen l'execució d'un pla d'ajustament fiscal que permeti situar el dèficit de l'any 2013 part davall de l'objectiu establert pel PEC, l'aprovació d'una reforma del mercat laboral i l'establiment d'un conjunt de mesures dirigides a reforçar el capital dels bancs.

En qualsevol cas, les turbulències als mercats europeus del deute públic no s'han esvaït durant la resta del període primaveral. I és que les alarmes s'han tornat a encendre per mor de la impossibilitat per part de Grècia de reduir el seu dèficit, atès el llast que suposa una economia en recessió, circumstància que ha fet cobrar força als rumors que indiquen una reestructuració del deute hel·lènic. Val a dir que el pla d'ajut a l'economia grega, aprovat ara tot just fa un any, es va idear amb l'expectativa que la implementació dels programes fiscals retornassin la confiança dels inversors en la solvència del país,

de manera que l'any 2012 l'economia grega pugui tornar a finançar-se a través dels mercats. No obstant això, els tipus d'interès que Grècia ha de pagar per les emissions a deu anys han sobrepassat el 16% a finals del mes de maig, alhora que la barrera dels 1.400 punts bàsics superada per la prima de risc allunya aquesta possibilitat i augmenta les reticències dels inversors a comprar deute dels països més dèbils. Aquest fet ha incidit sobre les primes de risc irlandesa i lusitana, que s'han disparat durant el mateix període fins a màxims històrics (810 pb i 677,9 pb, respectivament). Alhora, els diferencials entre el bo espanyol i l'italià respecte de l'alemany (234,4 pb i 176,1 pb, respectivament) també han evolucionat a l'alça, per bé que ambdós registres han romàs part davall dels màxims anotats durant el rescat irlandès el passat mes de novembre (283,3 pb i 199,7 pb, respectivament).

En aquest context, els organismes comunitaris han obert un procés de reunions amb l'objectiu de reformar els fons d'ajut temporal destinats als països amb dificultats de finançament, per tal de convertir-los en mecanismes de caràcter permanent. Així doncs, s'ha acordat augmentar la capacitat de l'actual Fons europeu d'estabilitat financera i atorgar-li un cert marge de maniobra en supòsits excepcionals, de manera que pugui intervenir en el mercat primari de deute. Per altra part, s'ha aprovat l'estructura definitiva del nou fons de rescat europeu, el Mecanisme europeu d'estabilitat, que entrarà en funcionament l'any 2013, moment en el qual està previst que agafi el relleu del sistema actual. Aquest nou mecanisme s'ha subscrit amb un capital de 700.000 milions d'euros, amb l'objectiu de dotar-lo d'una capacitat financera suficient perquè pugui garantir la màxima qualificació creditícia del fons per part de les agències de *rating*. D'aquesta manera es pretén que el reforçament d'aquests mecanismes, en un marc en què les polítiques macroprudencials han pres una força especial, actuï com a bàlsam en un mercat de deute públic que a hores d'ara encara es troba lluny de l'estabilitat.

Evolució del risc sobirà

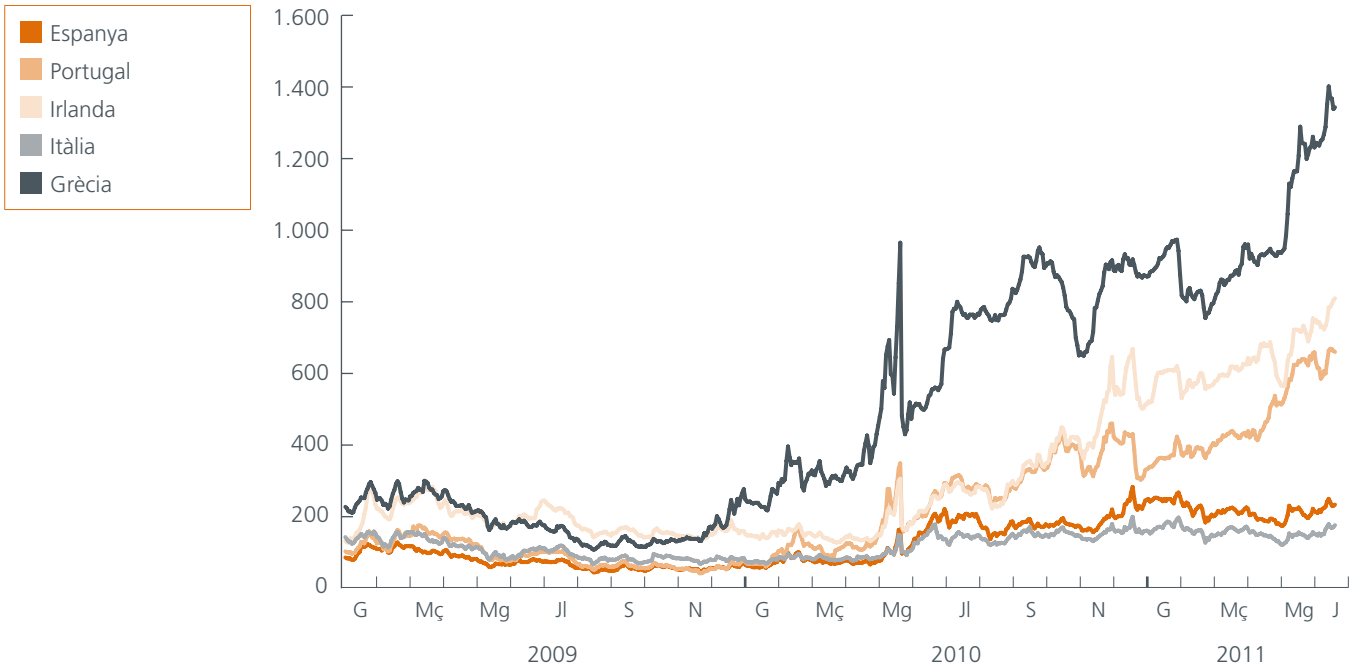

* Dades diàries en punts bàsics. Les dades de juny corresponen al tancament de dia 9

Font: Bloomberg i elaboració pròpia

En qualsevol cas, l'esdevenir del mercat de bons sobirans vendrà determinat els pròxims mesos per la manera en què els mercats interpretin les mesures que l'executiu grec ha anunciat a finals de maig amb l'objectiu d'aprimar el dèficit estatal, així com la possibilitat que la Comissió Europea i l'FMI atorguin un nou recolzament a l'economia hel·lènica, sia perllongant el període d'amortització de l'actual pla de rescat o, fins i tot, portant a terme la reestructuració del deute.

L'impuls de l'euro es frena arran de les noves tensions del deute públic.

Durant el segon trimestre de l'any, els mercats canviaris han vist alterat el context d'estabilitat del qual gaudien les principals divises del panorama internacional des de l'inici de l'exercici. Així les coses, si bé durant el primer trimestre les variacions en el tipus de canvi varen respondre als diferents estadis del procés de recuperació de les diverses regions, a partir del mes de març els efectes del sisme que va sacsejar el nord-est del Japó, les diferents expectatives respecte de l'evolució dels tipus d'interès a l'un i a l'altre costat de l'Atlàntic i la renovada incertesa envers l'esdevenir del mercat de deute públic europeu s'han traduït en un increment de la volatilitat dels tipus de canvi.

Precisament, l'evolució de la cotització de l'euro enfront del dòlar és un bon exemple d'aquesta dinàmica, per tal com ha experimentat dues tendències clarament oposades. Així doncs, el canvi de to cap a una vessant més *hawkish* del BCE a la reunió del mes de març i l'increment del diferencial dels tipus d'interès entre els Estats Units i la UME han derivat en un augment dels fluxos inversors cap als actius en euros. D'aquesta manera, la senda ascendent de la divisa comunitària s'ha intensificat durant els mesos de març i d'abril (7,3%) fins a situar-se en 1,49 dòlars. No obstant això, els nous dubtes sorgits als mercat de deute públic europeu han revertit aquesta

Evolució del tipus de canvi euro/dòlar i diferencials de tipus rectors

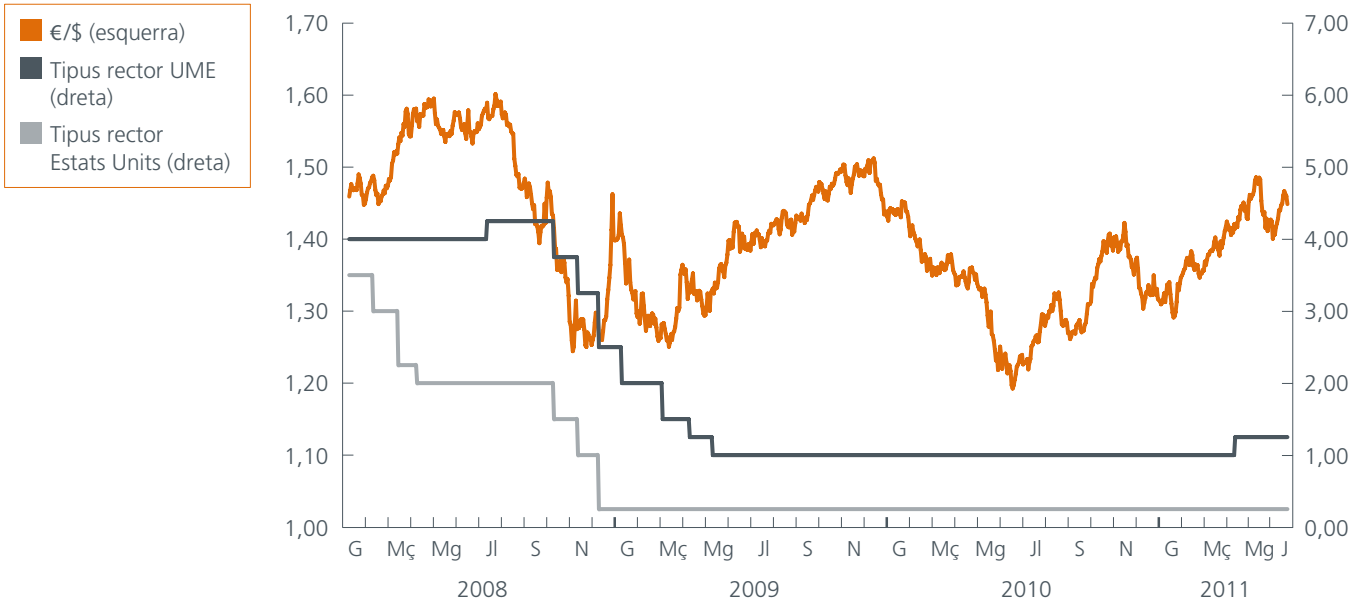

* Dades del tipus de canvi en nombre de dòlars per euro i dades dels tipus rectors en percentatges
** Les dades de juny corresponen al tancament de dia 9

Font: Bloomberg i elaboració pròpia

tendència, atès que davant el sorgiment de noves incerteses als mercats financers la condició de valor refugi del dòlar ha afavorit una depreciació de l'euro durant el mes de maig (3,1%). De manera anàloga, la divisa comunitària també ha vist trencat el moviment d'apreciació enfront de la lliura esterlina durant el cinquè mes de l'any, fet que ha revertit la tendència dominant dels quatre primers mesos de l'any, durant els quals l'euro va incrementar el seu valor un 8,3% fins a assolir les 0,9 lliures a finals del mes d'abril, la paritat més elevada des del primer trimestre del passat exercici.

Amb tot, si hi ha una moneda que ha experimentat una elevada volatilitat durant els darrers mesos, aquesta moneda és el ien japonès. I és que els mercats han anticipat un increment en els fluxos de repatriació d'actius japonesos a l'estranger per finançar la reconstrucció del país, fet que implica el canvi de divises foranes per iens, amb la qual cosa s'incrementa el preu de la moneda nipona. Així les coses, durant els sis dies posteriors al sisme, el ien va experimentar una apreciació del 4,6% que el va situar al màxim de la sèrie històrica (78,58 $), circumstància davant la qual el Banc del Japó (BoJ) va reaccionar i, en coordinació amb els bancs centrals dels països que formen el G-7,[2] va decidir intervenir en els mercats de divises amb l'objectiu d'afeblir el ien i evitar que la fortalesa de la moneda nacional no esdevengués un llast addicional per a l'economia japonesa. D'aquesta manera, l'entrada ingent de iens al mercat per part de les institucions monetàries va comportar que la divisa nipona tornàs a situar-se part davall dels nivells previs a la catàstrofe natural, amb una depreciació del 8,4% en poc més de vint dies. Tot i això, l'abast temporal d'aquesta mesura ha estat modest, atès el comportament del ien, que des que finalitzà la intervenció ha continuat evolucionant a l'alça respecte de la moneda nord-americana fins a tancar el mes de maig en els 81,57 dòlars.

Mentrestant, el renminbi xinès ha continuat incrementant el seu valor durant els darrers mesos davant la ferma idea de les autoritats xineses de no permetre una ràpida apreciació de la moneda nacional. De fet, des del moment en què el PBC va anunciar la liberalització parcial del tipus de canvi el mes de juny del passat exercici, la divisa xinesa tan sols s'ha apreciat un 5,2%, mentre que només una petita part d'aquest guany correspon a l'any corrent (1,8%).

2 Inclou, a més del Japó, els Estats Units, el Canadà, Alemanya, França, Itàlia i el Regne Unit.

No obstant això, les darreres pujades del tipus d'interès no han fet més que sumar noves pressions a l'alça d'una moneda que a principis del mes de juny ha anotat la paritat més minsa respecte del dòlar dels darrers desset anys (6,47 $).

Els mercats de renda fixa privada fan gala d'una bona resistència als xocs externs.

Al llarg de la primavera, els mercats de renda fixa corporativa han consolidat el to positiu que reflectien ja des de l'estiu passat. Així les coses, els mercats de bons corporatius han sortejat els esdeveniments geopolítics i naturals succeïts durant els darrers mesos i han continuat evolucionant a l'alça, tot i que a les acaballes del segon trimestre les noves tensions al mercat del deute públic han incidit sobre les emissions portades a terme per les companyies del continent europeu, especialment del sector financer, les quals s'han vist alienades del comportament favorable general.

En aquest sentit, les primes de risc han continuïtat la tendència iniciada durant la primera meitat del passat exercici i s'han aprimant tant al segment d'alta qualificació creditícia (*investment grade*) com al de major risc (*high yield*). I és que les revoltes als països àrabs i el desastre natural japonès han tengut un impacte modest sobre la dinàmica favorable que experimenta la renda fixa privada. De fet, prenent com a exemple les emissions al vell continent, durant el convuls mes de març el preu dels contractes d'assegurança contra l'impagament (*credit-default swaps, CDS*) referenciats als bons de les principals empreses europees just va incrementar-se en uns ínfims 4 punts bàsics. Al mateix temps, la millora en els resultats empresarials i la major rendibilitat que encara ofereixen gran part del bons corporatius respecte de les inversions alternatives, com els dipòsits bancaris o el deute públic, han incrementat el seu atractiu per als inversors. Aquest fet no ha passat desapercebut per a les empreses, que davant la conjuntura favorable i anticipant un escenari futur de pujada de tipus d'interès, han aprofitat l'oportunitat per finançar-se a preus avantatjosos.

Així doncs, el mercat de renda fixa privada europea, que durant els primers mesos de l'any oferia indicis de convergència amb el to positiu generalitzat, s'ha vist esquitxat novament per les tensions derivades del mercat de deute públic, especialment al sector financer. Aquest fet queda reflectit en els CDS referenciats als bons de les

principals empreses financeres europees, els quals han experimentat un repunt de 25,2 punts bàsics durant el mes de maig. I és que la possibilitat d'una reestructuració del deute públic de Grècia ha tornat a augmentar l'aversió cap a aquests actius, atès que si es produís perjudicaria sobre manera els balanços de les nombroses entitats financeres europees que posseeixen títols de deute grec i, de retruc, suposaria el sorgiment de noves tensions en el mercat de deute sobirà. Amb tot, l'acollida per part dels mercats dels resultats de les noves proves d'estrès a la banca europea publicades el mes de juny podria actuar com a bàlsam per al sector i, en darrera instància, situar l'evolució de les primes de risc de la branca financera en la línia descendent experimentada a la resta de sectors.

Les borses se sobreposen al sisme nipó, però no als temors d'alentiment global.

Els principals mercats borsaris han experimentat un punt d'inflexió a les acaballes del període primaveral, de manera que no han estat capaços de mantenir la senda alcista que ha dominat les borses internacionals durant la resta de l'any. L'única excepció a aquesta dinàmica ha estat la plaça nipona, tot i que encara es troba lluny dels nivells anotats els instants anteriors al terratrèmol registrat al país.

Tot i així, cal assenyalar que el desastre natural que va devastar el Japó es va deixar sentir a totes i a cadascuna de les principals places borsàries arreu del món, per tal com durant la setmana posterior al sisme es registraren pèrdues significatives als Estats Units (-3,6%, Dow Jones), a Europa (-5,6%, EuroStoxx50) i especialment a la borsa japonesa mateixa (-16,1%, Nikkei). No en va, es va registrar un fort augment de la inestabilitat, tal com palesen els indicadors de volatilitat de l'EuroStoxx50 (VSTOXX) i de l'S&P500 (VIX), els quals, durant la setmana que va succeir al sisme, repuntaren (42,6% i 24%, respectivament) part damunt dels nivells registrats durant les sessions prèvies al rescat d'Irlanda.

No obstant això, a excepció del selectiu nipó, la resta de places varen recuperar en pocs dies els nivells previs al desastre natural i traçaren una tendència a l'alça que s'ha mantengut fins a les acaballes del mes d'abril. Així les coses, des de la setmana posterior al sisme fins al tancament del quart mes de l'any, han lluït revaloracions significatives tant els índexs dels Estats Units –el Dow Jones (10,3%), el tecnològic Nasdaq (9,8%) i l'S&P500 (8,5%)– com els cotitzants al vell continent –l'alemany DAX (15,4%), el francès CAC (11,1%), l'agregat europeu EuroStoxx50 (10,7%), el britànic FTSE 100 (8,4%), l'espanyol IBEX 35 (7,8%) i l'italià MIBTEL (7,6%)–. Al mateix temps, ambdues regions s'han vist afavorides per un transvasament de fluxos d'inversió des dels països emergents, atès que la política monetària de caire més restrictiva que es va implementant en molts d'aquests països ha llastat les possibilitats de revaloració dels selectius, fet que ha reduït l'apetència dels inversors.

En qualsevol cas, l'evolució durant el mes de maig dels compostos nord-americans i europeus contrasta amb la tendència que va dominar el mercat de renda variable durant el primer terç de l'any, per bé que les causes que han incidit sobre els diferents parquets han estat de naturalesa distinta. Per una part, als Estats Units, els dubtes sobre la direcció que prendrà la política monetària de la Fed a partir de l'estiu s'han afegit a les dades laborals publicades a principis de maig, que han confirmat una creació d'ocupació part davall de l'esperada, la qual cosa ha aixecat els temors d'un estancament de l'economia nord-americana. Aquest fet ha comportat que els índexs regionals s'hagin tenyit de vermell al llarg del mes, per bé que els rèdits acumulats fins aleshores han permès que el balanç acumulat al llarg de l'any hagi lluït revaloracions en els índexs Dow Jones (8,6%), S&P500 (7%) i Nasdaq (6,9%). De manera anàloga, les places del vell continent han tendit a la baixa el mes de maig llastades per les incerteses dels mercats de bons sobirans. No obstant això, l'alça experimentada durant el primer quadrimestre de l'any ha permès presentar un còmput positiu dels cinc primers mesos de l'any als índexs cotitzants a les borses de Madrid (6,3%), Frankfurt (5,5%), París (5,3%) i Milà (4,6%), mentre que el selectiu de Londres i l'agregat comunitari han tancat el mes de maig en nivells inferiors als anotats amb el canvi de calendari (-0,3% i -0,9%, respectivament). Per altra part, cal assenyalar que l'índex de Tòquio no ha aconseguit recuperar els nivells previs a la catàstrofe del mes de març, ans al contrari, des del dia en què tengué lloc el terratrèmol i posterior tsunami, el selectiu nipó ha acumulat una pèrdua del 5,5%, un retrocés que des de principis d'any s'amplia al 6,8%.

Paral·lelament, les *commodities* han donat continuïtat a la senda ascendent que encetaren a finals de 2008, per bé que la primera setmana de maig han sofert un fort retrocés causat, en part, pel temor al fet que la política monetària de caire restrictiu que es va implementant per part d'un elevat nombre de regions del panorama internacional

Volatilitat borsària i cotització de l'or

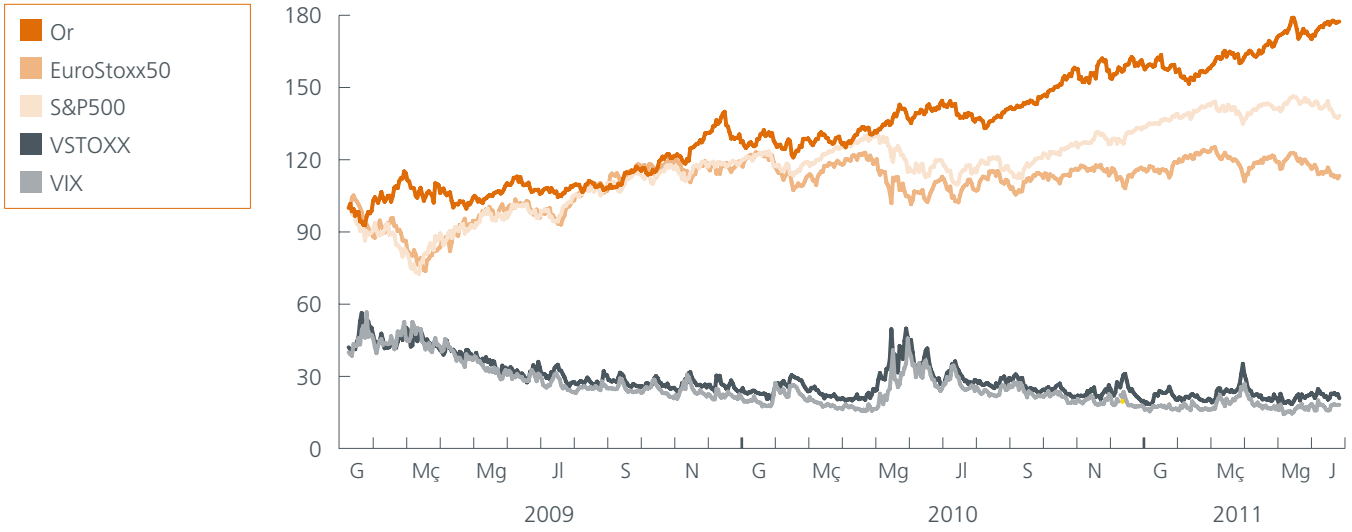

* Dades diàries. Les dades de juny corresponen al tancament de dia 9
** Excepte VIX i VSTOXX, índex gener 2009=100

Font: Bloomberg, Chicago Board Options Exchange (CBOE), Stoxx Limited i elaboració pròpia

suposi un alentiment del creixement global. Així les coses, gran part de les matèries primeres han tancat el mes d'abril en màxims històrics, com és el cas del barril de Brent (126,06 $/barril), l'or (1.557,1 $/unça) i la plata (48,58 $/unça), tot i que l'entrada al mes de maig ha suposat un fort sotrac en el preu d'aquests actius, ateses les pèrdues acumulades durant la primera setmana en el petroli (-12,9%) i els metalls preuats com la plata (-27,4%), l'or i el platí (-4,2%, ambdós). En qualsevol cas, la fallida ha durat poc més de set dies i les sessions posteriors han continuat dominades per ordres de compra que han impulsat la cotització de les matèries primeres, en consonància amb la tendència ascendent que han experimentat durant els darrers dos anys i mig.

Amb tot, la renda variable pareix que ha perdut pistonada a les acaballes de l'estació primaveral respecte del ritme anotat durant els primers mesos de l'exercici. En aquest sentit, cal esperar que l'esdevenir dels valors europeus vengui marcat per l'evolució dels dubtes al voltant de la solvència grega, com també per l'acollida dels resultats oferts per les noves proves al sector bancari. Mentrestant, als Estats Units, les decisions al voltant dels tipus d'interès i la retirada dels estímuls de caire no convencional per part de la Fed, sumades a la publicació de noves dades macroeconòmiques que permetin copsar el to de l'economia nord-americana, seran els principals determinants de la tendència dels valors borsaris a l'altre costat de l'Atlàntic.

Conjuntura
balear

Producció i demanda

Les Balears continuen sumides en un persistent estancament econòmic.

Els primers compassos de l'any han posat en relleu les dificultats de l'arxipèlag per desfer l'embús que va caracteritzar el darrer trimestre de l'exercici anterior. I és que les dades disponibles certifiquen la trajectòria negativa de l'economia balear durant el primer trimestre. Així, més enllà del fet que certs indicadors d'activitat, els més cíclics, han accentuat el ritme de descens, el tret més destacat és que alguns dels que havien liderat les primeres passes del procés d'expansió han deixat de créixer.

En aquest sentit, l'índex de difusió palesa, per primer cop al llarg dels darrers dos anys, un retrocés simultani del percentatge d'indicadors que s'acceleren (62,2% *vs* 74,5%, 4t trim.) i dels que creixen (22,2% *vs* 36,2%, 4t trim.), circumstància que ha obstaculitzat la normalització de molts comptadors rellevants, sobretot pel que fa a l'escena laboral, i ha afegit noves dificultats a les que arrossega per si mateix el sistema productiu de les Balears. I és que cal no obviar que la fragilitat de la recuperació continua erosionant el mercat de treball, els comptes públics, la demanda interna, etc. i obliga l'economia a suportar costos innecessaris a més de reduir l'eficiència en l'assignació de recursos.

Cal advertir, no obstant això, que el fet que les festivitats de Setmana Santa hagin caigut en el segon trimestre, a diferència de l'any passat, ha esbiaixat a la baixa alguns indicadors d'activitat regional. En qualsevol cas, una vegada filtrades les diferències de calendari, es constata que l'activitat econòmica ha mantengut un to deprimit tant en l'àmbit de la demanda interna com externa, tot destacant especialment el perfil d'estancament continuat de la despesa de les llars.

D'aquesta manera, les illes han prorrogat un trimestre més el tan sospirat bescanvi de signe del marcador d'activitat i han corroborat la lentitud del procés de recuperació que s'inicià a finals de 2009, després que la fase contractora tocàs fons el tercer trimestre. Així, segons les estimacions del CRE (UIB · Sa Nostra), el VAB no agrari de les Balears ha retrocedit durant el primer quart de l'any a un ritme real del 0,1%, taxa que retalla, únicament, una dècima la fallida del trimestre anterior (-0,2%). Tot plegat ha ampliat el diferencial de

PIB de les Balears

		2009	2010	2010				2011	
				1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.	1r trim.	2n trim.[a]
PIB no agrari		-1,8	-0,9	-1,9	-1,3	-0,4	-0,2	-0,1	0,3
Oferta	Indústria	-1,4	-1,1	-1,4	-1,2	-1,0	-0,7	-0,8	-0,8
	Construcció	-2,7	-2,3	-2,6	-2,3	-2,1	-2,3	-2,5	-2,6
	Serveis	-1,7	-0,8	-1,9	-1,2	-0,1	0,1	0,2	0,7
Demanda	Consum	-1,8	-1,1	-2,1	-1,6	-0,4	-0,1	0,0	0,4
	Inversió	-3,8	-3,7	-3,9	-3,5	-3,6	-3,7	-3,6	-3,5

* Taxes reals de variació interanual en percentatges
[a] Estimació avanç

Font: elaboració pròpia

Evolució de l'índex de difusió

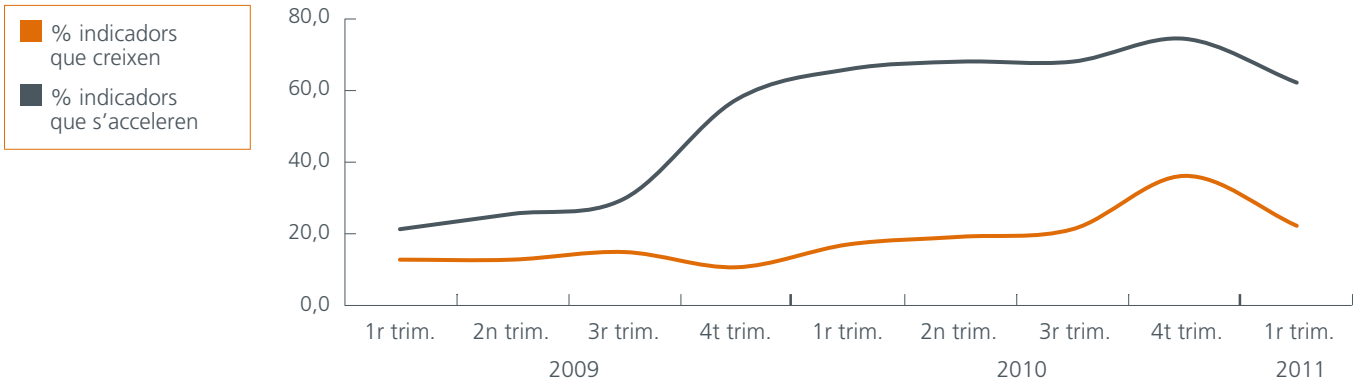

Font: elaboració pròpia

creixement que separa l'evolució de l'economia balear amb la de l'Estat, per tal com l'agregat nacional ha sumat dues dècimes a l'estimació del trimestre precedent (0,8%).

A l'auxili de la demanda interna.

Amb una economia orientada fonamentalment al turisme, les perspectives per als propers mesos assenyalen una millora general de l'economia gràcies a l'evolució moderadament positiva de les arribades de turistes, a la qual hauria contribuït la contenció dels preus hotelers i la consideració de l'arxipèlag com a destinació segura enfront de la inestabilitat que sofreixen altres zones de la Mediterrània. De fet, a l'espera de les dades definitives, l'estimació avanç referida al segon trimestre situa el ritme de creixement de l'economia balear en el 0,3%. D'acord amb aquest resultat, les Balears haurien aconseguit, entre els mesos d'abril i juny, conrear definitivament el terreny positiu, després de palesar una acceleració de quatre dècimes que permetria posar fi a més de dos anys de retrocessos persistents.

Sigui el que sigui, els desequilibris acumulats durant aquest llarg període de temps compliquen el diagnòstic de la fortalesa real de l'economia i, més enllà de la campanya turística, obliguen a posar esment en els components de la demanda interna, que continuen en ple procés d'ajust. I és que els estímuls puntuals que determinades branques d'activitat realitzen poden ser insuficients si no s'aconsegueixen normalitzar els registres d'atur, cauteritzar la destrucció d'ocupació, reequilibrar els balanços privats i restablir, en sentit ampli, l'estabilitat macroeconòmica.

El consum continua malferit.

El millor exponent d'aquesta fragilitat és, sens dubte, la manca de pols que exhibeix el component més important en termes relatius de la demanda: el consum privat. En aquest sentit, els principals indicadors de despesa de les llars han intensificat de manera significativa el ritme de descens al llarg del primer trimestre de l'any. Així, les vendes a la menuda han aprofundit en la senda descendent encetada ara fa tres anys (-6,4% *vs* -4,1%, 4t trim.) i han tancat el que s'ha postulat com el pitjor trimestre de la sèrie històrica, després d'exhibir per tretzè trimestre consecutiu un comportament més desfavorable que l'agregat nacional (-5,7 *vs* -2,5%, 4t trim.). Alhora, la demanda d'energia elèctrica ha palesat una nova escapçada (-4,4%), que ha donat continuïtat a cinc trimestres consecutius de retrocessos, després del parèntesi del trimestre anterior (2,9%). De la mateixa manera, l'evolució de les vendes de benzina (-6,3% *vs* -3,9%, 4t trim.) i gasoil A (-2,4% *vs* -1,1%, 4t trim.) han corroborat l'atonia general de la despesa corrent en el conjunt de l'arxipèlag. Una situació que s'ha estès tant a l'àmbit dels béns duradors, com palesa la matriculació de vehicles (-36,3% *vs* -27,9%, 4t trim.), com als béns de compra freqüent. De fet, el component de béns de consum

de l'índex de producció industrial (IPI) indica que el deteriorament registrat per l'indicador agregat (-8,6% *vs* -6,5%, 4t trim.) s'explica tant pel defalliment palesat pel conjunt de béns peribles (-9,4% *vs* -7,6%, 4t trim.) com per la moderació del ritme d'ascens dels duradors (3,5% *vs* 4,5%, 4t trim.).

Aquests resultats, que reflecteixen l'impacte del deteriorament de l'ocupació i l'encara elevat grau de palanquejament de les famílies sobre la despesa, ressalten la importància que té per a l'evolució futura de l'economia la situació del mercat laboral. I és que les decisions de consum no prenen en consideració únicament el nivell de renda present sinó també les perspectives de renda futures. De fet, les prediccions per als propers mesos acusen l'elevada reticència de les unitats familiars a incrementar la despesa, fet que té una relació estreta amb la incidència de l'atur, que segons l'enquesta de població activa ha assolit el primer trimestre un nou màxim històric (25,4% *vs* 22,2%, 4t trim.) i la persistència del procés de destrucció d'ocupació, el qual ha intensificat també la seva virulència (-3,9% *vs* -2,8%, 4t trim.).

Més enllà de l'efecte que ha vessat el deteriorament persistent de les constants del mercat laboral sobre el consum i, de retruc, sobre l'estalvi –estimulat per motiu de precaució–, la perseverança del procés de recomposició dels malmesos balanços familiars ha seguit constrenyent les decisions de consum. I n'és la prova l'ajust que, d'acord amb les darreres dades publicades pel Banc d'Espanya, ha seguit exhibint el crèdit del sector privat (-1,4% *vs* -0,2%, 3r trim.) en favor dels dipòsits (3,6% *vs* 3,9%, 3r trim.), circumstància que, per primer cop d'ençà que el supervisor computa dades regionals, ha reduït per tercer trimestre consecutiu la ràtio crèdits/dipòsits del sector privat (2,12 *vs* 2,13, 3r trim.).

Amb tot, l'estimació de l'indicador sintètic de consum assenyala que, entre els mesos de gener i març, la despesa de les llars s'ha mantengut estancada en el mateix nivell de fa un any, amb una taxa de variació interanual del 0%, que afegeix únicament una dècima a l'estimació del trimestre anterior (-0,1%).

I és que la despesa dels no residents tampoc no ha sustentat en aquesta ocasió la partida de consum. Així, la debilitat del consum dels no residents durant el primer quart de l'any queda prou palesa amb la moderació dels reintegraments efectuats pels estrangers a les principals entitats bancàries de les Balears i en l'import total de les operacions amb targeta. Des d'una perspectiva més àmplia, la despesa turística ha retrocedit també durant el primer trimestre (-14,7% *vs* 3,6%, 4t trim.), fruit d'una evolució mensual que ha

Principals indicadors del consum privat

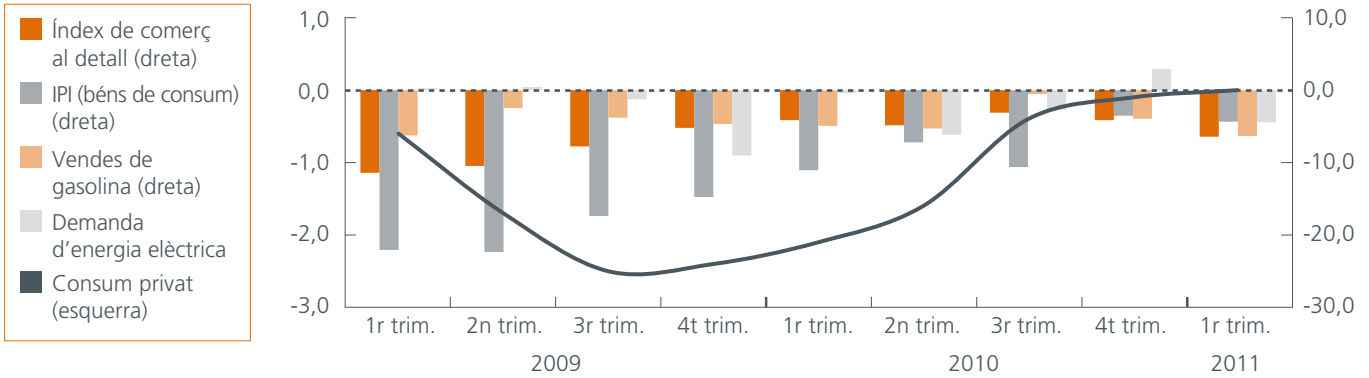

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: INE, Red Eléctrica de España i elaboració pròpia

tenyit de vermell els mesos de gener (-5,7%), febrer (-4%) i març (-22,9%), si bé aquest darrer resultat està força influenciat per les diferències de calendari. I és que el fet que la Setmana Santa s'hagi retardat a finals d'abril infravalora els resultats reals del primer trimestre, alhora que sobrevalora els del segon.

Sigui el que sigui, una vegada descomptat l'efecte calendari, l'estimació avanç referida al segon trimestre de l'any indica que l'estrena de la temporada turística ha aconseguit impulsar definitivament el consum privat part damunt de la barrera del 0%. De fet, a l'abril, la despesa turística (35,6%) i la matriculació de vehicles (62,1%), entre d'altres, han aconseguit refer el marcador. Amb tot, l'estimació de l'indicador sintètic de consum referida al període comprès entre l'abril i el juny assenyala que la despesa privada hauria avançat a un ritme del 0,4%.

Inversió, dèbil, dèbil... dèbil.

La inversió empresarial s'ha mantengut, un trimestre més, com el component de la demanda agregada que més ha drenat el creixement de l'arxipèlag. En aquest sentit, la formació bruta de capital fix (FBCF) ha sumat al llarg del primer trimestre una nova escapçada (-3,6%), que, tot i esmorteir mínimament la reculada del trimestre anterior (-3,7%), ha posat en relleu la reticència dels empresaris a arrencar nous projectes d'inversió, especialment en l'àmbit residencial.

En aquesta mateixa línia, els resultats de l'índex de confiança empresarial elaborat per la Cambra de Comerç de Mallorca han palesat, clarament, la prostració general de la FBCF durant el primer quart de l'any. De fet, l'índex general (-30,8%), tot i moderar el saldo negatiu del trimestre anterior (-42,3%), ha tancat el que ha estat el pitjor primer trimestre d'ençà que es compila l'indicador a nivell autonòmic. Així, els resultats definitius han constatat un retrocés significativament més intens (-30,8%) que l'esperat (-23,5%), especialment en la xifra de negoci (-49,1% *vs* -35,4%, esperat) i en el nombre de treballadors contractats (-21,4% *vs* -10,2%, esperat). Alhora, el component referit a la inversió ha continuat constret a uns nivells històricament baixos (-21,9% *vs* -27,7%, 4t trim.) com a conseqüència d'un entorn en el qual, d'acord amb l'opinió general dels empresaris (75,3%), l'astènia de la demanda limita el nivell d'activitat de negocis i, de retruc, els plans d'inversió. No debades, en el segon trimestre de l'any la inversió s'ha situat com la partida menys dinàmica de l'índex general (-10,1% *vs* -3,9%, índex general), molt afectada per la persistència del procés de purga dels estralls derivats de l'esclafit de la crisi immobiliària i la restricció d'accés al crèdit als mercats monetaris, especialment en l'àmbit de la inversió en construcció.

I és que la inversió de caire productiu, tot i continuar confinada pel manteniment de la utilització de la capacitat productiva industrial en nivells històricament baixos (64,9% *vs* 67,4%, 4t trim.), ha palesat una evolució més favorable que la inversió residencial. Així, encara que el nombre d'empreses d'alta a la Seguretat Social ha donat continuïtat a onze trimestres consecutius de descensos (-2,2% *vs* -1,9%, 4t trim.), els indicadors més directament vinculats a la inversió productiva han corroborat la tendència a l'acceleració iniciada a finals de l'exercici passat. De fet, el nombre d'empreses creades ha evolucionat a l'alça (16,8% *vs* -12,6%, 4t trim.) i ha superat, en aquesta ocasió, l'ascens de les societats dissoltes (11,9% *vs* -7,5%, 4t trim.). Tot plegat s'ha traduït, per segon trimestre consecutiu, en un notable repunt del capital subscrit i desemborsat en els processos de constitució de noves societats (66,6% i 217,3%, respectivament), circumstància que no succeïa des de l'any 2006. Així mateix, la producció de béns d'equipament també ha corroborat la millora de la inversió productiva, per tal com s'ha accelerat sensiblement (9,2% *vs* 3,1%, 4t trim.) i ha donat continuïtat a la senda ascendent encetada el trimestre anterior, en un context en què l'agregat nacional ha aconseguit esborrar finalment el signe negatiu del seu marcador després de dotze trimestres de retrocessos (4,2% *vs* -3,5%, 4t trim.). De fet, al llarg d'aquest primer quart de l'any, tan sols les matriculacions de vehicles de càrrega han mantengut la tendència descendent, per bé que han minorat novament el ritme de descens (-13,8% *vs* -14,5%, 4t trim.).

Tanmateix, el manteniment de la tendència marcadament recessiva en l'àmbit de la inversió en construcció ha esborrat qualsevol signe de millora de la FBCF. Així, el nombre total de projectes visats pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB) ha continuat retrocedint amb força entre els mesos de gener i març, (-10,6% *vs* -13,7%, 4t trim.), amb la qual cosa s'han acumulat tres anys i mig d'escapçades successives, com a conseqüència, principalment, de la reculada del segment no residencial (-29,7% *vs* -18,2%, 4t trim.), atès que el segment residencial, tot i continuar descendint, ha palesat per segon trimestre consecutiu un comportament menys

Principals indicadors d'inversió

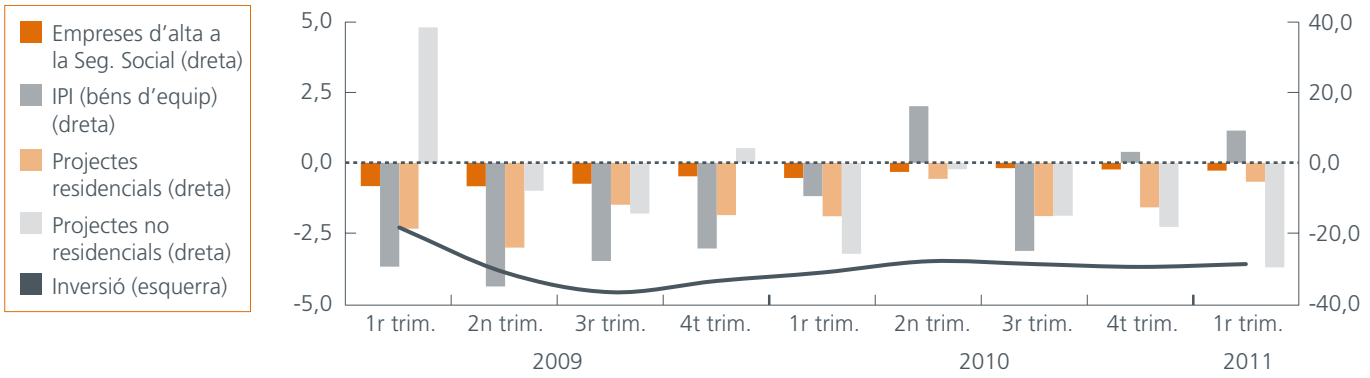

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: COAIB, INE, OTIB i elaboració pròpia

desfavorable (-5,4% *vs* -12,7%, 4t trim.). I és que el repunt experimentat pels projectes de remodelació i condicionament dels establiments turístics (44,4%) –el major dels darrers quatre anys– no ha estat suficient per contrarestar el defalliment dels projectes industrials (-25%) i, sobretot, dels relacionats amb activitats esportives, sanitàries i culturals (-65,7%). Amb tot, els pressupostos d'execució d'obra dels projectes visats pel COAIB han situat novament el ritme de descens part damunt del nombre de projectes (-29% *vs* -20,3%, 4t trim.), fet que palesa la manca de predisposició del inversors a emprendre projectes de gran envergadura.

En aquest context, l'indicador sintètic d'inversió assenyala que la tendència descendent s'hauria mantengut també el segon trimestre amb un retrocés del 3,5%, taxa que afegeix només una dècima a l'estimació del primer quart de l'any i que confirma, en darrera instància, l'astènia de la FBCF al llarg d'aquest període. De fet, a l'abril, la reculada dels pressupostos dels projectes visats (-65%) i el menor capital subscrit per a la creació d'empreses (-57,4%), entre d'altres, confirmen l'atonia de la FBCF.

Demanda externa, s'esfumen els senyals de millora.

Més enllà del vessant intern, l'aportació de l'intercanvi de béns i serveis amb l'exterior ha continuant afegint dècimes negatives als comptes regionals. I és que al deteriorament palesat per la balança de serveis al llarg dels tres primers mesos de l'any s'hi ha d'afegir, en contraposició a la resta d'economies veïnes, la degradació del saldo de la balança comercial de béns, la qual, fortament llastrada per la tendència particular de cadascun dels seus components, ha intensificat la trajectòria descendent.

En aquest marc, les vendes de béns a l'exterior, una vegada descomptada la partida de materials de transport, ha recobrat novament la tendència profundament a la baixa que havia abandonat el trimestre anterior després de dos anys d'escapçades contínues (-34,1% *vs* 7,1%, 4t trim.). En efecte, el canvi de dinàmica de la partida exportadora, que contrasta significativament amb la confirmació del recorregut a l'alça exhibit per l'agregat nacional (23,7% *vs* 21,9%, 4t trim.), ha trobat la seva raó de ser en la reculada experimentada per les vendes a l'exterior de productes ceràmics (-51,6%), combustibles i olis minerals (-46,6%), paper i cartó (-37%), gomes, resines i altres extractes vegetals (-12,8%) i, en menor mesura, de pells i cuirs (-0,9%).

Paral·lelament, les importacions de béns, una vegada descomptades les trameses de materials de transport, han seguit lluint per segon trimestre consecutiu una tendència clarament ascendent (3,4% *vs* 9,2%, 4t trim.), recolzada fonamentalment en l'ascens de les partides de cereals (653,3%), olis essencials i resinosos (112,1%),

manufactures del cuir (41,4%), llegums i hortalisses (26,7%) i, especialment, en la partida de combustibles i olis minerals (27,5%), la qual, amb una representativitat del 42,4% sobre el total, s'ha erigit un trimestre més en el subjecte d'intercanvi amb l'exterior més importat del conjunt de l'arxipèlag.

Tot plegat ha derivat en un repunt espectacular del dèficit de la balança comercial (80,3 milions d'euros), que gairebé ha quadruplicat el registrat durant el mateix període de l'exercici anterior, i ha reduït sensiblement la ràtio de cobertura de les exportacions fins a situar-la en un dels nivells més minsos dels darrers quatre anys (56% *vs* 62,7%, 4t trim.).

La demanda tenalla l'oferta.

El dèbil pols de la demanda, tant interna com externa, s'ha deixat sentir en els indicadors d'activitat d'oferta, que també han tengut dificultats per mantenir la vitalitat, fins al punt que tant la indústria com la construcció han fet passes enrere en el procés de recuperació.

Així, el sector secundari ha sofert, entre els mesos de gener i març, un contratemps inesperat, com a conseqüència de la paralització de la branca manufacturera i l'energètica. I és que la recuperació dels fluxos comercials amb l'exterior i el dinamisme de la indústria energètica que havien permès accelerar l'activitat del secundari per damunt de l'agregat a les darreries de l'any passat, l'han ensorrat, en aquesta ocasió, fins a situar la taxa de creixement (-0,8%) part davall de la del trimestre anterior (-0,7%).

En aquest sentit, l'índex de clima industrial, elaborat i publicat pel Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, s'ha erigit en un reflex fidel de l'esdevenir del sector, per tal com ha aprofundit en la senda descendent encetada ara fa ben bé un any (-16,3% *vs* -8,4%, 4t trim.). I és que el defalliment de la cartera de comandes (-37,7% *vs* -16,9%, 4t trim.) juntament amb la reducció persistent dels estocs (-8,1% *vs* -12,3%, 4t trim.) ha seguit llastant la tendència de la producció (-19,4% *vs* -20,5%, 4t trim.) fins al punt de situar-la per segon trimestre consecutiu part davall de l'índex general.

En aquest marc, el nombre de treballadors de les branques industrials afiliats al règim general de la Seguretat Social ha calcat el ritme de descens del trimestre anterior (-5%), en un context general en el qual l'activitat del secundari balear, mesurada a través de l'índex de producció industrial (IPI), ha intensificat el ritme de retrocés

Índex de producció industrial per branques

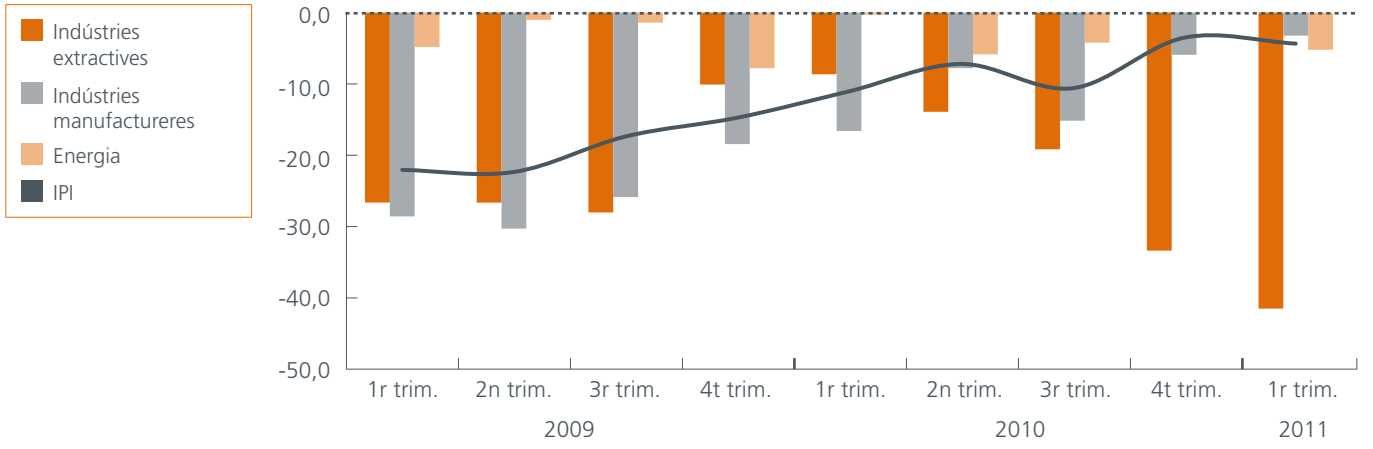

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: INE i elaboració pròpia

(-4,4% *vs* -3,5%, 4t trim.), que ha posat fi a la tendència a la moderació encetada a la part final de l'any precedent.

Des d'un punt de vista subsectorial, l'IPI ha corroborat que la pitjor part se l'ha emportada per quart trimestre consecutiu la branca extractiva, la qual, sense el suport del sector del totxo, s'ha mantengut un trimestre més en caiguda lliure i ha anotat el segon retrocés més intens de tota la sèrie històrica (-41,5% *vs* -33,4%, 4t trim.). Per la seva part, la branca de subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat ha donat continuïtat a la tendència a la baixa (-5,2%), després del parèntesi del trimestre anterior (1,3%), pauta que també ha confirmat la producció bruta d'energia elèctrica (-4,6% *vs* 1,9%, 4t trim.). En aquest context, doncs, tan sols la branca manufacturera ha aconseguit recular menys que la mitjana (-3,2% *vs* -5,9%, 4t trim.), per bé que el defalliment de la demanda exterior ha impedit novament esborrar el signe negatiu que manté des del segon trimestre de 2008.

Amb tot, l'estimació avanç referida al segon trimestre sembla indicar que el procés de recuperació tampoc no s'ha recobrat entre els mesos d'abril i juny, per tal com els resultats preliminars assenyalen que el descens real de l'activitat s'ha estancat en el mateix nivell que el trimestre precedent (-0,8%). De fet, les darreres dades conegudes de l'IPI i de la producció bruta d'energia elèctrica referents al mes d'abril s'han postulat en aquesta mateixa direcció i han ofert un ritme de descens fins i tot superior al del primer quart de l'any (-12,4% i -5,3%, respectivament).

Mentrestant, la construcció segueix sense aixecar el cap.

El sector de la construcció ha incrementat també al llarg del primer quart de l'any la seva contribució negativa al comptador agregat i ha aprofundit en la senda recessiva encetada a finals de 2008. De fet, el sector del totxo ha retrocedit entre el gener i el març a un ritme real del 2,5%, taxa que no tan sols s'erigeix en la més intensa del teixit productiu balear sinó que, per segon trimestre consecutiu, augmenta el defalliment del trimestre precedent (-2,3%).

I és que els primers compassos de l'any han posat novament en relleu la incapacitat manifesta de la promoció privada per substituir l'aportació de l'obra pública, que des del tercer trimestre del passat exercici va començar a retrocedir (-39,8% *vs* -58,1%, 4t trim. 2010). Així, els escassos indicadors que han aconseguit minorar el ritme de defalliment del trimestre anterior tan sols ho han fet pel fort efecte base recessiu que emana de la intensitat d'un procés d'ajust que, tot i que en la majoria dels casos es perllonga durant més de tres anys, encara no dóna senyals d'arribar al final. De fet, els registres d'afiliació han persistit un trimestre més en l'intens

Evolució dels visats de direcció d'obra

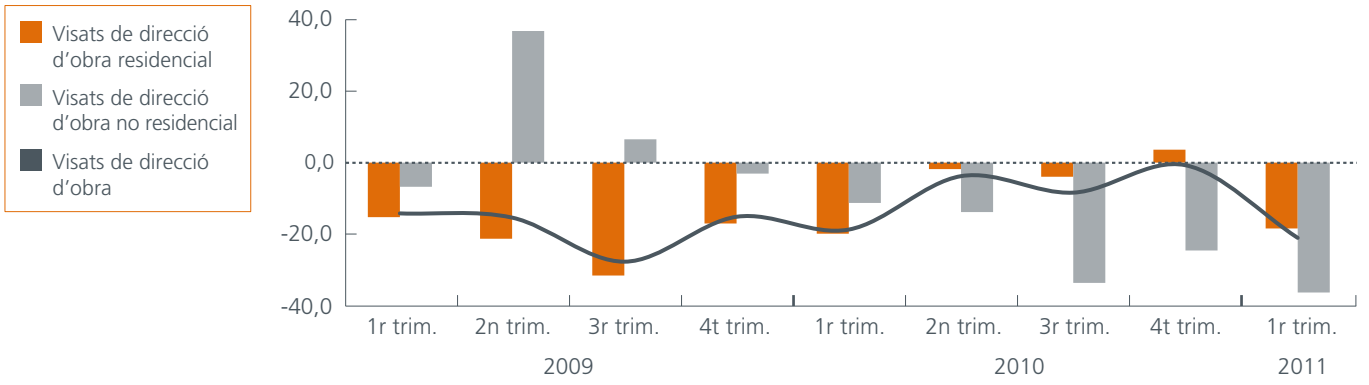

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: elaboració pròpia a partir del Ministeri de Foment

procés de destrucció d'ocupació encetat fa dotze trimestres (-7,9% *vs* -8,1%, 4t trim.) i han saldat el primer quart de l'any amb la xifra de treballadors més reduïda dels darrers tretze anys (45.069). De la mateixa manera, el nombre total de certificats de final d'obra també han tancat el primer trimestre de l'exercici en el nivell més minso des de l'any 1993 (510), per bé que han aconseguit moderar mínimament el ritme de descens del període anterior (-20,4% *vs* -21,6%, 4t trim.).

Així les coses, les darreres dades publicades pel Ministeri de Foment relatives al nombre total de projectes visats coincideixen a assenyalar una nova reculada del sector durant el primer trimestre (-21,1%) –especialment intensa en el segment no residencial (-36,4%)– que supera considerablement la del quart trimestre de l'any anterior (-0,7%) i completa vint-i-un trimestres de retrocessos.

En aquest marc, el component parcialment avançat de l'indicador de construcció suggereix que l'estat anèmic de l'activitat del sector –tant en la vessant pública com privada– ha continuat al llarg del segon trimestre de l'any, per tal com l'estimació preliminar referida al període comprès entre els mesos d'abril i juny assenyala que el sector ha anotat un retrocés real de l'activitat del 2,6%.

Els serveis resisteixen però no afegeixen.

En aquest context, els serveis s'han mantengut com l'únic agregat del costat de l'oferta que no ha reculat, si bé han moderat el pendent de recuperació per segon trimestre consecutiu. D'aquesta manera, els resultats referents al primer trimestre situen l'avanç real del sector en el 0,2%, taxa que suma només una dècima a l'estimació del trimestre anterior (0,1%). I és que bona part dels indicadors representatius de l'activitat s'han desaccelerat sensiblement entre els mesos de gener i març fins al punt de baratar, en alguns casos, el signe del comptador. És precisament d'acord amb aquesta tendència que l'índex general de la xifra de negocis ha entrat novament en terreny negatiu (-2% *vs* 0,6%, 4t trim.), després de mantenir al llarg de tot l'exercici anterior una tendència clarament ascendent. Paral·lelament, els registres d'afiliació sectorial també s'han refredat significativament respecte del trimestre precedent i han registrat una nova reculada (-1,4% *vs* -0,7%, 4t trim.), que corrobora un trimestre més la persistència del procés de destrucció d'ocupació i contradiu la tendència a l'alça exhibida pel conjunt de l'Estat al llarg del darrer any (0,1% *vs* 0,5%, 4t trim.).

Així doncs, el segment de l'hoteleria i la restauració s'ha fet ressò del retrocés de l'afluència de turistes internacionals a l'arxipèlag (-11,8% *vs* 0,3%, 4t trim.) i ha patit un notable refredament de les seves constants. D'aquesta manera, el nombre de pernoctacions, tant en establiments hotelers com en apartaments turístics, ha exhibit una dinàmica clarament descendent (-0,5% i -2,1%, respectivament) que contrasta amb el notable avanç del període precedent (6,3% i 8,8%, respectivament) i que troba la seva raó de ser en l'evolució a la baixa del segment estranger (-1,4% i -7,5%, respectivament), atès que el col·lectiu nacional ha anotat el primer repunt (1,2% i 57,4%, respectivament) després d'un any d'escapçades successives. Sigui el que sigui, tot plegat ha deixat l'empremta en el grau d'ocupació hotelera, la qual, d'acord amb un retrocés de dues dècimes respecte del registre del mateix període de l'exercici anterior (43,1% *vs* 43,3%, 1r trim. 2010), ha tancat el que ha estat el primer quart de l'any en el nivell més minso de la sèrie històrica.

Alhora, la branca del comerç i la distribució ha patit novament els estralls de l'atonia de la despesa dels residents i, molt especialment, de la despesa turística i ha recobrat un altre cop la trajectòria descendent que havia abandonat a les darreries de l'exercici anterior després d'acumular pràcticament tres anys d'escapçades contínues. Paral·lelament, la branca del transport, afectada igualment pel defalliment dels fluxos turístics, ha seguit mostrant un pols marcadament dèbil i ha intensificat de nou el ritme de descens respecte del trimestre precedent. En aquests termes, el transport aeri s'ha vist llastat entre el gener i el març pel defalliment del trànsit d'aeronaus (-3% *vs* -0,3%, 4t trim.) i ha presentat una retallada considerable tant del nombre de passatgers (-3,4% *vs* 0,9%, 4t trim.) com de mercaderies transportats (-7,2% *vs* -4,2%, 4t trim.). Per contra, el trànsit marítim de passatgers de línia regular ha seguit a l'alça (6,1% *vs* 1,3%, 4t trim.) i ha acumulat, d'aquesta manera, sis trimestres consecutius d'avanços. Addicionalment, la conjuntura favorable del segment marítim també s'ha estès al segment de creuers, per tal com el nombre de creueristes arribats a l'arxipèlag, malgrat moderar el ritme d'avanç (11,3% *vs* 15,7%, 4t trim.), ha tancat el millor primer quart de l'any de tota la sèrie històrica, després que el nombre de bucs atracats als ports de les Balears anotàs el major repunt dels darrers sis anys (47,1% *vs* 11,9%, 4t trim.).

Principals indicadors del sector serveis

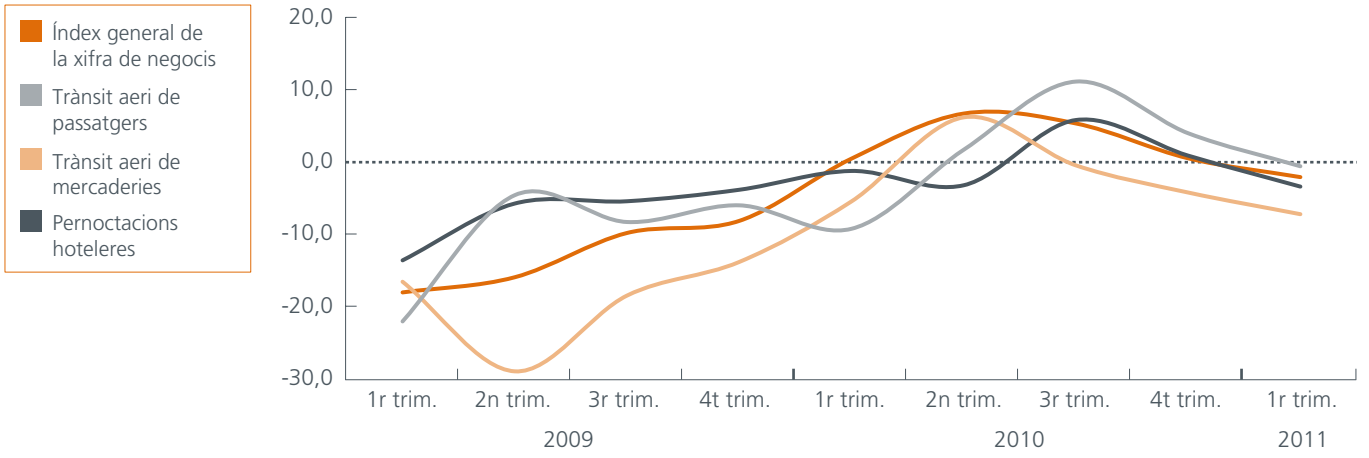

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: AENA, INE i elaboració pròpia

Per la seva banda, les activitats immobiliàries han recobrat la tendència ascendent (4,9%), després del parèntesi que la retirada dels incentius fiscals a l'adquisició d'habitatges va obrir a finals de l'any passat (-2%). Aquesta dinàmica, que s'ha estès tant a l'àmbit dels habitatges usats (7,1% *vs* 3,6%, 4t trim.) com dels habitatges nous (2,8% *vs* -7,4%, 4t trim.), ha permès reduir l'estoc d'habitatges sense vendre, el qual, segons les darreres estimacions de l'Associació Empresarial de Promotors Immobiliaris de Balears, es xifra al voltant de sis mil unitats.

En qualsevol cas, les darreres dades disponibles assenyalen una recuperació del sector serveis probablement conjuntural, motivada per l'evolució positiva dels principals indicadors de la branca turística. De fet, els primers resultats referents al mes d'abril confirmen novament l'entrada en terreny positiu. Aquest és el cas de l'arribada de turistes internacionals (31,5%), les pernoctacions hoteleres (23,7%) i el trànsit aeri de passatgers (23,6%), entre d'altres. Amb tot, aquests i altres indicadors avancen un creixement real dels serveis durant el segon trimestre del 0,7%, taxa que suma cinc dècimes a l'estimació del trimestre anterior i que posa fi, així, a una dinàmica de desacceleració del ritme de recuperació.

Les Pitiüses mantenen la posició de lideratge.

Les dificultats que ha arrossegat el procés de recuperació de l'arxipèlag durant el primer trimestre s'han traduït en una intensitat semblant arreu de les diferents economies insulars, fet especialment palpable en l'esfera laboral. Així, els registres d'afiliació han afluixat la corda respecte del trimestre anterior a totes les illes, en una forquilla que oscil·la entre els 0,8 punts percentuals de les Pitiüses –territori que ha cultivat de nou el terreny vermell després de tres trimestres en positiu (-0,2% *vs* 0,6%, 4t trim.)– i els 0,1 punts percentuals de Menorca (-3,6% *vs* -3,5%, 4t trim.), territori que, juntament amb Mallorca (-2,9% *vs* -2,3%, 4t trim.), fa tres anys que manté l'estadística d'afiliació a la banda negativa. No obstant això, mentre que a Mallorca el nombre d'aturats, tot i moderar l'ascens, ha seguit augmentant (0,6%), a Menorca i a les Pitiüses s'ha reduït (-0,7% i -4,2%, respectivament), fet que tanmateix no ha impedit que la taxa d'atur registrada continuàs sent a Mallorca (19,2%) inferior a la de Menorca (21,2%) i a la de les Pitiüses (22,3%), les úniques illes que han aconseguit rebaixar-la respecte del mateix període de l'any anterior (23%).

Aquesta similitud en el ritme de frenada de la fase de recuperació que ha caracteritzat els primers compassos de l'any s'ha deixat sentir també

entre els indicadors més representatius del consum privat. Així, el comptador de la demanda d'electricitat ha restat prop de 6,5 punts percentuals a la taxa anotada el trimestre anterior a les Pitiüses (-1,4% *vs* 5%, 4t trim.) i a Menorca (-7,8% *vs* -1,3%, 4t trim.) i quasi 8 punts percentuals a Mallorca (-4,6% *vs* 3,3%, 4t trim.). Alhora, el defalliment de la matriculació de vehicles ha superat en tots els casos els dos dígits, si bé en termes relatius a Menorca ha experimentat un major retrocés (-50,6% *vs* -9,4%, 4t trim.) que a Mallorca (-35,5% *vs* -11,7%, 4t trim.) o a les Pitiüses (-38,8% *vs* -11%, 4t trim.).

Addicionalment, la fragilitat del consum ha llastat el trànsit de mercaderies arreu de l'arxipèlag, especialment en la vessant aèria, que ha afegit una càrrega negativa respecte del trimestre anterior al voltant de tres punts percentuals tant a Eivissa (-9,3% *vs* -7%, 4t trim.) com a Mallorca (6,1% *vs* -2,8%, 4t trim.) i a Menorca (-14% *vs* -11,2%, 4t trim.). No obstat això, el trànsit per via marítima ha deixat com a tret més significatiu el retrocés, per primera vegada al llarg dels darrers dos anys, de les mercaderies descarregades als ports pitiüsos (-2,4% *vs* 4,2%, 4t trim.), circumstància que contrasta tant amb la moderació de la senda baixista observada a Mallorca (-0,4% *vs* -5,3%, 4t trim.) com amb l'increment d'activitat als ports menorquins (4,8% *vs* 0,7%, 4t trim.).

En l'àmbit de la inversió, si bé les diferències han estat més significatives, la lectura conjunta dels indicadors disponibles traspua també una certa semblança. Així, d'una banda, els registres d'empreses d'alta a la Seguretat Social –que s'han mantengut en terreny vermell a totes les illes– han trabucat amb més força a les Pitiüses (-1,6% *vs* -0,5%, 4t trim.) que a Mallorca (-2,3% *vs* -2%, 4t trim.) i a Menorca (-2,7% *vs* -3,5%, 4t trim.), única illa, aquesta darrera, que ha aconseguit moderar la senda baixista. D'altra banda, emperò, el nombre de projectes visats –que també ha continuat abonat al negatiu a tots els territoris– ha intensificat el ritme de descens a Menorca (-4,2% *vs* -0,7%, 4t trim.), mentre que a les Pitiüses s'ha alentit significativament (-15,8% *vs* -22,1%, 4t trim.), comportament que, en menor magnitud, també ha palesat Mallorca (-10,7% *vs* -15,4%, 4t trim.). I és que el repunt dels projectes de caire residencial a Menorca (14,7% *vs* 1%, 4t trim.) no ha exercit el contrapès suficient per compensar l'evolució dels visats no residencials, els quals, després d'un semestre més favorable, han accentuat la caiguda (-37,2% *vs* -6,5%, 4t trim.) en més alt grau que a Mallorca (-27,1 *vs* -18,1%, 4t trim.) o a les Pitiüses (-36,8% *vs* -34,8%, 4t trim.).

Sigui el que sigui, el major dinamisme del que ha anat fent gala l'economia pitiüsa des del tercer trimestre de l'any passat, sustentat en l'activitat terciària i, més concretament, en la relacionada amb l'activitat turística, s'ha mantengut durant els primers mesos del calendari, fet que ha situat la taxa de creixement de les Pitiüses clarament per sobre de la mitjana regional, amb la qual cosa ha conservat la distància relativa amb Mallorca i Menorca.

Val a dir, en aquest sentit, que durant el primer quart de l'any el trànsit de passatgers i aeronaus a l'aeroport d'Eivissa ha donat continuïtat al fort ritme d'ascens (8,7%, ambdós) registrat el trimestre anterior (9,7% i 7%, respectivament), circumstància que contrasta amb l'escassa empenta que han posat de manifest els resultats de l'aeroport de Maó, tant en termes de passatgers (1,9% *vs* -0,6%, 4t trim.) com de moviments de naus (-0,8% *vs* 0,5%, 4t trim.), i més encara de la prostració dels registres de l'aeroport de Palma (-5,4% i -5,8%, respectivament) respecte del trimestre precedent (-0,2% i -2%, respectivament). En la mateixa línia, el trànsit marítim de passatgers als ports de les Pitiüses ha prologant, per sisè mes consecutiu, la senda alcista (3,1% *vs* 2,8%, 4t trim.), per bé que, en aquest cas, els repunts de Mallorca (14% *vs* -3,8%, 4t trim.) i de Menorca (12,5% *vs* 7,6%, 4t trim.) han estat més intensos.

El comportament diferencial de les Pitiüses s'ha mantengut durant el mes d'abril, encara que la Setmana Santa ha esperonat el trànsit de passatgers arreu de l'arxipèlag. Així, Eivissa ha continuat ocupant posicions capdavanteres pel que fa a les arribades de passatgers per via aèria (32,9% *vs* 23,6%, Mallorca; 4,9%, Menorca) i marítima (27,9% *vs* 12,4%, Mallorca; 39,7%, Menorca), fet que ha repercutit positivament en els marcadors d'activitat del segment hoteler, com són el nombre de pernoctacions (63,6% *vs* 22,2%, Mallorca; 12,5%, Menorca) o el grau d'ocupació hotelera (54,7% *vs* 66,7%, Mallorca; 65,1%, Menorca) i, des d'una perspectiva més àmplia, en els registres d'afiliació laboral (5,6% *vs* 0%, Mallorca; -1%, Menorca). D'aquesta manera, la taxa d'atur pitiüsa s'ha situat a l'abril en el mateix nivell que en el conjunt de l'arxipèlag (16,7%), després de superar-la des de l'octubre de l'any passat de manera sistemàtica.

Mercatturístic

El preinici de la temporada alta encamina el turisme balear cap a un escenari favorable, després de l'escapçada del primer quart de l'any.

Les Balears, en resposta als símptomes de feblesa palesats per l'activitat turística a les darreries del passat exercici, han encetat el nou calendari situades en la casella dels números vermells, fruit d'una tendència negativa que contrasta amb la traçada per les principals regions del món i bona part de les destinacions competidores. Així doncs, segons les dades de l'Institut d'Estudis Turístics (IET), l'afluència internacional a les illes ha disminuït un 11,8% (*vs* 0,3%, 4t trim.) a causa dels retrocessos dels mesos de febrer (-7,8%) i de març (-20%), que contrarestaren amb escreix el repunt anotat el gener (6,9%). A la fragilitat dels comptadors turístics balears cal reconèixer-hi, en aquesta ocasió, la influència de l'efecte Setmana Santa, per tal com el fet de celebrar-se el mes d'abril no només explica part del retrocés interanual del mes de març, sinó també part de l'increment extraordinari recollit el mes d'abril, el qual, amb un guany interanual del 31,5% de l'afluència, ha donat el tret de sortida a la temporada d'estiu.

Mentrestant, a nivell global, les grans regions turístiques del món han afermat al terreny positiu la seva trajectòria, amb la qual cosa han donat continuïtat a la recuperació dels fluxos internacionals encetada l'exercici anterior. Així, segons les darreres dades disponibles publicades per l'Organització Mundial del Turisme,[1] els moviments de turistes fora de les seves fronteres nacionals han avançat amb un dinamisme notable durant el mes de gener (6,6%) i han prosseguit, tot i moderar a més de la meitat la seva intensitat, el mes de febrer (2,8%). Val a dir que aquesta tendència ha estat present a la major part de les regions del globus, excepte en el cas de les destinacions nord-africanes, les quals, força afectades per conflictes sociopolítics, han caigut el gener (-9,2%) i, especialment, el febrer (-9,7%), mes, aquest darrer, que també ha estès el signe negatiu als enclavaments turístics de l'Orient Mitjà (-22,1%) i de l'oest d'Europa (-0,2%).

1 Dades provisionals extretes de l'*UNWTO World Tourism Barometer* publicat el mes d'abril.

En aquest context, els creixements més elevats de l'afluència turística internacional s'han anotat a Sud-amèrica (15,6%, gener; 14,3%, febrer), mercès als quals el continent americà en el seu conjunt ha aconseguit mantenir-se al voltant de la mitjana mundial (6%, gener; 4,4%, febrer). No es pot obviar, emperò, el comportament positiu palesat per les destinacions d'Àsia i el Pacífic, per tal com, després d'evolucionar l'any anterior cap a taxes excepcionals, han estat les úniques que han accelerat el ritme d'ascens el mes de febrer (6,7% *vs* 5,6%, gener), atesa, fonamentalment, l'àgil captació de l'afluència per part dels emplaçaments més meridionals (14,7% *vs* 14,2%, gener).

Entretant, el vell continent ha aconseguit fer-se un lloc destacat en el còmput global d'arribades de turistes internacionals, per tal com ha avançat a un ritme superior a la mitjana durant el gener (8,2%), però també durant el febrer, tot i moderar-se (3,6%). Aquest comportament s'ha vist força empès per la recuperació de l'afluència a les destinacions de l'Europa Central i de l'Est (12,7%, gener; 12,1%, febrer) i, així mateix, per la redistribució temporal dels viatgers cap a destinacions de l'Europa Meridional (8,5%, gener; 2,5%, febrer), per mor, sobretot, dels aldarulls del nord d'Àfrica i de l'Orient Mitjà. Val a dir, addicionalment, que aquesta tendència, que també palesen les xifres de passatgers transportats per les principals companyies aèries europees (3,4% *vs* 5,9%, 4t trim.), ha beneficiat les rutes de curta i de mitjana distància (4,6% *vs* 6,2%, 4t trim.), però, especialment, les de llarga distància, que s'han accelerat (5,2% *vs* 4,6%, 4t trim.).

El turisme balear perd posicions respecte dels principals competidors nacionals i de la Mediterrània.

El comptador de l'afluència turística internacional de les Balears s'ha desmarcat del comportament palesat a nivell estatal, sobretot durant el primer trimestre, per tal com l'afluència turística en territori espanyol s'ha accelerat respecte de la recta final de l'exercici anterior (2,9% *vs* 1,3%, 4t trim.). Específicament, la trajectòria insular ha contrastat de manera especial amb les regions que han avançat en terreny positiu, sia part damunt de la mitjana –com és el cas de les

Arribades de turistes internacionals a les principals destinacions competidores de les Balears

			2010		2011				
		2010	3r trim.	4t trim.	1r trim.	Gener	Febrer	Març	Abril
Balears		1,7	9,8	0,3	-11,8	6,9	-7,8	-20,0	31,5
Nacionals	Andalusia	-0,3	0,4	-5,7	-0,9	-3,0	-2,1	1,5	26,8
	Canàries	4,9	8,6	5,6	15,2	8,8	18,5	18,2	52,5
	Catalunya	3,6	9,4	3,7	-1,1	0,9	0,4	-3,6	4,3
	Com. Valenciana	-1,4	0,2	-2,2	3,0	20,0	-4,2	-2,6	26,4
	Madrid	-3,9	-5,0	2,9	0,1	6,6	0,7	-5,9	3,3
	Total Espanya	0,9	4,2	1,3	2,9	4,7	4,2	0,6	20,9
Internacionals	Bulgària	6,4	8,7	6,7	8,1	6,4	6,6	11,3	3,3
	Croàcia	-3,0	5,7	4,1	-0,7	0,9	4,8	-4,7	n.d.
	Malta	13,2	16,2	13,0	23,5	14,1	23,6	30,6	21,3
	Xipre	1,5	3,2	2,4	0,3	-3,3	12,7	-4,7	43,0
	Turquia	3,2	1,2	1,6	17,2	17,4	14,1	19,3	n.d.
	Tunísia	0,0	0,3	3,7	-44,1	-46,7	-43,3	-42,8	-36,6
	Marroc	2,9	7,6	-23,8	6,5	15,4	10,5	-3,5	17,9

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'IET i els diferents instituts d'estadística nacionals

Canàries (15,2% *vs* 5,6%, 4t trim.) i la Comunitat Valenciana (3% *vs* -2,2%, 4t trim.)– o a ritmes de caire força discret –com és el cas de Madrid (0,1% *vs* 2,9%, 4t trim.)–. Així mateix, l'arxipèlag, a més de desmarcar-se del signe positiu agregat, ha encaixat el retrocés més accentuat, atesos els descensos anotats a Andalusia (-0,9%) –que ha moderat significativament el ritme de descens (-5,7%, 4t trim.)– i a Catalunya (-1,1%) –que ha capgirat el marcador de manera significativa (3,7%, 4t trim.).

No obstant això, el repunt anotat a les illes el mes d'abril ha superat amb escreix el corresponent al conjunt de l'Estat (20,9%), només sobrepassat per l'escalada de les Canàries (52,5%). Tot plegat ha succeït en un context en què les principals destinacions del territori nacional han evolucionat a taxes de dos dígits –com és el cas d'Andalusia (26,8%) i la Comunitat Valenciana (26,4%)– o, si més no, a taxes que recuperen substancialment els resultats del trimestre anterior –com és el cas de Catalunya (4,3%) i Madrid (3,3%).

En aquesta mateixa línia, el comportament favorable anotat a les illes el quart mes de l'any ha superat els avanços interanuals registrats en algunes de les principals destinacions competidores de la Mediterrània, com ara Malta (21,3%), Bulgària (3,3%) i Tunísia (-36,6%), atès que, segons les dades disponibles, només hauria quedat part davall del marcador xipriota (43%). Aquesta situació es produeix després que aquestes destinacions no desaprofitassin els primers compassos de l'exercici i impulsassin, fins i tot, el ritme de creixement de l'afluència respecte del darrer trimestre de l'any anterior. En aquests termes, destaca el comportament alcista de Turquia (17,2% *vs* 1,6%, 4t trim.), Malta (23,5% *vs* 13%, 4t trim.), Bulgària (8,1% *vs* 6,6%, 4t trim.) i el Marroc (6,5% *vs* -23,8%, 4t trim.), atès que Xipre ha moderat la seva progressió (0,3% *vs* 2,4%, 4t trim.) i Tunísia no ha pogut evitar una retallada substanciosa de l'arribada de visitants internacionals (-44,1% *vs* 3,6%, 4t trim.) a l'espera que els esdeveniments de caire sociopolític s'hagin solucionat.

El mercat alemany i el britànic, principals responsables dels alts i baixos del comptador regional agregat.

La càrrega explicativa del comptador agregat de l'afluència turística balear ha recaigut sobre manera en les dues places europees majoritàries, per tal com, més enllà de la supremacia que ostenten sobre els fluxos totals, han experimentat fluctuacions notables que no han pogut ser compensades, en cap cas, pel conjunt de mercats minoritaris. Així les coses, el retrocés del primer trimestre de l'any s'identifica clarament amb l'accentuació del ritme de caiguda dels turistes alemanys (-14,3% *vs* -8,4%, 4t. trim.) –que han copat quasi dues terceres parts dels fluxos internacionals (64,8% *vs* 47,3%, 4t trim.)– i, especialment, de l'arribada de turistes britànics (-26,8% *vs* -7,8%, 4t trim.) –que amb prou feines han aportat una dècima part del còmput forà (11,9% *vs* 25,1%, 4t trim.)–. Val a dir, paral·lelament, que la puixança d'alguns dels mercats amb una representació turística més minsa a les illes –com són l'holandès (136% *vs* 165,9%, 4t trim.) i l'irlandès (146,3% *vs* -17,1%, 4t trim.)–, juntament amb la moderació del ritme d'avanç dels més consolidats –com el francès (27,2% *vs* 62%, 4t trim.) i l'italià (2,9% *vs* 31,6%, 4t trim.)–, ha estat en part compensada pels retrocessos anotats per la resta de places minoritàries –com la belga (-42,9% *vs* 18,4%, 4t trim.) i la portuguesa (-33% *vs* 159%, 4t trim.)– i no han pogut esvair la càrrega negativa del comptador agregat.

I són precisament aquests resultats els que expliquen el comportament desfavorable balear respecte de la mitjana espanyola, per tal com durant el primer trimestre de l'any el mercat turístic nacional ha acollit una fallida més moderada tant de britànics (-4,8% *vs* -6,1%, 4t trim.) com d'alemanys (-3,7% *vs* -2,1%, 4t trim.), fet que ha anat acompanyat d'aportacions positives per part dels mercats minoritaris més consolidats –com són Itàlia (10,9%) i França (2,7%)–, però també de la resta –com ara Holanda (22,3%), Bèlgica, (20%), Suïssa (14,8%), els països nòrdics (11,7%) i Portugal (1%).

Anàlogament, la recuperació de l'afluència turística a les illes del mes d'abril, que en aquest cas ha estat més intensa que la registrada a nivell nacional, s'explica per la intensificació dels fluxos procedents de les places majoritàries, especialment de la britànica (57,4% *vs* 42%, Espanya), que ha augmentat sensiblement la seva aportació

Afluència de turistes estrangers per mercat d'origen

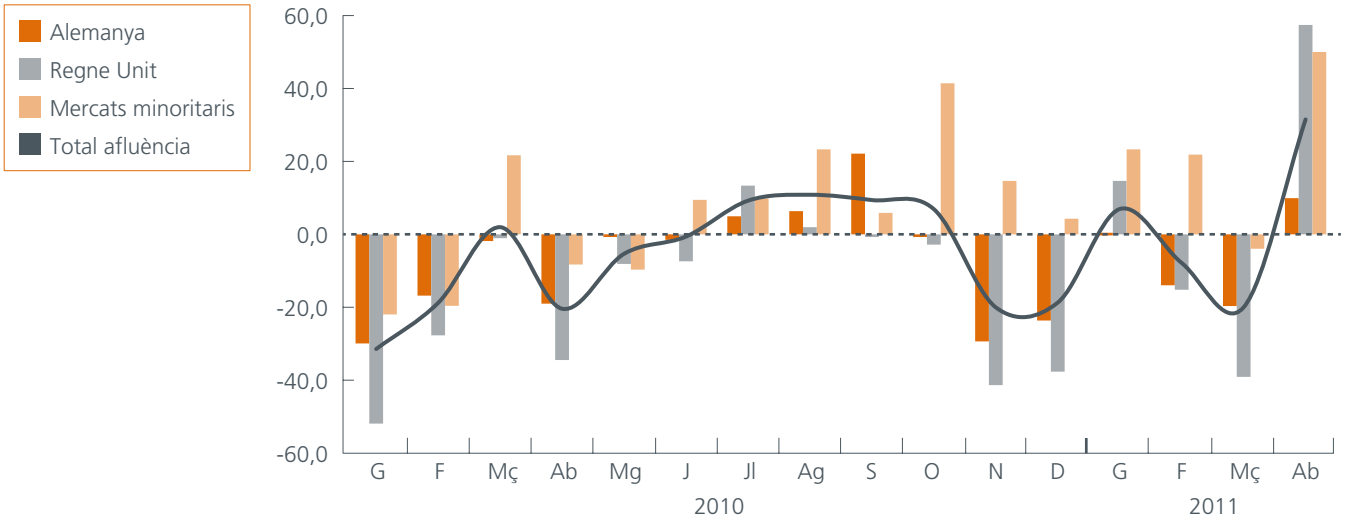

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'IET

al còmput agregat (25,7%) respecte d'un any enrere (21,5%), atès el retard de la Setmana Santa d'enguany. Així mateix, el mercat alemany també ha deixat enrere el signe negatiu del primer trimestre (9,9%), si bé en aquest cas l'avanç ha estat més moderat que l'anotat pel conjunt estatal (15,6%) i la seva presència relativa en la destinació balear, tot i continuar sent la majoritària (41,9%), s'ha rebaixat sensiblement respecte de l'any anterior (50,1%). Altrament, els mercats minoritaris s'han sumat a la tendència expansiva, tant els que ja havien repuntat en el trimestre nefast –com Holanda (375,7% *vs* 40,8%, Espanya), Irlanda (209% *vs* 54,4%, Espanya) i França (52% *vs* 11,4%, Espanya)–, com els que hi havien travelat –com és el cas de Suïssa (79,3% *vs* 18,9%, Espanya), Bèlgica (77,3% *vs* 23,6%, Espanya) i els països nòrdics (55,7% *vs* 72,5%, Espanya)–, atès que només l'italià ha seguit evolucionant sota zero (-28% *vs* -6,5%, Espanya).

Amb tot, el balanç turístic balear d'aquests quatre primers mesos de l'any ha acollit un comportament del turisme nacional que ha compensat en sentit contrari els alts i baixos del turisme internacional. En aquest sentit, segons la Conselleria de Turisme i Treball, l'arribada de turistes espanyols a les illes s'ha incrementat significativament al llarg del primer trimestre (31,6%) i ha compensat, per tant, el comportament baixista que va predominar durant la segona meitat de l'any anterior (-19%, 4t trim.; -7,3%, 3r trim.). La major part d'aquesta afluència ha estat captada per Mallorca (66,2%), seguida de les Pitiüses (22,1%), de manera que Menorca ha recollit la porció més minsa (11,7%) dels 319.554 turistes comptabilitzats. A l'abril, emperò, la tendència alcista ha revertit i el mes s'ha saldat amb un descens interanual dels turistes espanyols arribats a l'arxipèlag (-9%).

La conjuntura actual segueix donant una mà a les modalitats més tradicionals d'organització i contractació del viatge.

Els primers compassos de l'exercici han revalidat el protagonisme dels paquets turístics entre els turistes estrangers que visiten les illes, en un context en què l'estat econòmic general ha inflat la importància del preu a l'hora d'organitzar i contractar un viatge. Així doncs, tot prenent en compte que la sotragada experimentada pel comptador turístic del primer trimestre s'ha estès de manera generalitzada a tot tipus de contractacions, la fallida encaixada a través de l'afluència que fa estada a les illes gaudint dels serveis d'un paquet turístic (-3,8% *vs* 1,4%, 4t trim.) ha estat inferior a la corresponent a la contractació lliure (-15,1% *vs* -0,4%, 4t trim.). En la mateixa línia, la repuntada interanual del mes d'abril posa de manifest que la recuperació en el segment del *forfait* organitzat (47,2%) també ha estat superior a la resta (23,8%), si bé ha continuat sent l'opció minoritària (36,9%). Val a dir, amb tot, que en aquest aspecte el comportament balear s'ha assimilat al nacional, per tal com en aquest nivell l'afluència també ha estat estirada sobretot pels turistes que han contractat un paquet turístic a l'abril (29,1% *vs* 18,4%, contractació lliure), però no així durant el primer trimestre (1,7% *vs* 3,8%, contractació lliure).

Paral·lelament, l'augment de les arribades de turistes mitjançant la contractació de paquets s'ha traduït en la utilització dels principals serveis que integren l'experiència turística. D'una banda, el major repunt del nombre de passatgers que ha volat a les illes durant el mes d'abril –dels quals nou de cada deu són turistes– s'ha registrat en el segment de les companyies aèries tradicionals (46,2% *vs* 39,8%, baix cost), fet que també ha succeït a nivell nacional (21,6% *vs* 40,4%, baix cost). Aquest resultat no ha impedit, emperò, que les *low cost* hagin seguit mantenint una elevada preeminència, per tal com han transportat més de quatre cinquenes parts del passatge (81,9%), proporció que se situa a força distància de la majoria absoluta que també representen en el conjunt estatal (57,7%).

D'altra banda, els establiments hotelers i similars s'han mantengut el mes d'abril com l'opció preferida pel gruix del turisme internacional (71,3%), si bé el seu notable creixement (40,2%) ha estat superat pels turistes computats al segment de l'habitatge gratuït (51,6% *vs* 5,2%, habitatge de lloguer), l'únic segment que ha crescut durant el primer trimestre (2,8% *vs* -12%, hotels i similars; -41,9%, habitatge de lloguer), fet, aquest darrer, que es recull a la inversa a nivell estatal (-0,5% *vs* 2,3%, hotels i similars; 17,6%, habitatge de lloguer).

El repunt dels viatgers, a l'abril, permet capgirar els comptadors d'activitat negatius als hotels i apartaments de les illes.

L'evolució de l'afluència turística ha deixat l'empremta en els principals segments d'allotjament de les illes, no en va els establiments hotelers i similars han copsat la major part dels turistes arribats.

Així les coses, en l'esfera majoritària, l'hotelera, el retrocés del nombre de viatgers allotjats durant el primer trimestre (-3,4%) ha capgirat el signe positiu que saldà el darrer quart de l'any anterior (4,3%), per tal com l'augment de l'afluència espanyola (6,3%) no ha estat suficient per contrarestar la manca de clientela estrangera (-9,4%). Així, la correcció d'aquest marcador negatiu el mes d'abril (20,4%) s'explica arran de la recuperació de la demanda internacional (20,9%), que s'ha afegit al sosteniment en terreny positiu del turisme domèstic (19,1%).

En la mateixa línia, el retrocés de les pernoctacions hoteleres del primer trimestre (-0,5% *vs* 4%, 4t trim.), arraulit en la fallida del segment estranger (-1,4% *vs* 1,2%, espanyol), no s'ha pogut evitar tot i l'evolució ascendent de l'estada mitjana (3%; 5,3 dies), atès que el comportament alcista d'aquesta darrera variable ha provengut del segment que justament ha malbaratat la seva contribució, l'internacional (8,9% *vs* -4,8%, nacional), el qual continua palesant la durada de l'estada més llarga (6,1 dies *vs* 4,1 dies, nacional). Seguidament, la remuntada de la clientela del mes d'abril, juntament amb el sosteniment d'una senda interanual ascendent de l'estada mitjana (2,7%; 5,3 dies), ha tengut una translació immediata als registres de pernoctacions hoteleres (23,7%), que han acollit un repunt notable de l'afluència d'estrangers (30,1% *vs* 5,2%, espanyols).

Considerant aquests resultats, la taxa d'ocupació s'ha situat el primer trimestre en el 43,1% de la planta oberta, percentatge que escapça dues dècimes a la que s'havia registrat un any enrere i que s'erigeix en la més minsa pel que fa a aquest període de la sèrie històrica que l'enquesta d'ocupació hotelera enceta l'any 1984. Seguidament, el repunt de l'activitat del mes d'abril ha enfilat l'ocupació al 65,9% de les places disponibles, una taxa que millora en 12,4 punts percentuals la registrada el passat exercici i que s'erigeix en la més elevada de les campanyes que durant aquesta dècada han treballat amb la Setmana Santa situada en el quart mes de l'any.

D'acord amb aquest fet, la rendibilitat hotelera –mesurada a través dels ingressos per habitació disponible (o RevPAR, *revenue per avalaible room*)– ha aconseguit remuntar a l'abril (20%) la fallida del primer trimestre (-3,5%) i, amb una mitjana de 36,6 euros diaris per habitació, ha superat la registrada els dos exercicis anteriors (30,5 €, 2010; 31,9 €, 2009), els quals també recullen l'efecte Pasqua. Amb tot, cal assenyalar que la recuperació de la ràtio de rendibilitat s'ha recolzat únicament en la millora de l'ocupació, per tal com les tarifes aplicades (o ADR, *average daily rate*) han intensificat a l'abril (-2,1%) el retrocés del primer trimestre (-0,7%) i, amb una mitjana de 55 euros diaris, s'han situat en el nivell més baix dels darrers quatre anys. Tot plegat assenyala la continuïtat del procés de contenció dels preus enfront de les incerteses que envolten la demanda i,

Ocupació, preus i rendibilitat hotelera

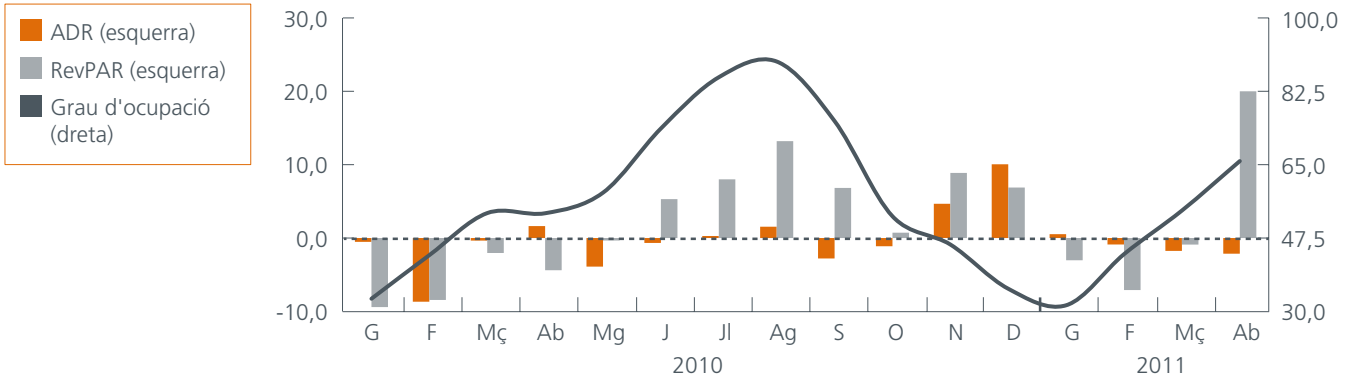

* Taxes de variació interanual en percentatges. Dades de l'ocupació hotelera en percentatges sobre la planta oberta
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

en el mateix sentit, la presència d'una quota de la clientela que ha contractat els serveis amb els descomptes propis dels períodes de reserva anticipada. L'índex de preus hotelers, publicat mensualment per l'INE, assenyala una lleugera moderació del ritme d'avanç interanual a l'abril (2,9%) respecte del primer mes de l'exercici (3,1%), tot tenint en compte la fallida i lleu recuperació dels mesos de febrer (-2,4%) i de març (1,4%), mentre que un any enrere l'estructura tarifària hotelera es contreia a ritmes superiors al 4%.

Amb tot, els efectes de la difícil conjuntura d'aquesta part del trajecte anual han afectat especialment el sector dels apartaments turístics, els quals han encaixat el primer trimestre la retallada de l'afluència més intensa del panorama regional (-28,5%), alhora que a l'abril s'han beneficiat també de la menor repuntada (8,9%). Prenent en compte les dues grans faccions de la clientela, la caiguda del primer quart de l'any respon, com als hotels, a la fallida dels estrangers (-37,9% *vs* 41,1%, espanyols) –que en aquest període quadrupliquen en nombre la clientela espanyola–, mentre que a l'abril la remuntada de l'afluència internacional (26,1%) ha estat en bona part malbaratada per l'enfonsament dels nacionals (-63,3%). Així les coses, el nombre de pernoctacions als apartaments turístics de les illes han pogut recuperar el quart mes de l'any (21,5%) la reculada del primer trimestre (-2,1%), fet que ha permès millorar sensiblement la taxa d'ocupació de les places disponibles (33,2%) registrada l'abril del passat exercici (31,5%), ambdues les més minses, en tot cas, dels darrers dotze anys.

Els establiments de turisme rural, els únics que aconsegueixen esquivar el daltabaix de l'afluència.

L'activitat duita a terme pels establiments que operen sota les distintes modalitats de turisme rural no s'ha vist afectada per la reculada de les reserves del primer trimestre, per tal com s'han desmarcat de la tendència general i han engreixat el nombre de viatgers a taxes de dos dígits (25,8% *vs* 47,3%, 4t trim.) per quart trimestre consecutiu, que s'ha estès entre la clientela espanyola (41,3%) i estrangera (19,6%). Així mateix, el repunt de l'abril tampoc no ha deixat indemne el comptador d'hostes, que ha crescut al ritme més intens del panorama regional (64,7%), atesa, especialment, la remuntada de l'afluència internacional (68,3% *vs* 48,1%, nacional), que aporta més de quatre cinquenes parts dels viatgers allotjats.

D'acord amb aquest comportament, el volum de pernoctacions en l'àmbit del turisme rural ha avançat enèrgicament tant el primer

Pernoctacions i afluència turística als principals segments d'allotjament

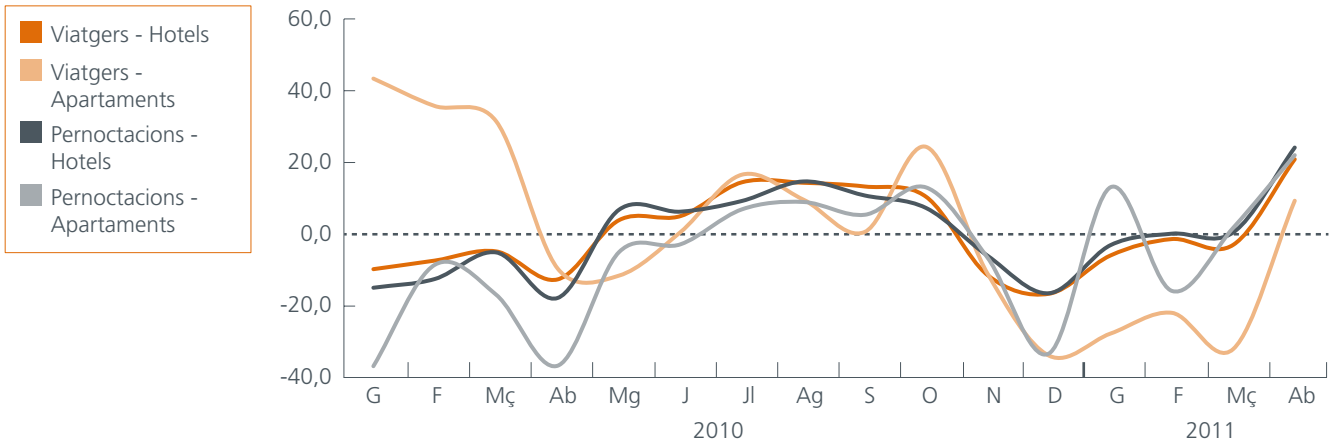

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

trimestre (26,4% *vs* 40,8%, 4t trim.) com el mes d'abril (68,4%), fet que ha situat el grau d'ocupació de les places disponibles durant aquest darrer període (42%) en un nivell que el passat exercici no s'havia registrat fins al mes de maig (42,3% *vs* 25,7%, abril). Val a dir que en aquest cas l'ampliació de l'estada mitjana ha contribuït positivament tant en el balanç del mes d'abril (2,2%; 4,5 dies) com també en el del primer trimestre (0,5%; 3,8 dies), en ambdós casos força ajudada pel comportament del segment estranger, que ha palesat una durada de l'estada (4,9 dies, abril; 4,7 dies, 1r trim.) superior a la dels hostes espanyols (2,1 dies, abril; 1,7 dies, 1r trim.).

La despesa turística es fa ressò dels vaivens de la demanda, que sobrepassen el comportament positiu del dispendi diari per turista.

La translació dels alts i baixos de l'afluència turística a les magnituds monetàries ha estat immediata. D'aquesta manera, l'enquesta de despesa turística (EGATUR), publicada mensualment per l'IET, assenyala que la retallada de la despesa turística total del primer trimestre (-14,7%) ha trencat la trajectòria a l'alça dels dos trimestres anteriors (3,6%, 4t trim. *vs* 9,5%, 3r trim.), fet que ha intensificat la fallida registrada just un any enrere (-12%). Així doncs, amb un dispendi agregat de 448 milions d'euros s'assoleix l'import més baix computat per aquest període els darrers vuit anys i, al mateix temps, el més reduït de la resta de destinacions espanyoles, entre les quals només l'avanç de les Canàries (12,4%) i la Comunitat Valenciana (12,2%) explica el manteniment del marcador nacional en terreny positiu (2,4% *vs* 2,1%, 4t trim.).

Val a dir que la situació resultant rau en el deteriorament dels paràmetres que han definit la demanda turística durant el primer quart de l'any, a saber, la contracció de l'afluència estrangera i el retrocés de l'estada mitjana (-5,2%; 9,1 dies). És per això que ambdós factors han contrarestat amb força l'evolució favorable del component monetari genuí, la despesa efectuada diàriament per cada turista, la qual, tot i moderar-se, ha evolucionat a l'alça (2,5% *vs* 14,1%, 4t trim.). Aquest signe positiu ha desaparegut, doncs, només pujant un esglaó i considerant la despesa mitjana per visitant (-3,3%), que ha invertit el marcador del passat trimestre (3,3%), atesa la reculada esmentada de l'estada.

En l'esfera monetària, el balanç balear també ha diferit del nacional, per tal com en aquest territori el retrocés de la despesa diària per turista ha descendit amb una intensitat (-3,9% *vs* -3,4%, 4t trim.) que l'ampliació de la durada de l'estada (3,1%; 9,9 dies) no ha pogut compensar per complet, fet que s'ha traduït en un lleu descens de la despesa per visitant (-0,6% *vs* 0,8%, 4t trim.). Amb tot, el dispendi efectuat diàriament pel turista que visita les illes (97 €) s'ha situat

Evolució de la despesa turística dels no residents

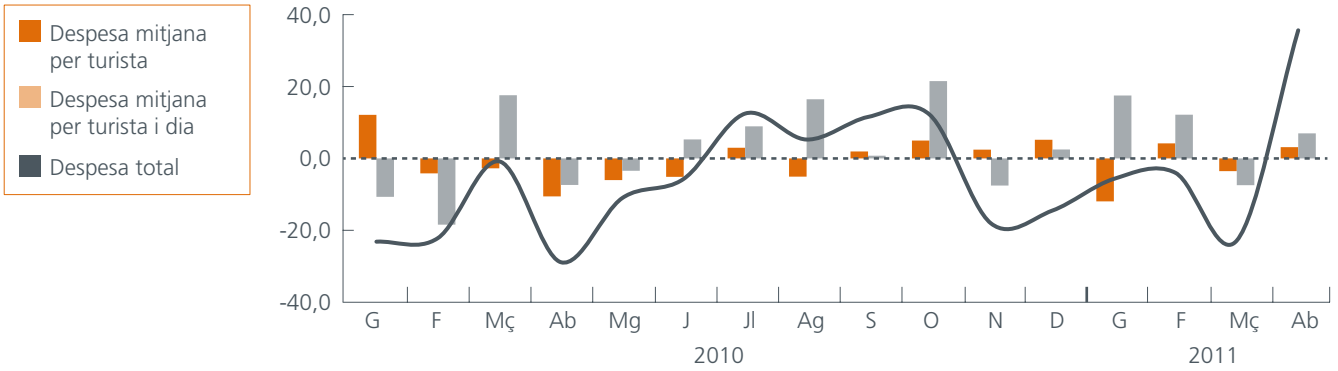

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: *Encuesta de gasto turístico* (EGATUR), IET

part damunt de la mitjana espanyola (94 €), si bé ha estat superat pel registrat a les Canàries (98 €), Catalunya (105 €) i Madrid (149 €).

Val a dir, amb tot, que la situació descrita s'ha corregit el mes d'abril, en què la despesa diària per turista ha intensificat el ritme d'ascens (7%; 106 €) i, d'aquesta manera, ha pogut compensar el comportament de l'estada (-3,5%; 8,2 dies). La recuperació conseqüent del dispendi individual (3,1%) ha permès, juntament amb la remuntada de l'afluència, impulsar el comptador de la despesa turística total dels no residents (35,6%) fins als 532 milions d'euros, la més elevada dels darrers vuit exercicis en aquest període de l'any, després de l'anotada el 2008.

La competitivitat-preu de l'arxipèlag empitjora fora de les fronteres de l'euro, atesa l'apreciació nominal de la moneda única.

En els territoris en què la competitivitat-preu de les illes respon, fonamentalment, a l'evolució dels preus relatius, les Balears han mantengut o, fins i tot, han millorat la seva posició durant el primer terç de l'any. Així les coses, respecte de les principals destinacions competidores de l'esfera nacional, la relació de preus del primer trimestre ha afavorit l'arxipèlag enfront d'Andalusia (-0,6% *vs* -0,5%, 4t trim.), Catalunya (-0,4% *vs* -0,5%, 4t trim.) i la Comunitat Valenciana (-0,4% *vs* -0,2%, 4t trim.), si bé ha continuat deteriorant-se respecte de les Canàries (0,3% *vs* 0,5%, 4t trim.), la regió de l'àmbit nacional que presenta la taxa d'inflació més baixa. Aquesta tendència ha prosseguit durant el mes d'abril, de manera que les Balears han tornat a situar el diferencial de preus en terreny positiu respecte de l'altre arxipèlag (0,4%), mentre que, per contra, s'han abaratit en termes relatius respecte d'Andalusia (-0,5%), Catalunya (-0,4%) i la Comunitat Valenciana (-0,3%).

Així mateix, el comportament relativament favorable dels preus finals ha permès millorar la competitivitat-preu de les illes enfront d'alguns dels competidors de l'àrea de l'euro durant el primer quart de l'any –com són Portugal (-0,6% *vs* -0,1%, 4t trim.) i Grècia (-1,4% *vs* -2,7%, 4t trim.)–, fet que ha continuat a l'abril (-0,6%, Portugal; -0,3%, Grècia) i que, en tot cas, no ha estat possible respecte d'Itàlia, tal com es desprèn del diferencial positiu de les illes recollit pel balanç tant dels tres primers mesos de l'any (0,7% *vs* 0,2%, 4t trim.) com del quart (0,5%).

Cal assenyalar que el comportament descrit respecte de les destinacions competidores del veïnat de l'euro no s'ha produït respecte del principal mercat emissor, l'alemany, ja que la relació de preus de l'arxipèlag s'ha tornat a erosionar per cinquè trimestre consecutiu (0,8% *vs* 0,6%, 4t trim.), atès el sosteniment d'un diferencial positiu d'inflació en contra de les illes que s'ha confirmat de nou el mes d'abril (0,7%). No obstant això, la relació dels preus respecte del Regne Unit ha estat favorable per a l'arxipèlag (-1,1% *vs* -1,2%, 4t trim.), fet que juntament amb la depreciació nominal de la moneda única enfront de la lliura esterlina (-2,4% *vs* -4,9%, 4t trim.) ha permès la depreciació del tipus de canvi real (-3,4% *vs* -6%, 4t trim.) i, per tant, ha afavorit la competitivitat-preu de les illes en aquesta plaça emissora.[2]

Més enllà de les fronteres de la moneda única, la millora de la competitivitat-preu balear ha topat amb la dificultat aportada pel component exogen, l'apreciació nominal de l'euro enfront de les monedes de les principals destinacions competidores de la Mediterrània. Aquest factor explica, doncs, l'apreciació del tipus de canvi real de les illes durant el primer trimestre de l'any enfront de Croàcia (2,6% *vs* 2,1%, 4t trim.) per segona vegada consecutiva i enfront de Tunísia (3% *vs* -1,8%, 4t trim.), Turquia (4,4% *vs* -14%, 4t trim.) i el Marroc (1,6% *vs* -1,5%, 4t trim.), amb la qual cosa s'ha trencat la tendència dels trimestres anteriors.

Així, la pèrdua de competitivitat de les Balears respecte de Tunísia i Turquia s'explica per l'apreciació de l'euro envers el dinar tunisià (3,1% *vs* -0,1%, 4t trim.) i, especialment, envers la lira turca (5,7% *vs* -9,5%, 4t trim.), atès que el diferencial de preus en favor de les illes s'ha mantengut (-0,1% i -1,3%, respectivament). Respecte de la destinació turca, val a dir que aquest comportament s'ha estès al mes d'abril, per tal com la taxa d'inflació balear s'ha contengut amb una major mesura (-0,9%), situació que no ha estat possible enfront de Tunísia (0,3%), mentre que l'euro s'ha tornat a apreciar envers el dinar tunisià (5,1%) i la lira turca (13,7%).

Mentrestant, la pèrdua de competitivitat-preu de les illes enfront del Marroc i de Croàcia s'explica per un doble efecte negatiu. D'una banda,

2 Al tancament d'aquest informe, les dades de l'evolució del nivell de preus del Regne Unit referents al mes d'abril no estan disponibles, motiu pel qual l'anàlisi de la competitivitat-preu respecte d'aquest mercat es refereix únicament al primer trimestre.

Evolució de la competitivitat-preu respecte dels competidors estrangers

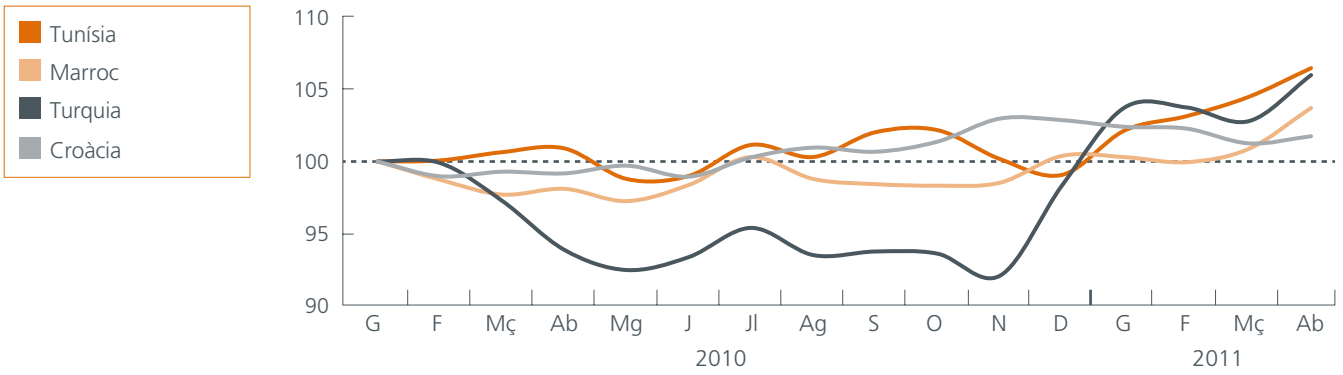

* Dades del tipus de canvi real. Índex gener 2010=100
Font: elaboració pròpia

la relació de preus de les Balears ha empitjorat respecte del Marroc (1,4% *vs* 0%, 4t trim.) i Croàcia (0,8% *vs* 0,7%, 4t trim.) i, de l'altra, l'euro s'ha apreciat envers el dirham marroquí (0,2% *vs* -1,5%, 4t trim.) i la kuna croata (1,8% *vs* 1,5%, 4t trim.). Val a dir que aquesta situació s'ha intensificat durant l'abril per tal com a la nova apreciació de l'euro (1,9%, dirham; 1,6%, kuna) s'hi ha d'afegir el diferencial d'inflació positiu anotat per les illes enfront de Croàcia (1%) i, especialment, del Marroc (3,7%), territori que ha encaixat un descens interanual dels preus finals (-0,3%).

Les previsions emeses a les portes de la temporada de més activitat donen coratge als propers mesos.

Després d'un primer trimestre que lluny de contrarestar el record agredolç del final del passat exercici l'ha accentuat amb força, la recuperació dels comptadors turístics el quart mes de l'any s'ha traslladat a la formulació d'expectatives per a la campanya estiuenca i ha virat el canvi de rumb de les previsions. En aquest sentit, la confluència d'una sèrie de factors, relacionats amb la recuperació de l'economia dels principals països europeus emissors de turisme i la captació temporal dels viatgers que haurien elegit destinacions del nord d'Àfrica i l'Orient Mitjà immerses en conflictes seriosos, sembla afavorir l'afluència internacional a les illes.

De fet, els indicadors del trànsit aeri programat confirmen per a l'arxipèlag un augment substanciós amb vista a la temporada d'estiu que es reflecteix en termes de passatgers (6,6%) d'aeronaus (5%) respecte d'un any enrere. Aquesta millora es preveu que s'estengui arreu del territori balear, si bé els repunts només serien superiors a la mitjana en el cas de les Pitiüses, tant en termes del trànsit d'aeronaus (12,3%) com de persones (17,2%). Alhora, Menorca romandria a l'espera de recuperar de manera àgil el pols perdut les darreres temporades, per tal com els avenços programats són els més minsos (1,8%, aeronaus; 1,2%, passatgers), mentre que els de Mallorca s'incrementen a un ritme sensiblement inferior a la mitjana regional (3,4%, aeronaus; 4,6%, passatgers).

Així les coses, una vegada que la captació de fluxos internacionals sembla 'assegurada', la incògnita rau en la translació que aquesta recuperació de la demanda tendrà en termes de resultats, a saber, rendibilitat empresarial i contribució al creixement i a l'ocupació regionals. D'entrada, cal prendre en compte que la variable preu continua assumint un rol decisiu en la contractació dels viatges per part de la demanda, però també en la posada en venda del servei en els mercats per part de l'oferta, fet que renova la presència del paquet turístic i del tot inclòs. En aquest sentit, cal no oblidar que l'increment de les reserves comptabilitzat a la primavera respon, en gran manera, als descomptes, que oscil·len entre el 5% i el 20%, propi del període

de l'*early booking* (reserves anticipades) i, alhora, dels termes en què se signaren els contractes amb els operadors turístics, força subjectes a la incertesa que destil·lava el balanç de la campanya anterior.

De moment, tot plegat ha permès la recuperació de la confiança de l'empresariat, fet que l'índex elaborat per EXCELTUR reflecteix fins i tot en el marc contractor del primer trimestre, amb un saldo de respostes positiu (44,4 punts *vs* 2,2 punts, 4t trim.), el més optimista del darrer quadrienni. En aquesta mateixa línia, la Confederació Espanyola d'Hotels i Allotjaments Turístics (CEHAT) ha situat, després de la Setmana Santa, l'índex de sentiment empresarial lleugerament part damunt dels seixanta punts (60,2 punts),[3] un llindar a partir del qual es considera l'existència d'expectatives positives que no s'havia assolit durant els dos exercicis anteriors (46,2 punts, 2010; 35,4 punts, 2009), en aquest cas força arraulides, novament, en la millora de la situació macroeconòmica de les places emissores majoritàries enfront de la resta de països europeus.

3 Per a més informació, podeu consultar l'informe *Observatorio de la industria hotelera española. Primer cuatrimestre de 2011. Semana Santa*, disponible a <www.cehat.com>. L'índex esmentat oscil·la en un rang de valors de 0 a 100 punts, part davall de 60 punts, entre 40 i 60 no s'esperen variacions significatives, mentre que entre 0 i 40 s'identifica amb perspectives negatives.

Mercatlaboral

La conjuntura laboral aprofita els mesos centrals de la primavera per canviar de signe.

El mercat de treball balear ha evolucionat al llarg de la primera meitat de l'exercici immers en el procés de correcció encetat gairebé tres anys enrere. A remolc de la lenta recuperació del nivell d'activitat, especialment en alguns sectors del teixit productiu regional, i a mercè de qüestions estructurals que defugen els llindars de la conjuntura, l'esdevenir de les principals constants laborals ha palesat durant els primers cinc mesos de l'exercici un elevat grau de fragilitat, per tal com els comptadors oposen resistència a capgirar la senda de manera decidida i amb voluntat perdurable. En aquest marc, la preparació de la temporada alta turística ha estat una empenta gens menyspreable que, a través de l'impuls estacional de les contractacions, ha donat un respir a la trajectòria negativa de l'ocupació i a la senda d'ascens constant de la desocupació.

Així les coses, la destrucció de l'ocupació ha minorat la intensitat durant els primers mesos de l'any, tendència que també s'ha produït a nivell nacional, tot i que amb certes diferències respecte del conjunt regional. I és que durant el primer trimestre, la senda interanual negativa de l'afiliació a les Balears (-2,5%) ha palesat una fallida superior a la de l'Estat (-1,3%), per bé que la moderació progressiva respecte del mes de gener i la preparació de la temporada alta han permès trencar el mes d'abril la tendència esmentada i anotar el primer registre positiu dels darrers trenta-dos mesos (0,6%), comportament que no s'ha aconseguit a la resta de l'Estat, atès que la trajectòria interanual de l'ocupació ha continuat en terreny negatiu (-0,6%).

Evolució dels principals registres laborals

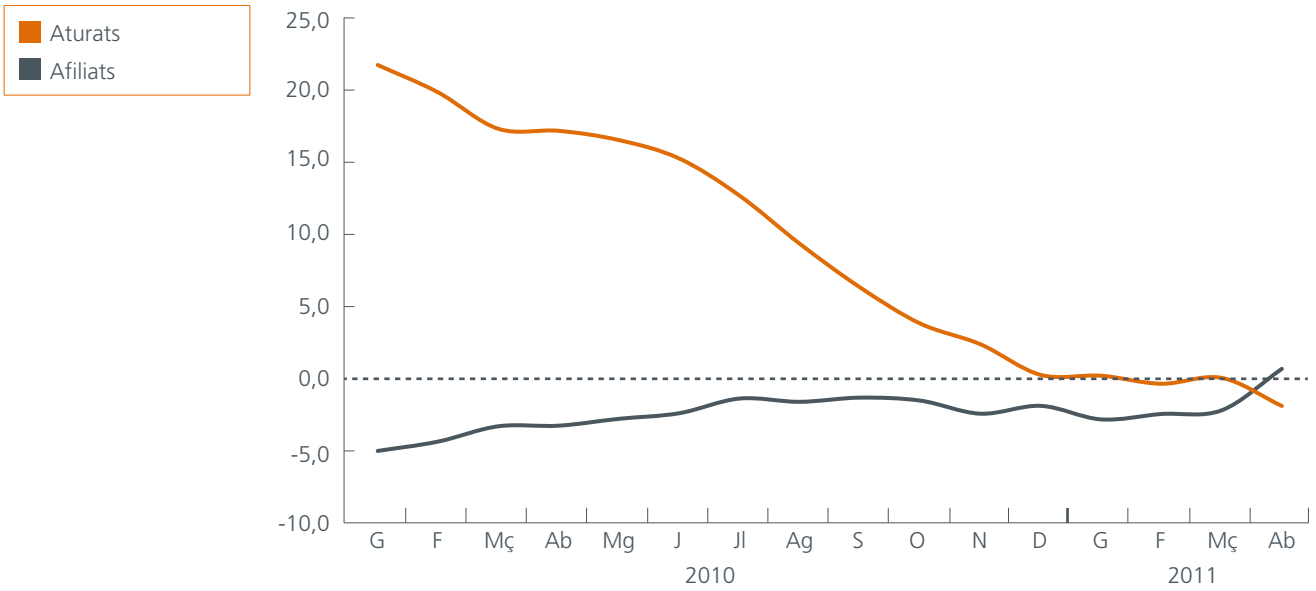

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: OTIB i elaboració pròpia

Pel que fa als registres de l'atur, la reducció constant del ritme d'ascens del nombre de desocupats ha aconseguit situar la senda interanual en terreny negatiu el mes de febrer (-0,4%) per primera vegada des que es va encetar la fase recessiva, situació que s'ha intensificat els mesos següents i que ha permès registrar el mes de maig un descens del 2,6%. Val a dir que aquests resultats contrasten amb els obtenguts a nivell estatal, atès que en aquesta darrera demarcació la taxa de creixement interanual ha continuat ancorada en terreny positiu, tal com posa de manifest l'augment del mes de maig (3%). Així doncs, cal assenyalar que el procés de disminució del nombre d'aturats que començà a les illes el desembre passat no ha tengut lloc a la resta de l'Estat fins a aquest mes d'abril, just després que el març s'assolís un nou màxim de la sèrie històrica nacional (4,33 milions).

Amb tot, sembla que els registres de l'atur regional han presentat una predisposició a moderar-se superior a la dels registres d'afiliació a recuperar-se, fet que indica una possible sortida d'efectius laborals del mercat de treball regional. En aquests termes, l'enquesta de població activa (EPA), referida al primer trimestre de l'any, confirma que la participació laboral a les illes ha descendit interanualment per primera vegada en els darrers devuit anys (-0,1%) i que contrasta amb l'ascens per quart trimestre consecutiu del conjunt nacional (0,2%). Aquest resultat respon a l'abandonament d'efectius forans del mercat balear (-2,9% *vs* 1%, espanyols), circumstància que també s'ha produït, tot i que en menor mesura, a nivell nacional (-2,8% *vs* 0,4%, espanyols), territori on aquest segment ostenta una representativitat (15,5%) inferior a la de les illes (25,3%). Amb tot, la taxa d'activitat de les illes, situada en el 63,2% de la població de més de setze anys, ha conservat la segona posició al rànquing autonòmic, només precedida de Madrid (64,2%) i a força distància de la mitjana nacional (59,9%).

L'ocupació aconsegueix esborrar el signe negatiu a l'abril recolzada en els serveis.

Durant el primer trimestre de l'any, l'ocupació s'ha mantengut en la senda negativa iniciada ara fa més de dos anys i mig, circumstància que s'ha reflectit en la caiguda del nombre d'afiliacions a la Seguretat Social (-2,5%). Aquest resultat ha tornat a intensificar el ritme interanual de descens, tal com havia succeït el trimestre anterior (-2% *vs* -1,5%, 3r trim.), motivat sobretot per la sotragada amb què es va encetar el nou calendari (-2,9%, gener). Val a dir, emperò, que d'aleshores ençà la senda interanual negativa ha tendit a descelerar-se, fet que ha permès retornar al terreny positiu el mes d'abril i registrar un increment dels afiliats del 0,6%, un marcador, sens dubte, força influenciat per la posada en marxa dels motors turístics, però que, en qualsevol cas, representa el primer registre positiu en el comptador de l'ocupació dels darrers trenta-dos mesos.

En aquest sentit, cal assenyalar que l'augment experimentat pels registres d'afiliació del quart mes de l'any s'explica per la trajectòria seguida pels treballadors assalariats, els quals, amb un increment de l'1%, han deixat força enrere el defalliment anotat el mes de gener (-3,2%) i han aconseguit posar fi a trenta-vuit descensos consecutius. Mentrestant, els autònoms, per la seva part, han palesat certes reticències envers el procés de recuperació de l'ocupació, per tal com el descens registrat el mes d'abril (-0,7%), si bé rebaixa a gairebé una tercera part el descens anotat el primer mes de l'any (-1,9%), no aconsegueix deturar la senda negativa dels darrers temps i acumula, així, un total de vint-i-vuit mesos consecutius en negatiu.

Des del punt de vista sectorial, el resultat obtengut s'identifica clarament amb la trajectòria dels serveis, per tal com és l'únic sector del teixit productiu que presenta un balanç positiu el mes d'abril (2,6%), precisament pel fet de ser l'únic sector del teixit no agrari que ha minorat progressivament el ritme de descens respecte del mes de gener (-1,9%). En aquest sentit, val a dir que el sector agrícola, tot i haver alentit el ritme d'expulsió d'efectius pel que fa al primer mes de l'any (-3,9%), no ha aconseguit revertir el signe negatiu a l'abril (-0,9%). Així mateix, cal assenyalar que la indústria s'ha resistit a desaccelerar el ritme de descens, no tan sols per la reculada de l'abril (-4,4%), que afegeix una dècima a la del mes anterior, sinó també per la minsa moderació respecte del mes de gener (-4,7%), i que la construcció continua absorbint la major pèrdua d'ocupació, fet que es fa palès tant en l'assoliment de la taxa més elevada com en les reticències a minorar la intensitat del descens (-9,4%, abril *vs* -7,4%, gener).

Paral·lelament, la trajectòria a la baixa experimentada per les dades registrals durant els primers tres mesos de l'any es posa de manifest a través dels resultats de l'EPA referits al primer trimestre, atès que el retrocés de la població ocupada (-3,9%) intensifica el registrat el trimestre anterior (-2,8%). D'acord amb aquest resultat,

Evolució sectorial de l'afiliació

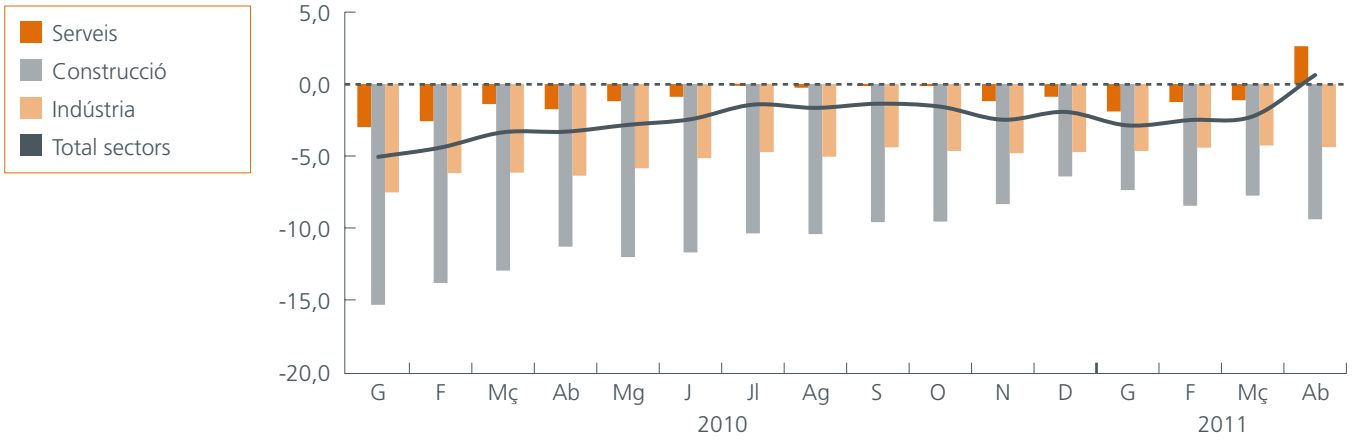

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: OTIB i elaboració pròpia

la taxa d'ocupació a les illes (47,15%) s'ha situat pràcticament al mateix nivell que la mitjana estatal (47,13%) atesa la retallada respecte del trimestre precedent (50,1% *vs* 47,8%, Espanya), que l'ha situada al setè lloc del rànquing autonòmic.

La preparació de la temporada turística dóna una empenta a la contractació.

L'evolució interanual dels contractes registrats durant els primers mesos de l'exercici posa de manifest les dificultats per revertir el signe negatiu del comptador de la contractació laboral. I és que la signatura de contractes durant el primer trimestre s'ha tornat a tenyir de vermell (-3,2%) després de dos trimestres consecutius en ascens (1,8%, 4t trim. *vs* 4,4%, 3r trim.), per bé que l'arribada de l'estiu i el començament de la temporada turística han actuat com a vàlvula d'escapament dels demandants de feina i el nombre de contractes signats s'ha incrementat durant l'abril (10,8%) i el maig (12,4%), per primer cop d'ençà que s'encetà el nou calendari (-3,5%, gener). Val a dir, emperò, que malgrat la resistència de l'evolució interanual, el nombre de contractes registrats a les illes ha anat incrementant-se progressivament mes rere mes –fortament condicionat al patró estacional de l'activitat turística–, de manera que la xifra del mes de maig (42.473), si bé duplica amb escreix la registrada el mes de gener (17.277), es manté, juntament amb la dels dos exercicis anteriors, en un dels valors més baixos pel que fa a aquest moment de l'any.

Així les coses, des d'un punt de vista sectorial, la recuperació del comptador de la contractació laboral s'explica, exclusivament, arran del comportament del sector serveis, que ha estat l'únic que ha registrat un creixement del nombre de contractes signats els mesos d'abril (14,8%) i de maig (14,2%), tot prenent en compte que ja havia presentat uns resultats menys desfavorables durant el primer trimestre (-2,5% *vs* -3,2%, total sectors). Val a dir, en aquest sentit, que la indústria ha experimentat un comportament invers per tal com si bé va ser l'únic sector que va situar la taxa de creixement interanual dels tres primers mesos de l'any en terreny positiu (1,3%), la caiguda de l'abril (-13,8%) s'ha erigit en la més elevada del teixit regional i no ha pogut ser compensada pels registres del mes de maig (-1%). Mentrestant, la construcció ha continuat evidenciant dificultats, atès que la caiguda interanual de la contractació del primer trimestre (-6,5%) s'ha intensificat durant el mes d'abril (-7,5%) i s'ha esmorteït en poca mesura el mes de maig (-5,5%).

Contractació laboral per tipus

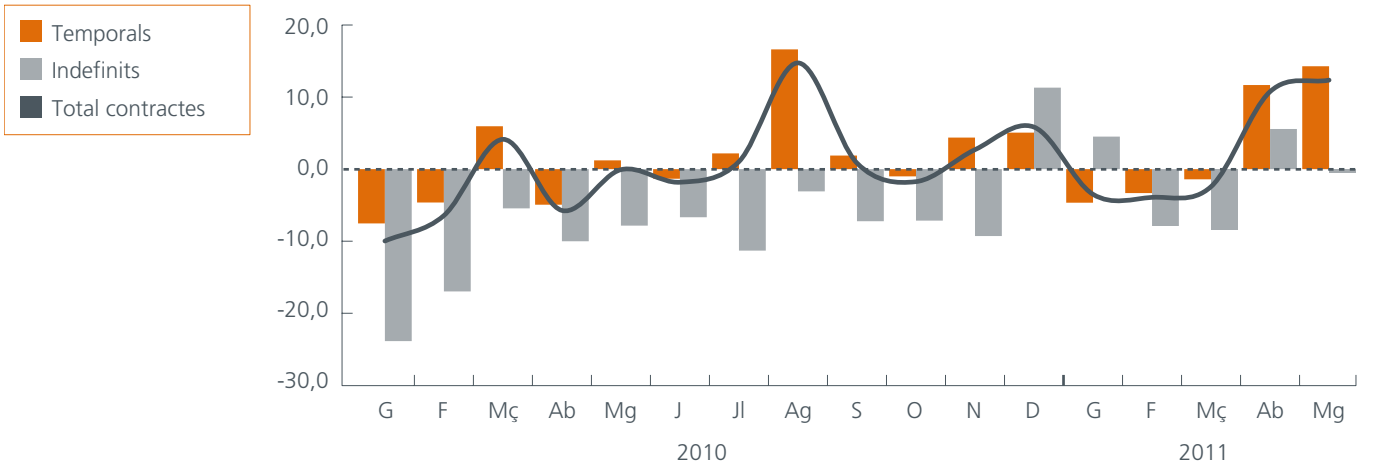

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: OTIB i elaboració pròpia

Així mateix, cal assenyalar que la millora en el volum de noves contractacions durant els mesos centrals de la primavera ha afectat especialment els contractes temporals (11,7%, abril; 14,3%, maig), atesa la preparació de la temporada alta turística, mentre que els contractes indefinits no han palesat una trajectòria continuada d'ascens (5,6%, abril; -0,4%, maig). Així les coses, la representativitat de la contractació indefinida el mes de maig (11,6%) ha disminuït respecte del mateix període de l'any anterior (13,1%), mentre que la ràtio de conversió de contractes temporals a indefinits s'ha situat en un 3,4%, quatre dècimes part davall de la registrada al maig del passat exercici, el nivell més reduït dels darrers set anys en aquest mes de l'any.

Mentrestant, els registres d'atur lluiten per consolidar una senda interanual continuada de descensos.

Al llarg dels cinc primers mesos de l'any, el comptador de la desocupació balear ha refermat el procés de disminució del nombre d'aturats encetat a les darreries del passat exercici, tot just després que el novembre s'assolís la xifra més elevada dels darrers vint-i-sis anys (92.049 aturats). Així les coses, el mes de maig s'han registrat un total de 75.772 persones en situació d'atur, xifra que suposa una disminució del 17% respecte del rècord esmentat, sens dubte força influenciada per la imminència de la temporada turística, tot i que resulta indefugible assenyalar que segueix situant-se en un dels nivells més elevats de la sèrie i que representa un màxim històricament alt pel que fa a aquest mes de l'any. Val a dir, amb tot, que la nota de color dels primers cinc mesos de l'any prové de l'evolució interanual, per tal com el patró de moderació encetat fa gairebé dos anys ha permès registrar el mes de febrer el primer descens interanual (-0,4%) després de quaranta-cinc mesos d'escalada ininterrompuda, el qual ha afectat, alhora, el còmput del primer trimestre de l'any en el mateix sentit (-0,1% *vs* 2%, 4t trim.). Així mateix, aquest comportament, que s'ha estès amb més intensitat els mesos d'abril i maig, s'ha saldat amb una disminució del nombre d'aturats de l'1,9% i el 2,6%, respectivament.

D'acord amb aquesta trajectòria, la taxa d'atur registrat a les Balears ha disminuït progressivament al llarg del primer quadrimestre i s'ha situat, el mes d'abril, en el 16,7% de la població activa, percentatge que escurça 3,5 punts la taxa del mes de gener, tot i que

juntament amb la que s'havia anotat el quart mes de l'exercici passat s'erigeix en la més elevada de la sèrie històrica en aquest moment de l'any.

Val a dir, emperò, que els resultats de l'EPA referits al primer trimestre de l'exercici presenten divergències amb les dades registrals. I és que els resultats de l'enquesta continuen estimant un increment de la població aturada a taxes de dos dígits (13,1%), per bé que reconeixen una moderació del ritme de creixement respecte del trimestre anterior (14,4%). Així mateix, estimen que la taxa d'atur s'enfila fins al 25,4% de la població activa de les illes, percentatge que supera en tres punts percentuals la que correspongué al mateix trimestre del passat exercici i que, si més no, torna a situar-se part damunt de la mitjana espanyola (21,3%) i a la quarta posició del rànquing autonòmic.

Amb tot, l'anàlisi dels aturats per temps de recerca continua oferint una lectura certament preocupant, atès que l'atur de llarga durada segueix ocupant el lloc més destacat de l'escena laboral. I és que el contingent de treballadors que acumulen més d'un any en situació de desocupació és l'únic que ha seguit creixent interanualment durant el primer trimestre (28,7% *vs* -12,3%, 6-12 mesos; 5,9%, <6 mesos), fet que ha situat la representativitat d'aquest col·lectiu en el 26,1% del total dels aturats (*vs* 20,3%, 1r trim. 2010), percentatge que s'ha enfilat fins al 28,2% el mes d'abril.

Així mateix, atenent la composició de la borsa de desocupats, l'atur continua deixant la petjada més fonda en els efectius de més de quaranta-cinc anys, col·lectiu que no tan sols ha continuat assumint l'avanç interanual més elevat durant el primer trimestre (8,8%) sinó que l'ha intensificat respecte de l'anterior (8,2%), fet que ha enfilat la seva representativitat fins al 31,4% de la població en situació de desocupació (*vs* 30,3%, 4t trim.). Val a dir que la retallada intermensual dels mesos d'abril (-1,9%) i de maig (-2,6%) no ha afectat aquest segment d'aturats, atès que ha estat l'únic que s'ha incrementat (8,9% i 8,2%, respectivament). Mentrestant, el col·lectiu de treballadors de menys de vint-i-cinc anys ha palesat els resultats més favorables, per tal com ha enllestit el primer trimestre amb el major descens interanual (-16,5%). Així mateix, el segment d'edat majoritari, entre els vint-i-cinc i els quaranta-quatre anys, ha tancat el trimestre amb el primer registre negatiu (-0,2% *vs* 1,3%, 4t trim.) gràcies al retrocés intermensual dels mesos de gener (-0,5%) i febrer (-0,4%), comportament que ha continuat els mesos d'abril (-3,2%) i maig (-4,9%).

La incidència de la desocupació amplia els diferencials entre els principals àmbits d'activitat.

Des de la perspectiva sectorial, si bé la tendència a la desacceleració ha estat comuna a totes les branques d'activitat, la trajectòria interanual dels primers cinc mesos de l'any ha palesat resultats heterogenis d'acord amb el sector d'activitat. Així doncs, la construcció ha continuat el procés de moderació de la càrrega negativa encetat el passat mes d'agost, la qual cosa li ha permès saldar el balanç del primer trimestre de l'any amb un descens del nombre d'aturats del 9,7% (*vs* -8,2%, 4t trim.), tendència que ha perdurat els mesos d'abril (-7,2%) i de maig (-6,7%). De manera similar, la indústria ha impulsat la senda descendent que encetà el novembre passat, atès que ha pogut gaudir del signe negatiu per segon trimestre consecutiu (-3% *vs* -0,9%, 4t trim.), comportament que ha repetit el quart (-2,9%) i també el cinquè (-4,3%) mes de l'any. Mentrestant, l'evolució interanual dels serveis ha palesat una certa resistència al procés de desacceleració, per tal com ha estat l'únic sector no agrari que ha mantengut en terreny positiu l'avanç interanual del primer trimestre (1,9%), tot i haver-se reduït respecte de l'anterior (4%). I és que no ha estat fins al mes d'abril que la taxa interanual ha descendit (-1,4%), per primera vegada després de quaranta-sis mesos d'escalada, resultat que s'ha repetit el mes de maig (-2,1%). Menció a part es mereix el sector agrícola, atès que l'evolució interanual de l'atur ha continuat avançant a taxes de dos dígits i ha saldat, així, el balanç trimestral més desfavorable de l'escena laboral (25,6% *vs* 25,3%, 4t trim.), el qual ha continuat els mesos d'abril (26,5%) i de maig (14,9%).

Així doncs, l'activitat constructora ha seguit assumint la major incidència de la desocupació, per tal com la taxa d'atur ha tancat el primer quadrimestre de l'any en el 27% de la població activa, percentatge que trenca el procés de moderació dels dos darrers mesos, atès que afegeix 0,5 punts percentuals al registrat el mes anterior, i es torna situar al mateix nivell del primer mes de l'exercici. Mentrestant, el sector serveis, a les portes de la nova temporada turística, ha rebaixat la taxa d'atur fins al 14,7% (*vs* 19%, gener), amb la qual cosa s'ha situat part davall de la mitjana balear, tendència a la qual també s'ha sumat la indústria (13,8% *vs* 14,9%, gener).

Taxa d'atur registrat per sectors

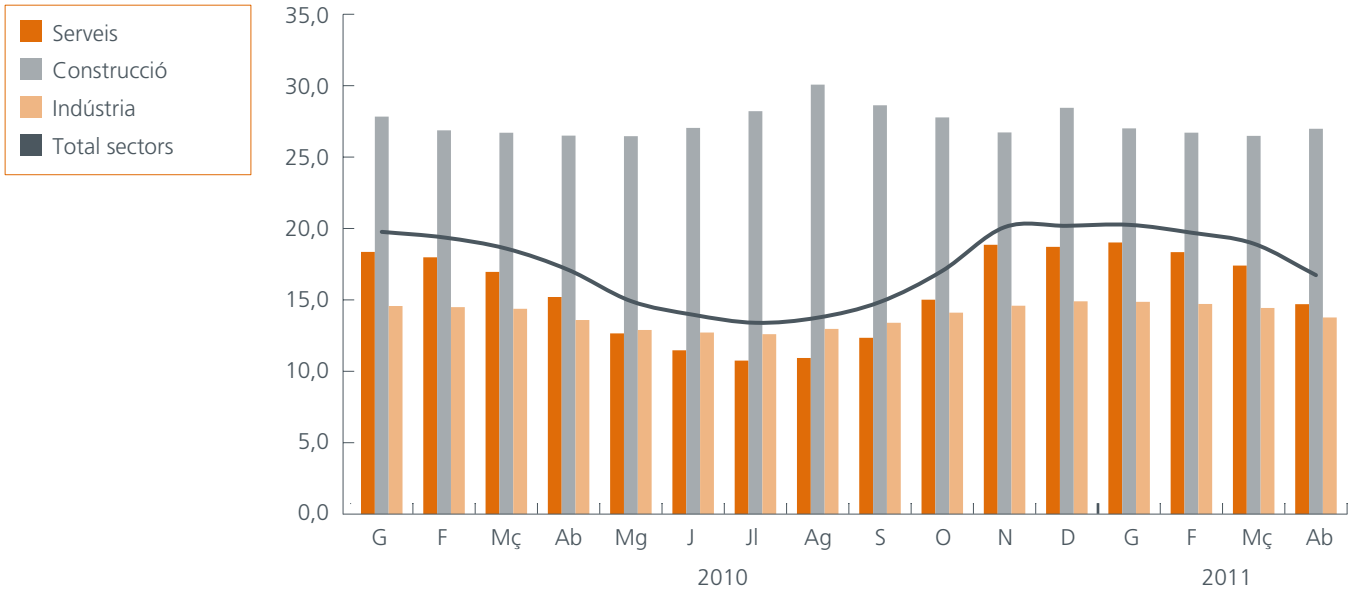

* Dades en percentatges

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'OTIB

Els comptadors laborals del mercat menorquí presenten la major resistència de l'arxipèlag a la normalització.

L'anàlisi dels principals indicadors laborals evidencien que el patró general s'ha confirmat a cadascun dels territoris insulars, si bé les Pitiüses, seguides de Mallorca, han continuat al capdavant del camí. Així les coses, la taxa d'atur registrada d'Eivissa i Formentera s'ha situat el mes d'abril en una mitjana del 16,7% de la població activa. La importància d'aquesta dada, emperò, rau en el fet que, per cinquè mes consecutiu, s'ha escurçat respecte del mateix període d'un any enrere (18,9%). A aquesta tendència, s'hi ha sumat Mallorca, que, amb una taxa d'atur del 16,6% a l'abril, ha presentat el primer descens interanual (-0,1 pp), després de quaranta-sis mesos d'ascensos consecutius. Menorca, per la seva part, s'ha desmarcat de la resta, ja que ha assumit la taxa d'atur (18,7%) més elevada del conjunt insular, per tal com no ha aconseguit rebaixar, a més, la registrada un any enrere (18,5%).

La situació descrita anteriorment respon, d'una banda, al descens del nombre de desocupats en el territori pitiús, que es va fer palès al tancament del primer trimestre (-4,2%) per segona vegada consecutiva i que ha continuat els mesos d'abril i de maig (-9,3% i -9%, respectivament). Així mateix, Mallorca, si bé durant el primer trimestre va continuar sumant aturats tot i moderar el ritme de creixement respecte de l'anterior (0,6% *vs* 2,3%, 4t trim.), ha registrat el primer descens interanual el quart mes de l'any (-1,1%), resultat que s'ha intensificat el mes de maig (-1,9%). Menorca ha contrastat amb la resta, per tal com, tot i que va lluir el signe negatiu en el balanç dels primers tres mesos (-0,7% *vs* 4,2%, 4t trim.), a diferència dels altres territoris, a l'abril la taxa de creixement interanual del comptador d'aturats ha avançat en positiu (0,3%), per bé que aquesta situació no ha continuat el cinquè mes de l'any (-0,8%).

D'altra banda, l'evolució interanual de l'afiliació de treballadors a la Seguretat Social contribueix a explicar el balanç més favorable

Taxa d'atur registrat per illes

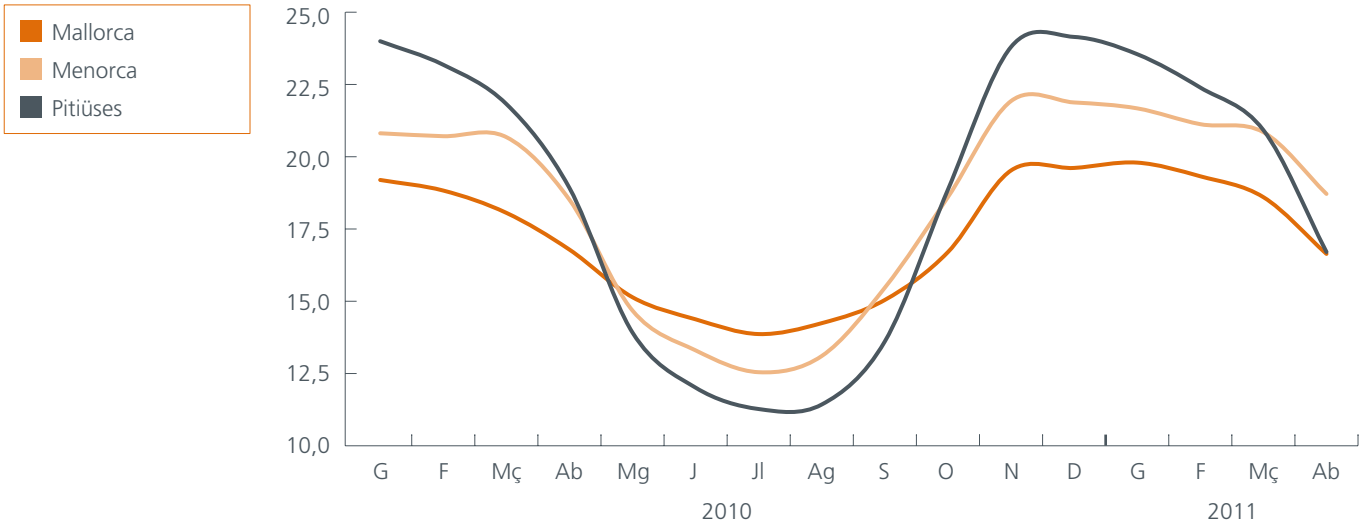

* Dades en percentatges
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'OTIB

del territori pitiús. I és que Eivissa i Formentera han estat les més beneficiades de la remuntada interanual experimentada pel comptador agregat durant el quart mes de l'any, atès que han estat els únics territoris que han exhibit un signe positiu (5,6%), tot i haver tancat el primer trimestre en negatiu (-0,2%). Aquest resultat contrasta amb el registrat a Mallorca, on, si bé el còmput del primer trimestre ha empitjorat el resultat de l'anterior (-2,9% *vs* -2,3%, 4t trim.), a l'abril s'ha aconseguit frenar el procés de destrucció d'ocupació després de trenta-un descensos consecutius, fet que, de totes maneres, no ha estat suficient per enlairar la taxa de creixement interanual (0%). Però, sobretot, contrasta amb el descens comptabilitzat a Menorca al tancament del primer trimestre (-3,6% *vs* -3,5%, 4t trim.), fet que ha continuat a l'abril (-1%).

Tots aquests resultats s'han recolzat, fonamentalment, en l'avanç del volum de contractes signats durant els mesos centrals de la primavera, que a les Pitiüses (26,4%, abril; 19,6%, maig) ha estat més intens que a Mallorca (9,1%, abril; 10,8%, maig) i que a Menorca s'ha produït amb més retard (-0,7%, abril; 8,4%, maig).

La recuperació laboral femenina queda enrere del restabliment del segment masculí.

A mesura que es consoliden els primers indicis d'asserenament de les constants laborals, tot i que segueix havent-hi algunes diferències de comportament entre ambdós sexes, sembla que els resultats obtenguts en el balanç del col·lectiu femení perden terreny en favor dels obtenguts pel segment masculí. Així doncs, els resultats de l'EPA evidencien, pel que fa al primer trimestre de l'any, una major incidència de la desocupació entre el col·lectiu de les dones, atès que la taxa d'atur femenina s'ha enfilat fins al 26,9% (*vs* 20,9%, 4t trim.) i, contradient els resultats dels tres trimestres anteriors, ha tornat a situar-se part damunt de la dels homes (24,1% *vs* 23,3%, 4t trim.). Aquest resultat respon a l'avanç interanual de les dones aturades (21,2%) –que ha intensificat el del trimestre anterior (20%) i ha superat amb escreix el dels homes (6,4% *vs* 10,7%, 4t trim.)– i, al mateix temps, a l'augment de la participació laboral femenina (3,1% *vs* 2,4%, 4t trim.) –que ha contrastat amb el descens de la població activa masculina (-2,1% *vs* -1,4%, 4t trim.)–. Així mateix, la taxa d'ocupació de les dones (42,1%) no tan sols continua sent

Evolució de les constants laborals segons el sexe

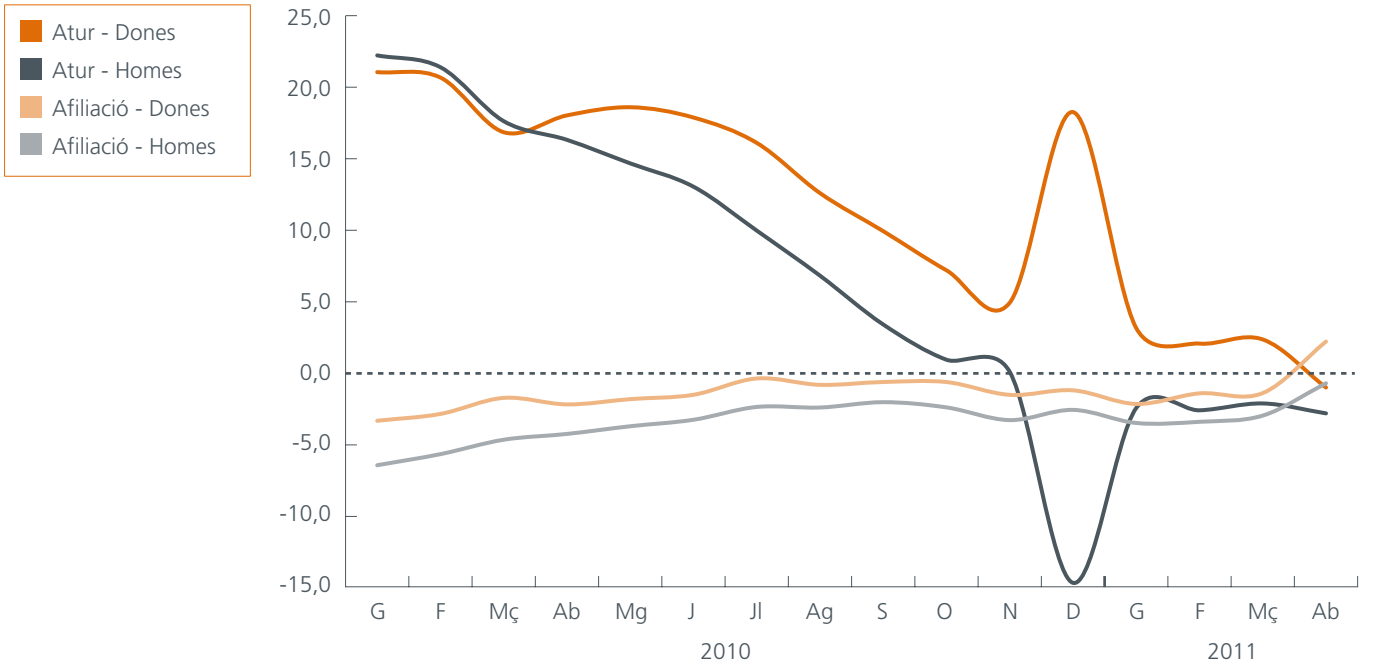

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: OTIB i elaboració pròpia

inferior a la dels homes (52,3%), sinó que ha ampliat el diferencial respecte del trimestre anterior (45,4% *vs* 54,7%, homes), fet en el qual ha contribuït el descens de la població femenina ocupada (-3,1%), que, tot i situar-se part davall del dels homes (-4,5%), s'ha accentuat respecte del trimestre anterior (-0,6% *vs* -4,6%, homes).

Pel que fa a les dades registrals, tot i les conegudes divergències amb els resultats de l'EPA, coincideixen a l'hora d'assenyalar un balanç menys favorable per al col·lectiu femení. Així doncs, el comptador interanual de les desocupades ha continuat escalant fins al mes d'abril, en què han aconseguit lluir per primera vegada després de quaranta-sis mesos un signe negatiu (-1%), fet que ha continuat el mes de maig amb una intensitat superior (-2,6%). Mentrestant, els homes, seguint la tendència dels darrers sis mesos, han continuat restant aturats en termes interanuals, la qual cosa els ha permès saldar en negatiu el comptador d'abril (-2,8%) i de maig (-3,2%), tal com ja havia succeït al tancament del primer trimestre (-2,4% *vs* 2,5%, dones). No obstant això, l'ocupació ha palesat un millor comportament entre les dones, atès que durant el primer trimestre de l'any ha retrocedit més entre el col·lectiu masculí (-3,3%) que entre el femení (-1,6%), fins al punt que la millora experimentada pel comptador agregat del mes d'abril ha afectat exclusivament el conjunt femení (2,2% *vs* -0,7%, homes), resultat que s'ha reflectit en l'increment de nous contractes signats a l'abril (10,9% *vs* 10,6%, homes), atès que el mes de maig la contractació laboral ha estat més positiva entre els homes (13,7% *vs* 10,8%, dones).

Els estrangers no comunitaris abandonen el mercat regional.

L'anàlisi dels principals indicadors posa de manifest que la població estrangera, especialment la procedent de fora de la Unió Europea,

ha continuat palesant durant els primers mesos de l'any majors dificultats per tal de revertir el comportament dels comptadors laborals. Així, segons les darreres dades de l'EPA, els treballadors estrangers no comunitaris segueixen assumint la major incidència de la desocupació, per tal com la taxa d'atur s'ha situat el primer trimestre en el 42,1% de la població activa, percentatge que es manté força lluny del dels treballadors de la Unió Europea (25,7%) i que duplica gairebé el dels nacionals (21,9%). Tot i això, val a dir que el col·lectiu extracomunitari ha estat l'únic que ha disminuït la taxa d'atur respecte al trimestre anterior (-0,9 pp *vs* 2,3 pp, comunitaris) i, conseqüentment, ha escurçat el diferencial amb els treballadors nacionals (20,2 pp *vs* 25,7 pp, 4t trim.).

Així mateix, el context relativament més desfavorable explica els incentius de la població estrangera no comunitària a abandonar el mercat de treball balear. I és que, segons les dades de l'EPA, el descens de la població activa a les illes durant el primer trimestre (-0,1%) s'explica, exclusivament, per la sortida d'efectius procedents de l'exterior de les fronteres del veïnat comunitari, que han sumat sis trimestres consecutius de descensos (-13,3% *vs* -4,9%, 4t trim.), atès que el contingent comunitari ha continuat sumant actius, tot i moderar el ritme d'avanç (18,6% *vs* 31,9%, 4t trim.), i la població activa nacional s'ha incrementat després de dos trimestres consecutius sota zero (1% *vs* -1,3%, 4t trim.).

Paral·lelament, les dades registrals confirmen les majors dificultats laborals entre la població estrangera amb passaport no comunitari. Així doncs, durant el primer trimestre, els afiliats extracomunitaris han retrocedit (-5,5%) amb més força que el trimestre anterior (-5%) i per sobre dels col·lectius comunitari (-2,2% *vs* -1%, 4t trim.) i espanyol (-2,2% *vs* -1,7%, 4t trim.). Al mateix temps, la millora experimentada pel comptador agregat el mes d'abril ha beneficiat en menor mesura també els afiliats amb passaport no comunitari (0,2%), que han crescut menys que els nacionals (0,4%) i sobretot que el col·lectiu de treballadors procedents de la Unió Europea (3,7%).

No obstant això, cal assenyalar que el nombre d'aturats extracomunitaris ha comptabilitzat el segon trimestre en negatiu

Participació laboral segons la nacionalitat

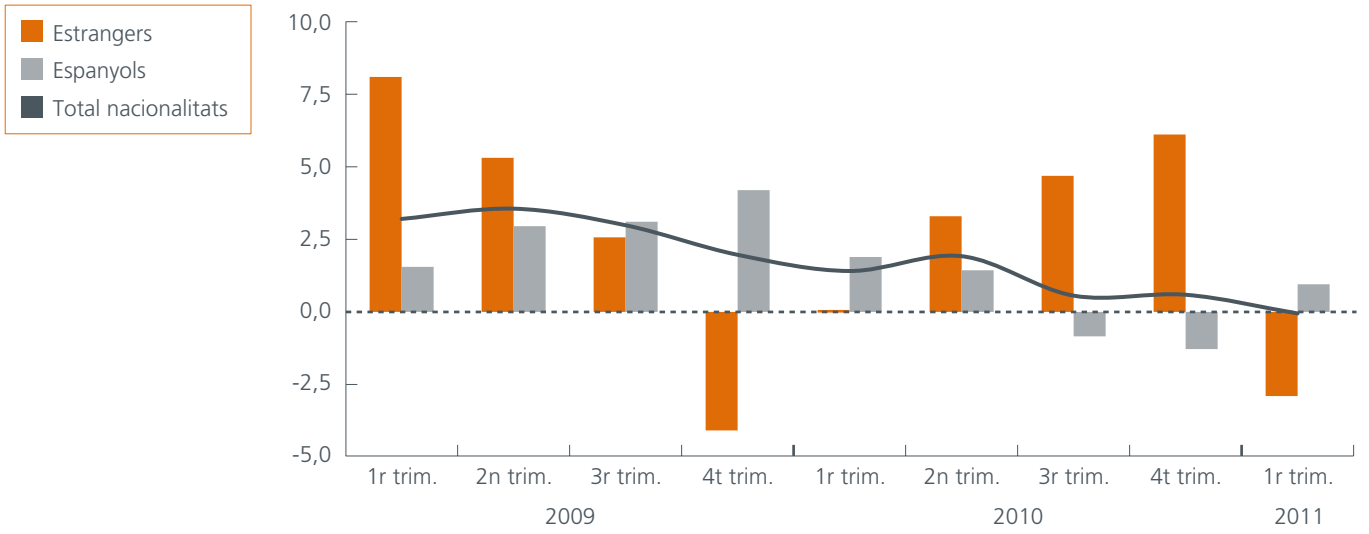

* Taxes de variació interanual de la població activa en percentatges

Font: INE i elaboració pròpia

(-4,8% *vs* -1,5%, 4t trim.), comportament al qual s'ha sumat el segment procedent de la Unió Europea (-1,2% *vs* 0,1%, 4t trim.), resultats, ambdós, que han derivat en un retrocés del nombre d'aturats estrangers per segon trimestre consecutiu (-3,5% *vs* -0,9%, 4t trim.), que contrasta amb l'avanç dels nacionals (1,3% *vs* 3,2%, 4t trim.). Val a dir, emperò, que la retallada del nombre d'aturats els mesos d'abril i de maig s'ha estès de manera generalitzada, tot i que el ritme de descens dels estrangers (-5,2%, abril; -5,7%, maig) ha estat superior al dels nacionals (-0,7%, abril; -1,6%, maig), gràcies, sobretot, a la disminució dels aturats no comunitaris (-5,2%, abril; -5,9%, maig), que han retrocedit amb més intensitat que els europeus (-5,3%, abril; -4,8%, maig). En qualsevol cas, la taxa d'ocupació dels extracomunitaris ha retrocedit fins al 44,2%, la més baixa de la sèrie històrica, i s'ha situat part davall de la dels estrangers comunitaris (48,1%) i de la dels espanyols (47,5%), que també s'ha erigit en la més baixa de la sèrie.

Amb tot, el balanç menys favorable envers els treballadors estrangers s'ha posat de manifest també en termes de contractació. I és que la signatura de nous contractes durant el primer trimestre per als treballadors de fora de la Unió Europea, amb una reculada de l'11% (*vs* -5,6%, comunitaris), ha intensificat el descens del trimestre anterior (-6,1% *vs* -4,6%, europeus) i ha superat amb escreix la reculada dels nacionals (-0,6%), que han capgirat el marcador del trimestre precedent (4,9%). La millora experimentada durant el mes d'abril, al seu torn, no ha distingit procedències, per bé que l'avanç experimentat pels nacionals (12,5%) ha estat superior al dels estrangers (7,4%), atesa la major resistència del segment de treballadors no comunitaris (3,3% *vs* 13%, comunitaris).

Preus

El preu del cru s'erigeix en l'inoculador principal de les pressions a l'alça dels preus finals.

La inflació a les Balears, mesurada a través de la variació interanual de l'índex de preus de consum (IPC), ha concedit el mes de maig una treva a la tendència alcista que es va encetar a les darreries del passat exercici. Així les coses, els preus de consum s'han encarit a les illes un 3,1% en termes interanuals, taxa que si bé continua situada part damunt del llindar del 3%, ha escapçat tres dècimes a la registrada el mes anterior (3,4%), que s'erigeix en la més elevada dels darrers trenta mesos.

La tendència ascendent dels preus finals ha estat motivada, principalment, pel comportament dels components volàtils de la cistella –*i.e.* els productes energètics i aliments sense elaboració–, que, atès la trajectòria alcista dels preus del petroli, ha continuat creixent a taxes de dos dígits (10,1% *vs* 12,1%, febrer). Al mateix temps, la inflació subjacent –*i.e.* la que exclou de la cistella general els productes energètics i els aliments sense elaborar– s'ha mantengut força estable (1,8% *vs* 1,7%, febrer), sobretot després d'haver suavitzat el registre de l'abril (2%), que també ha estat el més elevat dels últims vint-i-sis mesos. La recuperació del nucli dur respecte d'un any enrere respon, fonamentalment, a la permeabilització de les alces dels elements volàtils –atesa la persistència en l'encariment de les matèries primeres als mercats internacionals– i, en menor mesura, als efectes que encara arrossega arran de la pujada parcial de l'IVA del passat juliol i de l'augment impositiu sobre les labors del tabac del desembre.

Evolució dels preus de consum

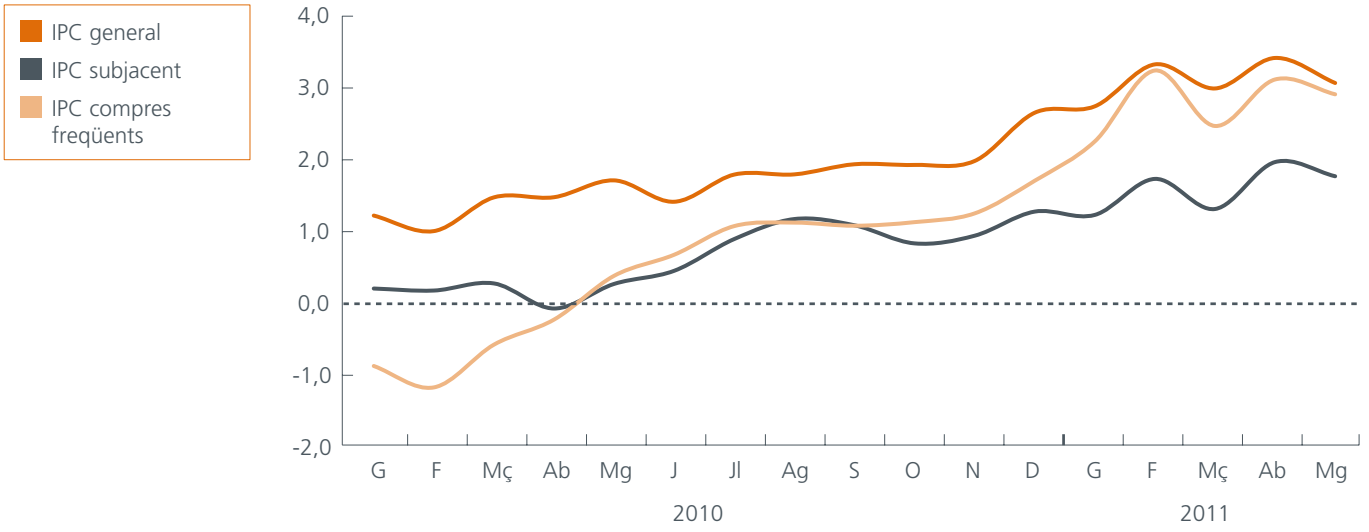

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: INE i elaboració pròpia

Tot plegat indica que els riscos a l'alça dels preus finals podrien persistir a curt termini, no tant per una recuperació efectiva del pols de la despesa familiar sinó per l'evolució dels preus energètics, força acoblats a la cotització del cru, que a hores d'ara guanya volatilitat i incertesa per mor de les tensions geopolítiques als països del nord d'Àfrica. Atesa aquesta qüestió, l'evolució dels preus finals a les illes s'ha mantengut força parella a la del conjunt nacional, territori on, en qualsevol cas, el màxim assolit el mes d'abril superà quatre dècimes l'anotat a l'arxipèlag, mentre que la moderació del cinquè més de l'exercici ha estat més feble (3,5% *vs* 3,6%, febrer). La inflació balear ha seguit situant-se, doncs, part davall de la mitjana espanyola per novè mes consecutiu i, amb aquesta mateixa antiguitat, ha estat la comunitat autònoma amb menors creixements dels preus finals per darrera, únicament, de les Canàries (2,9%).

L'energia suavitza la senda de creixement, malgrat seguir efectuant la major contribució a l'augment dels preus finals.

Els preus dels productes energètics han disminuït el mes de maig el ritme d'ascens interanual per tercer mes consecutiu (15,2%) i, malgrat créixer a taxes de dos dígits, s'han allunyat sensiblement del màxim anotat el mes de febrer (18,5%), tot confirmant la ruptura de la tendència alcista que s'havia encetat el passat setembre. No obstant això, la partida energètica ha seguit assumint el paper més determinant en l'evolució de la inflació balear, atès que amb l'aportació del mes de maig (1,6 pp) ha tornat a efectuar la contribució més gruixada a l'índex general i, al mateix temps, ha deixat l'empremta sobre els elements de la cistella de consum amb una major dependència energètica.

D'acord amb aquesta darrera qüestió, destaca el manteniment de l'alça dels preus dels subministraments energètics per a la llar durant el mes de maig (16,1% *vs* 16,6%, febrer), els quals han continuat afectats, al seu torn, per les revisions de les tarifes elèctriques d'últim recurs dels mesos d'octubre i de gener. En aquesta mateixa línia, els preus dels carburants i combustibles han continuat creixent amb força (15,2% *vs* 19,8%, febrer), impulsats per l'encariment de les matèries primeres energètiques als mercats internacionals. Particularment, la cotització del barril de Brent ha assolit un valor mitjà de 115,22 dòlars durant el mes de maig i ha registrat, per tant, un retrocés del 6,8% respecte del mes precedent (123,63 $), en què havia assolit el valor més alt des del juliol de 2008. No obstant això, en termes interanuals, el preu del cru ha continuat accelerant-se fins a registrar en aquest cinquè mes de l'any un increment del 52,1%, el ritme de creixement més alt des de l'abril de 2010.

Contràriament a la fracció energètica de la cistella, els preus dels aliments frescos han donat continuïtat el maig a una senda de creixement que per octau mes consecutiu revesteix una aparença força moderada (0,8% *vs* 0,6%, febrer), per tal com no va ser fins al mes de novembre passat que recuperà el signe positiu després de quasi un any i mig de descensos. Aquesta evolució s'emmarca en un context internacional en què la trajectòria de l'índex de preus de les matèries primeres alimentàries, elaborat per *The Economist*, ha desaccelerat lleugerament durant el cinquè mes de l'any el ritme d'ascens per tercera vegada consecutiva, tot i avançar a taxes significativament elevades (25,9% *vs* 43,7%, febrer). Així doncs, sens perjudici del que s'ha apuntat anteriorment, a les illes algunes rúbriques alimentàries sense elaboració han recollit de manera més o menys retardada l'impuls de les matèries primeres, com és el cas de la carn d'au (6,6% *vs* 2,4%, febrer), la carn d'oví (6% *vs* 4,5%, febrer) i el cereals (4,3% *vs* 2,1%, febrer). No obstant això, al mateix temps, altres rúbriques han seguit anotant retrocessos notables, com són els ous (-4,2% *vs* -5,1%, febrer), les hortalisses (-2,1% *vs* 2,6%, febrer) i les fruites (-1,5% *vs* -0,9%, febrer).

La suavització de l'ascens dels preus dels serveis ha contingut la inflació subjacent.

El sosteniment d'una pauta d'ascens relativament moderada per part de la secció més estable de la inflació balear respon a la contenció dels preus dels serveis (1,5% *vs* 1,9%, febrer), fet que ha alleugerit la seva aportació a l'índex general el mes de maig (0,6 pp *vs* 0,8 pp, febrer). Atenent les diferents subpartides que integren aquest grup, destaca el tímid ascens dels preus del turisme i l'hoteleria (0,9% *vs* 0,2%, febrer) –que ha continuat part davall de la mitjana nacional (1,8% *vs* 1,5%, febrer)– i el descens dels preus de l'esbarjo, que han experimentat una forta reculada (-6,9% *vs* 9,3%, febrer) en contraposició a l'ascens dels preus del transport públic interurbà (5,8% *vs* 4,8%, febrer), els serveis financers (4,8% *vs* 3%, febrer) i els viatges organitzats (2% *vs* 0,1%, febrer).

Contribució dels principals components en l'evolució dels preus finals

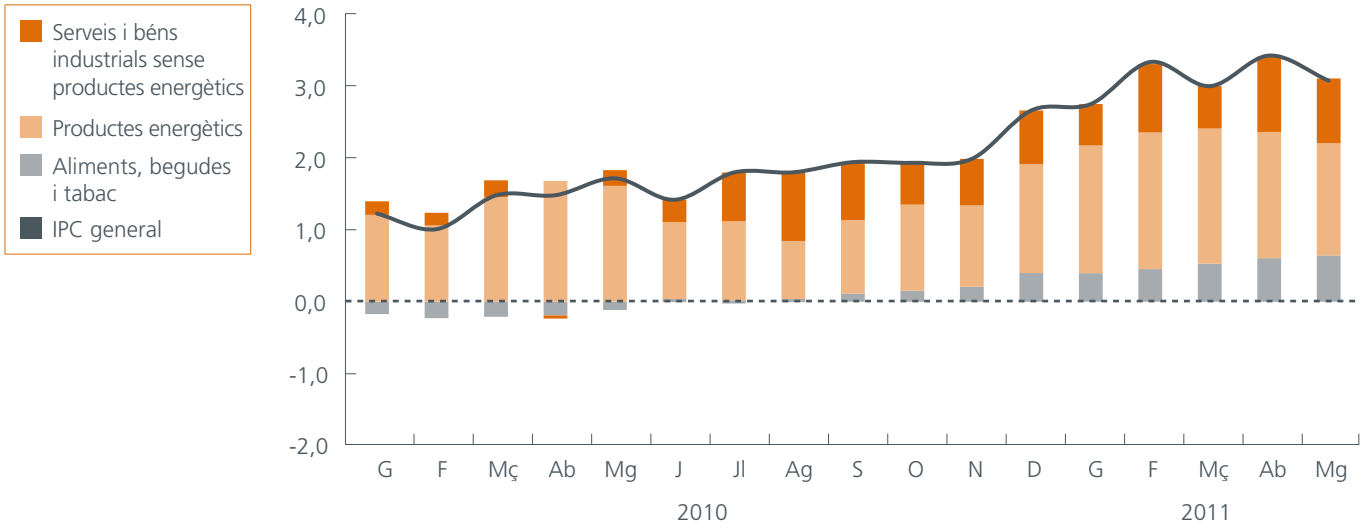

* Taxes de variació interanual de l'IPC general en percentatges. Contribució de cadascun dels components en punts percentuals
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

Paral·lelament, la partida d'aliments elaborats ha donat continuïtat el mes de maig (2,4%) a l'escalada encetada el mes de febrer (0,5%), després de vint-i-un mesos sota zero, fet que s'ha traduït en una aportació de 0,2 punts percentuals a la taxa d'inflació general (*vs* 0 pp, febrer). D'aquesta manera, la major part de les rúbriques d'aquesta secció de la cistella s'han fet ressò, com és habitual amb cert retard, de l'encariment de les matèries primeres als mercats internacionals, i han palesat una tendència ascendent especialment representativa en el cas del sucre (13,7% *vs* 8,8%, febrer), el cafè, el cacau i les infusions (4,5% *vs* 2,2%, febrer), els preparats d'hortalisses (3,6% *vs* 0,9%, febrer), els productes lactis (3,3% *vs* -1,1%, febrer) i l'oli (1,1% *vs* -3,3%, febrer). Així mateix, l'impuls de l'alimentació elaborada ha estat encara més intens per a la partida que, a més, inclou les begudes i el tabac, per tal com aquest darrer ha seguit encarint-se de manera notable (19,7% *vs* 19,9%, febrer) atesos els efectes que encara arrossega després de l'augment de la càrrega impositiva del passat mes de desembre.

Al seu torn, els béns industrials, descomptada la partida energètica, han traçat un recorregut a l'alça que reconeix la permeabilització de les alces dels elements més volàtils al nucli dur, si bé cal reconèixer, amb tot, que el ritme d'ascens interanual continua sent moderat (0,9% *vs* 0,7%, febrer). Prenent en compte el desglossament pel que fa als principals subgrups, destaca el creixement dels preus dels vehicles (3,3% *vs* 3,2%, febrer), els mobles (3,1% *vs* 2,1%, febrer) i el calçat (3% *vs* 0%, febrer), atesos els retrocessos dels preus dels equipaments i suports audiovisuals, fotogràfics i informàtic (-11,9% *vs* -6,8%, febrer), els medicaments (-3,4% *vs* -5%, febrer) i el vestit (-0,2% *vs* 0,1%, febrer).

En tot cas, si es considera la totalitat dels béns industrials –l'energia inclosa–, s'ha observat un comportament similar entre els preus dels béns industrials de consum durador (1,1% *vs* 1,4%, febrer) i dels béns de consum no durador (6,4% *vs* 7,3%, febrer), atès que tot i créixer a ritmes diferenciats, ambdues faccions han suavitzat el ritme d'ascens interanual.

Així les coses, la inflació subjacent, condicionada per un escenari de lenta recuperació econòmica, ha prolongat el maig el diferencial negatiu que manté respecte de l'índex general (-1,3 pp) des del mes

de novembre de 2009, el qual s'amplià al màxim el passat mes de març (-1,7 pp). Aquest fet deixa marge de maniobra als preus finals per contenir-se i convergir amb el nivell d'inflació tendencial, una vegada dissipades les turbulències conjunturals.

La cistella de compra freqüent s'encareix i s'apropa a la inflació general.

La percepció dels consumidors envers l'encariment real dels preus de consum ha tendit a identificar-se amb la taxa d'inflació general, per tal com la cistella de compra freqüent ha donat continuïtat a la trajectòria ascendent encetada a la recta final del passat exercici. Així doncs, l'avanç interanual dels preus d'aquest grup de productes s'ha enfilat part damunt del 3% durant els mesos de febrer (3,2%) i abril (3,1%), llindar que, si bé s'ha abandonat puntualment el mes de maig (2,9%), no se sobrepassava des del novembre de 2008. I és que l'escalada de les partides que representen prop de la meitat de la cistella de compra freqüent, com són els aliments i les begudes no alcohòliques, han donat continuïtat fins al maig (1,6%) a la tendència ascendent iniciada el febrer (0,6%), tal com ha succeït amb els preus dels cafès i restaurants (1% *vs* 0,5%, febrer). Mentrestant, les partides que han palesat una certa tendència a la moderació han mantengut taxes d'ascens de dos dígits, com és el cas dels subministraments energètics per a la llar (16,1% *vs* 16,6%, febrer), les quals només han pogut ser compensades per la reculada dels preus de l'esbarjo (-6,9% *vs* 9,3%, febrer).

El comportament de l'energia no permet afluixar el del ritme d'ascens dels preus a l'engròs.

L'índex de preus industrials (IPRI) a les Balears ha tancat el primer quadrimestre de l'any amb un avanç interanual que el mes d'abril s'ha situat en el 8,8%, taxa que repeteix la registrada els mesos de març i gener i que, en tot cas, s'erigeix en la més elevada dels dos darrers exercicis. D'aquesta manera, la senda interanual de l'índex balear s'ha assimilat, contràriament al que ha anat succeint els últims temps, a la trajectòria nacional, territori on els preus a l'engròs han progressat a un ritme inferior (7,3% *vs* 6,8%, gener) al de les illes per primer cop durant els darrers deu mesos. En aquest marc, l'increment acumulat fins al mes d'abril a les illes (5,9%) ha estat un dels més elevats de l'Estat, per tal com només l'han superat els registrats a les Canàries (8,1%), Andalusia i Castella-la Manxa (6,6%, ambdues).

En aquest context, el diferencial positiu que manté l'índex de preus a l'engròs respecte dels preus finals des del passat mes d'octubre s'ha reduït el mes de maig (5,4 pp), després del fort repunt anotat al començament de l'exercici (6,1 pp *vs* 1,8 pp, desembre 2010), el qual va anticipar, per la seva part, l'escalada dels preus de consum del mes de febrer (3,3% *vs* 2,7%, gener). En aquest sentit, el destacable diferencial que segueixen mantenint ambdues magnituds continua alimentant les pressions alcistes que els preus d'origen exerceixen sobre els preus finals a mesura que els seus efectes avancen a través del procés de producció, en aquesta ocasió, d'origen majoritàriament energètic.

En la desagregació segons la destinació econòmica dels béns destaca l'important repunt dels preus de l'energia el mes de gener (13,7% *vs* 6,4%, desembre), que ha derivat en un ascens interanual del 13,2% al començament del segon trimestre de l'any. D'aquesta manera, l'energia ha tornat a ser la principal responsable del comportament agregat, tot i que en el conjunt de l'Estat el creixement dels preus de l'energia ha estat superior al registrat a les illes (17,4% *vs* 17,3%, gener). En aquest sentit, també és important assenyalar que els preus industrials en l'àmbit nacional continuen condicionats en bona mesura per l'evolució alcista, tot i la seva moderació, de les branques d'activitat que tenen una escassa presència en el teixit industrial balear, com són la coqueria i el refinat de petroli (27,6% *vs* 28,2%, gener) i la metal·lúrgia (13,2% *vs* 18,5%, gener).

Cal assenyalar, doncs, que el creixement més intens de l'IPRI a les illes respon principalment a l'encariment dels béns de consum (2,9% *vs* 1,9%, gener), que durant els primers quatre mesos de l'any ha tornat a situar-se part damunt del nacional (2,5% *vs* 1,5%, gener). Així, pel que fa al desglossament dels preus de consum a les illes, l'avanç ha estat especialment intens en els béns de consum duradors (6,4% *vs* 3,2%, gener), mentre que els preus dels béns de consum no durador han avançat més modestament (2,5% *vs* 1,6%, gener).

Pel que fa a la resta de partides de l'índex, cal destacar el tímid avanç interanual dels béns d'equipament al començament del segon trimestre (0,3%), precedit per l'estabilitat assolida al març (0%), després de quatre mesos de suaus retrocessos (-0,2%). Per altra banda, els preus dels béns intermedis, que palesen una trajectòria més dinàmica, també es varen moderar a l'abril (6,8%) respecte del repunt que anotaren el gener (7,2%).

Preus industrials i energia

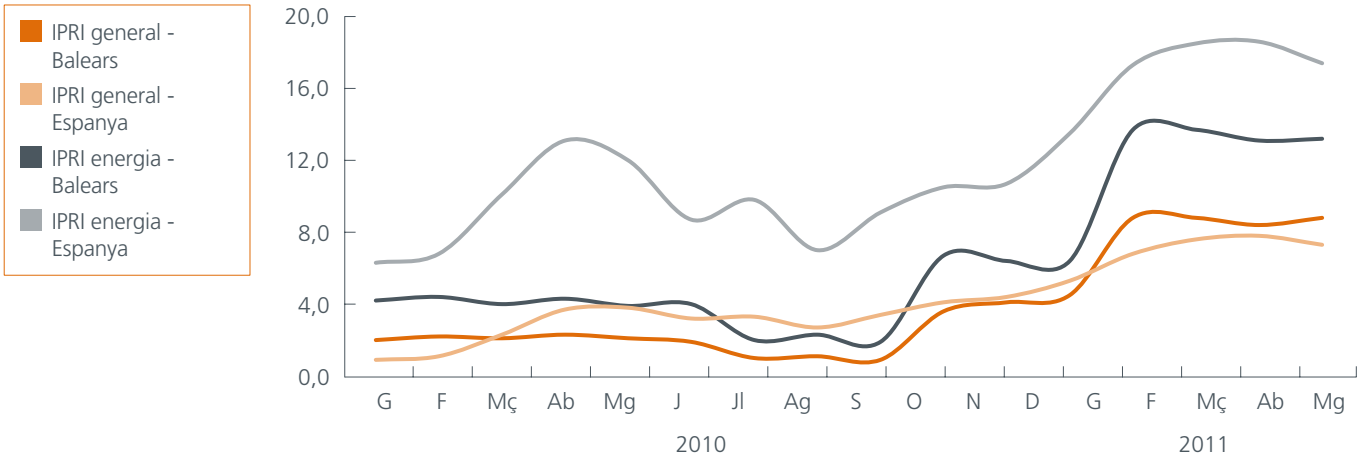

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de l'INE

Moderació dels costos laborals en un context d'escalada dels preus finals.

L'empitjorament de la taxa d'atur assenyalat per l'enquesta de població activa referida al primer trimestre ha coincidit temporalment amb una etapa de contenció real dels costos laborals, substancialment apreciable en el component salarial. En aquest sentit, segons l'enquesta trimestral del cost laboral elaborada per l'INE, els desemborsaments efectuats per les empreses balears en la remuneració dels seus treballadors han tancat el primer quart de l'any amb un augment interanual (0,6%) que retalla el repunt anotat a les darreries del passat exercici (1,9%, 4t trim.), després de dos trimestres consecutius d'ajustos (-0,8%, 3r trim.; -0,4%, 2n trim.). Per la seva part, l'evolució nacional d'aquest indicador palesa una recuperació del signe positiu (0,8%) després d'haver descendit durant la segona meitat de l'exercici anterior (-0,3%) per primer cop durant els darrers deu anys.

En aquest marc, l'ajust del cost laboral suportat per les empreses balears durant el primer trimestre ha vengut determinat principalment per la contenció del component salarial (0,3% *vs* 1,2%, 4t trim.), atesa la reculada del component base (-0,5% *vs* 0,5%, 4t trim.), que ha estat compensada parcialment pel significatiu avanç de la partida variable, que agrupa els pagaments extraordinaris i endarrerits (8,3% *vs* 4%, 4t trim.). Per contra, en el conjunt de l'Estat les remuneracions salarials s'han recuperat (1% *vs* 0%, 4t trim.), gràcies a la pujada dels costos extraordinaris (7,9% *vs* 1%, 4t trim.).

Així les coses, la moderació presentada pels costos salarials des de principis d'any ha contrastat amb l'evolució mostrada per la negociació col·lectiva a l'arxipèlag, que ha tancat el mes de maig amb un augment salarial del 3,17%, que recull l'encariment dels preus finals al tancament del passat exercici (2,7%, desembre) i cobreix el 38,9% de la població afiliada.

Per la seva part, el component no salarial, malgrat el menor pes en el cost agregat, ha moderat el ritme de creixement interanual (1,4%), després del repunt registrat a les darreries del passat exercici (4,2% *vs* -3,7%, 3r trim.), de manera que ha acumulat dos trimestres consecutius d'ascensos, després d'un any en terreny negatiu. En el desglossament per partides, destaca la contenció de les percepcions no salarials (costos per desocupació, indemnitzacions per acomiadament, etc.) –que han retallat el creixement del trimestre

precedent (6,6% *vs* 21,4%, 4t trim.)– i l'evolució de les cotitzacions obligatòries a la Seguretat Social –que han mantengut el tímid ascens de l'últim quart de l'any anterior (0,3% *vs* 0,3%, 4t trim.).

Amb tot, el cost laboral total per treballador a les Balears s'ha situat en una mitjana de 2.373,8 euros mensuals, que es reparteixen en concepte de salaris (1.717,2 €), cotitzacions netes a la Seguretat Social (524,3 €) i percepcions no salarials (132,3 €). L'import esmentat ha ampliat el diferencial negatiu que manté tradicionalment respecte del conjunt de l'Estat (112,8 €), després de la reducció que havia experimentat el trimestre precedent (32,8 € *vs* 159,8 €, 3r trim.). En qualsevol cas, les illes han conservat la sisena posició assolida al final del passat exercici en el rànquing autonòmic, factor que no ha impedit que es mantenguin a força distància de les regions que encapçalen la llista (Madrid, 2.896,3 €; País Basc, 2.828,7 €).

Sectorialment, destaca la caiguda dels costos laborals suportats per la indústria (-2,7% *vs* 0,3%, 4t trim.), derivada d'una dràstica reducció dels costos per percepcions no salarials (-23,3% *vs* 7,9%, cost salarial), mentre que la construcció ha suavitzat per segon trimestre consecutiu (1,4% *vs* 5,9%, 4t trim.) la senda de creixement iniciada al començament del passat exercici. Alhora, els desemborsaments efectuats pels empresaris del sector serveis en l'ús del factor treball han moderat la senda de creixement del trimestre anterior (0,8% *vs* 1,4%, 4t trim.), tot trencant la senda descendent que mantenien des de les darreries de 2009. En qualsevol cas, la indústria ha continuat presentant, en termes nominals, els majors costos laborals mensuals per treballador (2.637,3 €), per sobre dels serveis (2.363 €) i la construcció (2.278,2 €).

Al seu torn, el cost laboral per hora efectiva treballada ha presentat el primer quart de l'any un valor mitjà de 17,53 euros, que s'ha traduït en una moderació interanual (1,6%) respecte del trimestre precedent (2,6%, 4t trim.). Aquest comportament s'ha recolzat en la contenció tant del component base (0,4% *vs* 1,2%, 4t trim.) com de l'extraordinari (2,3% *vs* 5,1%, 4t trim.). Val a dir que aquesta desacceleració s'ha acusat sobretot a nivell nacional (0% *vs* 1,1%, 4t trim.), d'acord amb el descens experimentat pel salari base (-0,6% *vs* 1,2%, 4t trim.) i els costos no salarials (-0,4% *vs* 0,4%, 4t trim.). Tot plegat s'emmarca en un context laboral en què les hores de treball efectives han intensificat a les illes la caiguda interanual registrada a la recta final de l'any anterior (-1% *vs* -0,7%, 4t trim.), encara que han retrocedit en menor mesura que les hores pactades (-1,4%) i les no treballades (-5,7%).

Desagregació dels costos laborals per sector

			2010				2011
		2010	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.	1r trim.
Cost laboral per treballador	Indústria	0,7	9,0	-4,2	-2,0	0,3	-2,7
	Construcció	6,6	7,4	6,0	7,5	5,9	1,4
	Serveis	-0,5	-0,6	-1,0	-1,8	1,4	0,8
	Total sectors	0,5	1,2	-0,4	-0,8	1,9	0,6
Cost laboral per hora	Indústria	0,2	8,2	-4,4	-1,9	-0,2	0,3
	Construcció	4,9	8,0	4,3	6,4	1,5	0,3
	Serveis	1,1	2,1	0,7	-1,7	2,9	1,8
	Total sectors	1,6	3,6	0,8	-0,8	2,6	1,6

* Taxes de variació interanual en percentatges
Font: *Encuesta trimestral de coste laboral*, INE

Els preus residencials intensifiquen la tendència al retrocés.

El preu del metre quadrat de l'habitatge lliure a les Balears, segons les estadístiques del Ministeri de Foment, ha intensificat el ritme de descens durant els tres primers mesos de l'exercici (-3,7% *vs* -1,5%, 4t trim.), motivat en gran manera per l'avançament de les compres residencials que ha provocat l'entrada en vigor de l'eliminació de la desgravació a l'habitatge de l'IRPF per a les bases imposables superiors als 24.107 euros anuals, tal com ja havia succeït arran de la pujada parcial de l'IVA el juliol de l'any passat. Així doncs, els preus residencials a les Balears han mantengut la trajectòria interanual en terreny negatiu per desè trimestre consecutiu i han acumulat un retrocés del 16%.[1] De la mateixa manera, els preus residencials en el conjunt nacional també han accentuat la senda descendent durant el primer quart de l'any (-4,7% *vs* -3,5%, 4t trim.) i, malgrat fer-ho per segon trimestre consecutiu amb una intensitat superior a l'arxipèlag, han continuat acumulant una fallida relativament més moderada (-15,2%).[2]

1 Descens acumulat des del segon trimestre de 2008, període en el quals els preus assoliren el màxim valor de la sèrie històrica.

2 Descens acumulat des del primer trimestre de 2008, període en el qual els preus assoliren el màxim valor de la sèrie històrica.

En el mateix sentit, el preu del metre quadrat de l'habitatge lliure balear s'ha situat en 2.039,5 euros i s'ha equiparat, per tant, als preus vigents a finals de 2005 (2.025,6 €). Així mateix, el diferencial positiu que els preus insulars mantenen habitualment respecte del conjunt nacional (262 €) ha superat sensiblement la mitjana del passat exercici (250 €) i l'arxipèlag ha continuat sent la quarta comunitat autònoma amb els preus més elevats després de les regions que, com el País Basc (2.603,5 €), Madrid (2.360,9 €) i Catalunya (2.145,2 €), encapçalen els rànquings de major renda per càpita i salaris més elevats.

Pel que fa a la classificació segons la tipologia del parc residencial, la caiguda s'ha intensificat molt més a les residències amb una antiguitat inferior als dos anys (-5,3% *vs* -2,2%, 4t trim.) que a les de segona mà (-1,4% *vs* -0,8%, 4t trim.), de manera que el retrocés acumulat des de principis de 2008 també és, a hores d'ara, més intens als segment de l'obra nova (-17,6% *vs* -14,6%, obra usada).

Contràriament, l'empresa de taxació TINSA estima, per la seva part, un millor comportament dels preus dels habitatges d'obra nova, que haurien intensificat el ritme d'avanç interanual durant els tres primers mesos de l'any (7,9% *vs* 0,6%, 4t trim.), atès que el repunt d'aquest segment a la Part Forana (10,7% *vs* -1,8%, 4t trim.)

Evolució del preu de l'habitatge lliure

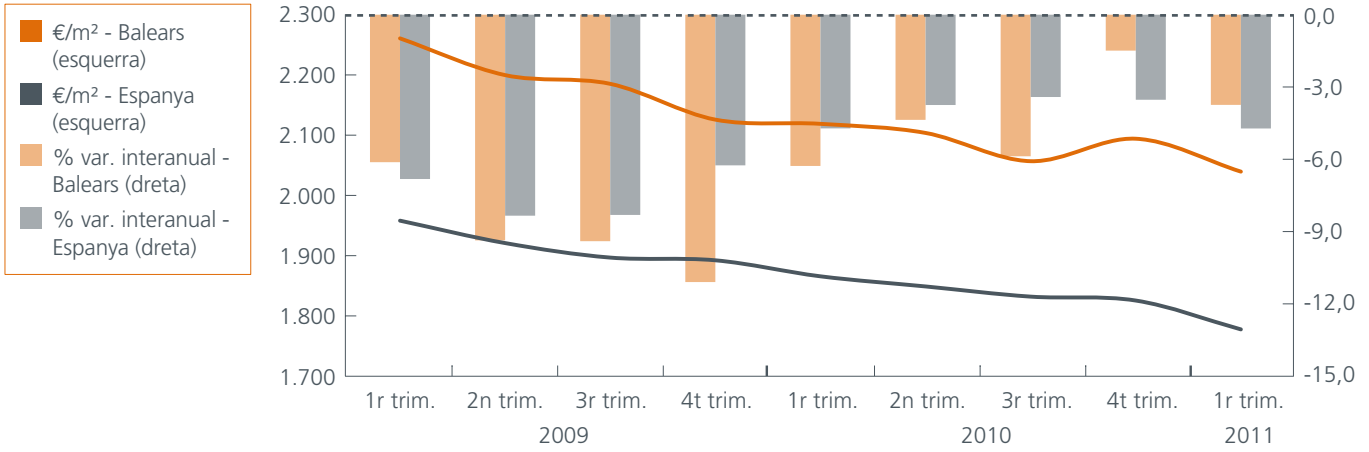

Font: Ministeri de Foment

ha estat superior al de la capital (4,3% *vs* 3%, 4t trim.). Així mateix, els resultats referents a l'habitatge usat són per a aquesta empresa de taxació més favorables, per tal com, tot i continuar descendint, s'estima que han moderat la caiguda (-2,9% *vs* -4,7%, 4t trim.) des de la màxima reculada que assoliren a les darreries de 2009 (-9,7%). Aquesta desacceleració de la tendència baixista s'ha fet evident tant a la capital (-3,5% *vs* -6,6%, 4t trim.) com a la resta de territoris (-2,5% *vs* -3,4%, 4t trim.).

Amb tot, cal assenyalar que el procés d'ajust dels preus residencials podria continuar al llarg de l'any, motivat per l'atonia del mercat immobiliari, les limitacions de crèdit i les previsibles pujades dels tipus d'interès. No obstant això, cal no oblidar que la recuperació dels preus residencials seguirà condicionada pel ritme de recuperació de l'activitat econòmica i el procés d'absorció de l'oferta immobiliària. En aquesta darrera qüestió, l'estadística de transaccions immobiliàries publicada pel Ministeri de Foment reflecteix una contracció en el nombre d'operacions de compravenda residencial durant el primer quart de l'any (-23,2%) que contrasta, sobretot, amb el repunt experimentat a les darreries del passat exercici (18,7%, 4t trim.). Desglossant segons l'antiguitat de l'immoble, el descens de les transaccions s'ha intensificat especialment en els habitatges d'obra nova (-46,2% *vs* -17,4%, 4t trim.), mentre que els de segona mà han retrocedit (-7,2% *vs* 45,5%, 4t trim.) després d'un any i mig evolucionant en terreny positiu.

Les flames d'Eivissa rompen la treva dels 'grans incendis'.

El foc ha irromput amb força durant el mes de maig i ha esdevengut, de manera inesperada, protagonista de la conjuntura ambiental. Així, tot i que el cinquè mes de l'any dóna oficialment el tret de sortida a la campanya de prevenció d'incendis forestals,[1] l'índex de risc d'incendi –basat en informació històrica del nombre de focs registrats i d'hectàrees calcinades– és molt baix el maig, sobretot si es compara amb els mesos de juliol i d'agost, durant els quals el canvi de les condicions meteorològiques i l'increment de la càrrega demogràfica n'augmenten la probabilitat d'ocurrència. No obstant això, en aquesta ocasió, la realitat ha trencat les estadístiques i ha afegit una observació atípica a la sèrie històrica. I és que el foc que ha atiat Eivissa a finals del mes de maig no només és inusual pel que fa al període temporal en què s'ha produït, sinó especialment per la seva magnitud.

Així, l'incendi declarat dia vint-i-cinc de maig a la serra de Morna (Sant Joan de Labritja), que en alguns indrets s'estengué fins al perímetre costaner del litoral eivissenc, ha arrasat un total de 1.576 hectàrees de pinar del major pulmó verd de la zona nord de l'illa, extensió que multiplica per quatre la superfície que es va cremar l'agost passat a la cala de Benirràs (367,7 ha), molt propera a la zona incendiada. En aquests termes, la superfície calcinada és la major de la història de les Pitiüses i la segona en importància de les Balears, atès que l'any 1992 s'incendiaren 1.960 hectàrees a la zona nord de la serra d'Artà (Mallorca).

El foc de la serra de Morna s'insereix en un context en què, entre el gener i el maig, el nombre d'incendis (35) ha superat els que s'havien produït durant el mateix període de l'any anterior (29) i, en el qual, la superfície cremada, una vegada descomptat l'incendi

1 D'acord amb l'article 3 del Decret 125/2007, de 5 d'octubre, pel qual es dicten normes sobre l'ús del foc i es regula l'exercici de determinades activitats susceptibles d'incrementar el risc d'incendis forestals, s'estableix que l'època de perill d'incendis forestals és el període comprès entre l'1 de maig i el 15 d'octubre, ambdós inclosos.

Evolució històrica dels incendis forestals i la superfície cremada

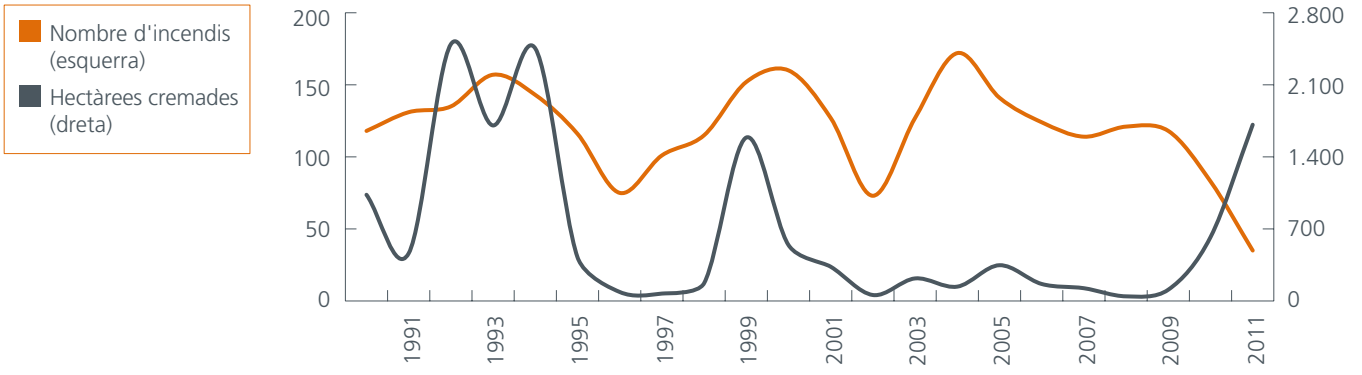

* Les dades referides a l'exercici corrent recullen l'acumulat fins al mes de maig

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades del Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl de la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat

d'Eivissa (136,1 ha), ha multiplicat per quinze la que s'havia calcinat en el mateix període de l'any precedent (9,14 ha). I és que el nombre d'hectàrees atiades pel foc ha estat durant el primer trimestre (58,39 ha) i, especialment, durant l'abril (76,5 ha), més elevat que el que s'havia registrat l'any passat en aquests mateixos períodes (6,68 ha i 0,8 ha, respectivament). Territorialment, deixant de banda Eivissa, Mallorca ha estat l'illa que més hectàrees ha perdut durant els primers cinc mesos de l'any (135,6 ha *vs* 0,06 ha, Menorca), atesos els incendis que varen tenir lloc, entre d'altres, a s'Albufera de sa Pobla (56 ha) i a Son Terrassa de Capdepera (75,3 ha).

La climatologia afegeix el seu granet de sorra a la propagació dels incendis.

Malgrat que tots els indicis assenyalin l'acció humana, sia per negligència o per intencionalitat, com l'origen dels focs registrats a les Balears durant els darrers mesos, el cert és que les condicions meteorològiques han actuat també de catalitzador, atès l'efecte que la temperatura, les precipitacions, la humitat relativa i la irradiació tenen sobre la humitat dels combustibles vegetals morts, especialment en els de menor diàmetre, que és on s'inicien normalment els incendis. Alhora, una vegada començat el foc, les condicions atmosfèriques i la direcció i velocitat del vent defineixen en bona mesura el procés de desenvolupament de l'incendi, la velocitat de propagació i la taxa d'energia alliberada, qüestions que, particularment, han estat determinants en el cas de l'incendi de la serra de Morna. No debades, les severes condicions meteorològiques que coincidiren en el moment en què s'inicià el foc –*i.e.* 30 °C de temperatura, vents de 15 a 20 km/h i, singularment, una humitat relativa del 27%– el mantengueren durant hores fora de la capacitat d'extinció.

Així les coses, es pot afirmar que la persistent i excepcional caiguda de la humitat a mitjan maig va elevar el risc d'incendi forestal, que ja s'havia incrementat per mor de la temperatura. I és que durant el primer quart de l'any, les temperatures mitjanes es varen situar tant a l'aeroport d'Eivissa (12,2 °C) com de Maó (11,1 °C) i Palma (10,6 °C) entre una i sis dècimes part damunt dels registres de l'exercici anterior. Una evolució que, més enllà de trencar la senda interanual baixista que havia evidenciat el mercuri durant el passat exercici, s'ha intensificat amb l'avanç del calendari. De fet, els registres tèrmics de l'abril han marcat valors mitjans màxims a la sèrie històrica disponible de les estacions de Palma (16 °C), Maó (15,8 °C) i Lluc (13,4 °C), emplaçament, aquest darrer, que, atesa la seva major variabilitat tèrmica, ha anotat el valor diari més càlid de l'arxipèlag (28,6 °C), la qual cosa contrasta amb el mínim que marcà el mes de gener (-6,6 °C).

Alhora, cal no oblidar que l'estació hivernal ha estat lleugerament menys humida que la de l'any anterior, caracteritzada per pluges abundats. Així, els registres pluviomètrics del primer trimestre han descendit a les principals estacions de control de les illes (-7,6%, mitjana), per bé que l'expressió territorial atribueix l'hivern més sec a Mallorca. I és que el volum de precipitacions de Palma (131,1 l/m^2) i de Lluc (356,4 l/m^2) s'ha reduït respecte de la generositat que va marcar al començament de l'any precedent (-24,9% i -39,3%, respectivament). Una situació que contrasta amb els augments observats a Maó (25%), Eivissa (33,7%) i, especialment, a Formentera (106,6%), illa que ha tancat l'hivern més plujós dels darrers vint anys (220 l/m^2). Seguint aquesta mateixa línia, el descens de les pluges s'ha revalidat durant el mes d'abril tant a Palma (-18%) com a Lluc (-82,1%), tendència a la qual també s'ha sumat Maó (-59,7%). Mentrestant, Eivissa i Formentera han accentuat els increments del primer trimestre (289,7% i 218,2%, respectivament).

Les reserves hídriques pateixen la conjuntura pluviomètrica.

El descens dels registres pluviomètrics durant el primer trimestre de l'any a Mallorca i, més concretament, a Lluc, ha contribuït al fet que el cabal dels embassaments de Cúber i es Gorg Blau (5,8 hm^3) hagi palesat una reducció significativa respecte del mateix període de l'any precedent (-50,8%), la qual cosa ha situat les aigües superficials en el 47,8% de la capacitat màxima (*vs* 98,6%, 1r trim. 2010). En realitat, cal remuntar-se a l'any 2001 per trobar un hivern amb els embassaments tan buits, circumstància que, en absència de captacions, posa de manifest la magnitud del descens pluviomètric que es produeix a la serra de Tramuntana des de la segona meitat de l'any anterior.

Així mateix, la minva dels registres pluviomètrics durant els tres primers mesos de l'any s'ha traduït en un significatiu descens del nivell

Nivell de reserves hídriques i producció d'aigua dessalada

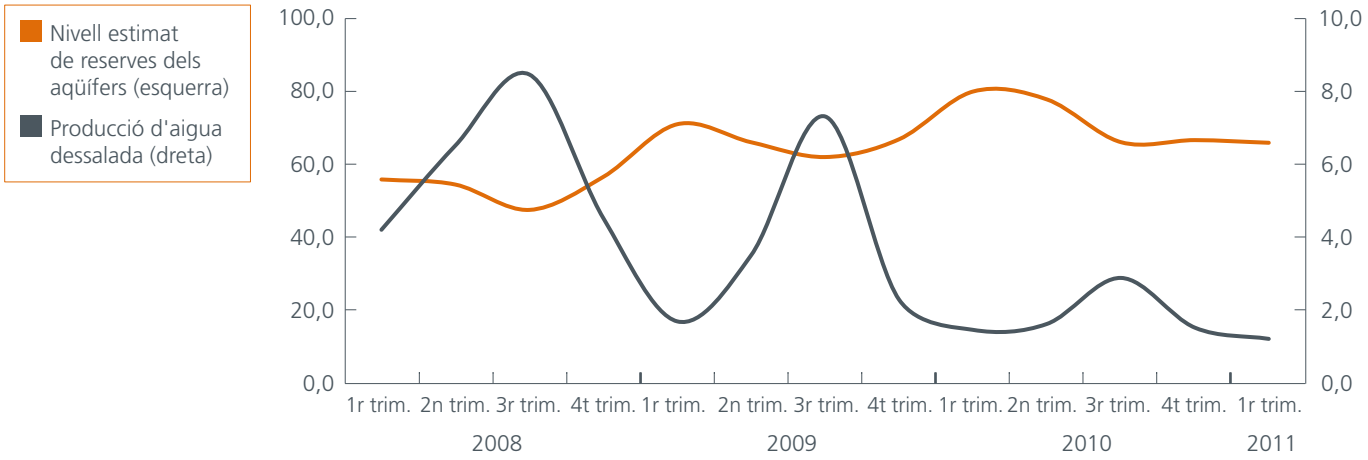

* Dades del nivell estimat de reserves dels aqüífers respecte de la seva capacitat màxima en percentatges i de l'aigua dessalada en hectòmetres cúbics

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de la Direcció General de Recursos Hídrics de la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat i l'Agència Balear de l'Aigua i de la Qualitat Ambiental

mitjà de reserves hídriques del subsòl (65,9% *vs* 80%, 1r trim. 2010), per bé que el descens dels nivells piezomètrics s'ha distribuït de manera desigual arreu de l'arxipèlag. Així, Menorca ha estat l'única illa que ha mantengut les reserves (67,5%) en nivells similars als del primer trimestre de l'exercici anterior (67,8%), fet que, atesos els marcats descensos de Mallorca i d'Eivissa, ha permès finalitzar l'hivern amb les masses d'aigua més carregades de l'arxipèlag. I és que les reserves hídriques de Mallorca han acusat sobre manera el descens de les pluges d'hivern, per tal com han davallat fins al 66,6% de la seva capacitat (*vs* 82,5%, 1r trim. 2010) d'acord amb els descensos de les unitats hidrològiques (UH) de ses Ufanes (-35,4 pp), Inca-sa Pobla (-33,1 pp), na Burguesa (-22,7 pp), s'Almadrava (-20,6 pp) i Manacor (-20,6 pp). En la mateixa línia, a pesar de l'augment interanual de les pluges, la menor capacitat d'infiltració del terreny eivissenc ha contribuït a fer que la capacitat dels aqüífers hagi descendit fins al 54,2% (*vs* 68,4%, 1r trim. 2010), un retrocés del qual se n'han fet un ressò especial les UH d'Eivissa (-17,2 pp) i de Santa Eulàlia (16,7%).

En aquest context, l'índex d'estrès hídric, que elabora periòdicament el CRE (UIB · Sa Nostra) pel que fa a l'àrea d'influència de Palma,[2] ha posat en relleu durant el primer quart de l'any una major pressió sobre els recursos hídrics (0,99) respecte del mateix període de l'any anterior (0,73), circumstància que s'explica, d'una banda, per la disminució del nivell de reserves dels aqüífers (-18,3%) i, de l'altra, per l'augment del volum de captació respecte de l'exercici precedent (11,3%). No obstat això, el valor de l'IEH segueix sent un dels més baixos de la dècada, per tal com ha continuat influït positivament pel creixent abeurament de les reserves d'aigua del subsòl dels darrers anys.

La dessalació és manté en mínims històrics.

El descens generalitzat del nivell dels aqüífers que proveeixen gairebé la totalitat de l'aigua consumida no ha minvat la capacitat d'abastiment de la demanda, fet que ha mantengut l'activitat de les plantes dessaladores de les Balears en nivells mínims. Així, el volum d'aigua dessalada ha experimentat una nova reculada

2 L'IEH mesura la pressió sobre els embassaments i les bosses d'aigua subterrània que abasteixen la capital balear i altres municipis de l'illa (Alaró, Bunyola i Binissalem) d'acord amb el nivell de reserves i el volum de captacions per part d'EMAYA.

(-17,1% *vs* -33,8%, 4rt trim. 2010), que, tot i moderar la senda baixista encetada tres anys enrere, converteix el cabal d'aigua tractada durant el primer trimestre de l'any en el més baix de la dècada. Val a dir, emperò, que aquest retrocés sols s'explica per l'aturada del funcionament de les dessaladores de Mallorca, que han reduït el volum d'aigua dessalada a la mínima expressió, atès que les plantes d'Eivissa (1,14 hm^3) i de Formentera (0,06 hm^3) han incrementat el seu funcionament, especialment en el cas de la pitiüsa menor (62,3% *vs* 4,2%, Eivissa).

Finalment, atenent la informació proporcionada per EMAYA i Calvià 2000, l'aigua reutilitzada s'ha xifrat en 1,67 hectòmetres cúbics, la qual cosa representa un augment del 56,1% respecte del mateix període de l'any anterior. En aquest sentit, tot i que el volum d'aigües residuals tractades a la capital ha anotat un mínim a la sèrie (8 hm^3) –fruit d'una reducció interanual del 8,2%–, el cabal reutilitzat (1,42 hm^3) s'ha incrementat sobre manera (111,1%), fet que ha afavorit, especialment, el reg agrícola. Per contra, el descens de l'aigua tractada a les plantes depuradores de Calvià (-33,6%) ha acabat minvant l'aprofitament de les aigües depurades (-62,4%), tant per al reg de cultius com de camps de golf o jardins de les zones urbanes.

El règim especial resisteix la caiguda de la producció bruta d'energia elèctrica.

L'estancament de l'economia balear durant el primer trimestre de l'any i la moderació de les temperatures durant l'hivern expliquen en bona mesura que la demanda d'energia elèctrica hagi retrocedit un 4,4%, fins a assolir un total de 1.361 GWh. Aquest descens, que malbarata el signe positiu guanyat el trimestre anterior (2,9%) després de romandre sota zero des de la segona meitat de 2009, s'ha estès al llarg de l'arxipèlag, encara que ha revestit un caire més intens a Menorca (-7,8% *vs* -1,3%, 4t trim. 2010) i a Mallorca (-4,6% *vs* 3,3%, 4t trim. 2010), per tal com a les Pitiüses, tot i descendir, ho ha fet per sota de la mitjana (-1,4% *vs* 5%, 4t trim. 2010).

En aquesta mateixa línia, la producció bruta d'energia elèctrica ha retrocedit un 5,2% i ha retornat, després del parèntesi del trimestre

Producció energètica per components

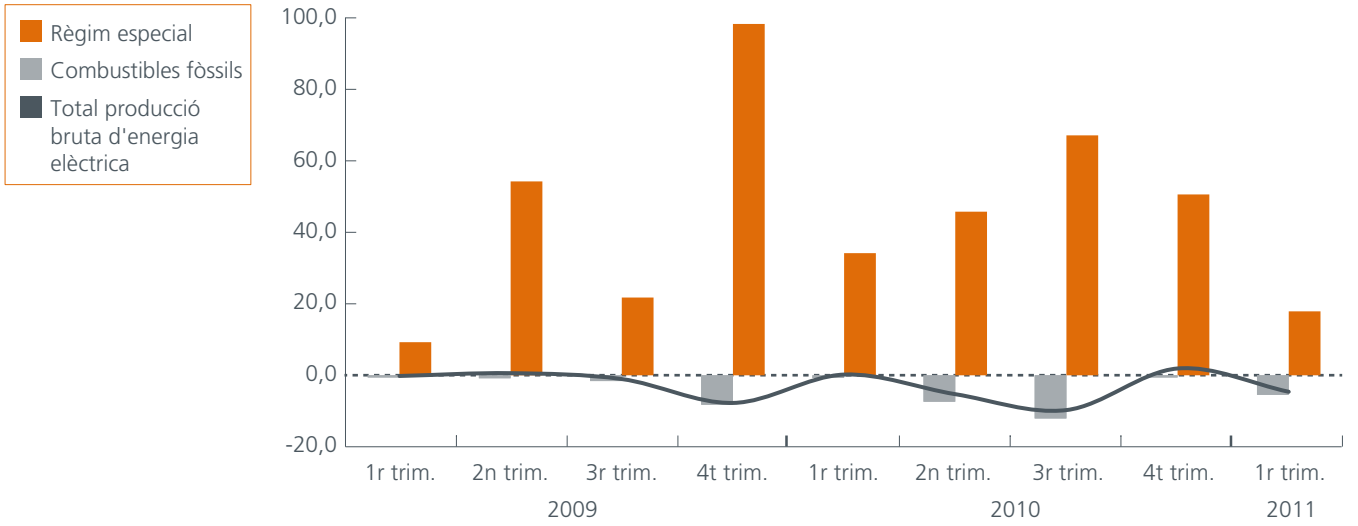

* Taxes de variació interanual en percentatges

Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de Red Eléctrica de España

passat (1,9%), a la senda negativa que havia encetat el segon trimestre de l'any anterior. Aquest descens, que ha afectat totes les illes, s'ha deixat sentir especialment en els processos més lligats a les fonts d'energia tradicional, com són el carbó (-23,8%), el fuel gas (-31,3%) i el fueloil (-1,4%). Per contra, la generació d'energia elèctrica a partir del cicle combinat ha continuat augmentant (66,1%), encara que en menor mesura que el trimestre precedent (165,3%), circumstància que s'ha produït també en l'àmbit de l'energia en règim especial (17,9% *vs* 50,6%, 4t trim. 2010), que des de fa tres anys no coneix el negatiu.

Sigui el que sigui, l'asserenament de l'energia de règim especial és degut, fonamentalment, al menor ritme d'ascens de l'energia procedent de la incineració de residus (11,7% *vs* 74%, 4t trim. 2010) i, en menor grau, a l'estacament de l'energia eòlica (3,3% *vs* 13,8%, 4t trim. 2010). I és que tant la cogeneració (59,7%) com la producció d'energia fotovoltaica (29,2%) han intensificat el creixement que marcaren el trimestre anterior (19,7% i 10%, respectivament).

Així les coses, la proporció d'energia produïda a partir de residus urbans, malgrat mantenir la preponderància en el segment de règim especial, ha reduït la seva representativitat fins al 61,6% (*vs* 72,1%, 4t trim. 2010) en favor de les energies renovables (31,1% *vs* 21,5%, 4t trim. 2010), que inclouen l'energia eòlica i fotovoltaica.

L'atonia del consum energètic contribueix a la millora de la qualitat atmosfèrica.

El descens de la producció bruta d'energia elèctrica del primer trimestre de l'any, juntament amb la disminució del consum de benzina (-6,3%) i gasoil A (-2,4%), han contribuït a rebaixar els nivells de concentració de les partícules en suspensió (PM_{10}) i de diòxid de nitrogen (NO_2), atesa la seva vinculació amb el trànsit de vehicles i la combustió de fonts energètiques fòssils. En aquest sentit, l'estació palmesana de Foners, que habitualment presenta els nivells més elevats de contaminació atmosfèrica a

Evolució de la concentració de diòxid de nitrogen

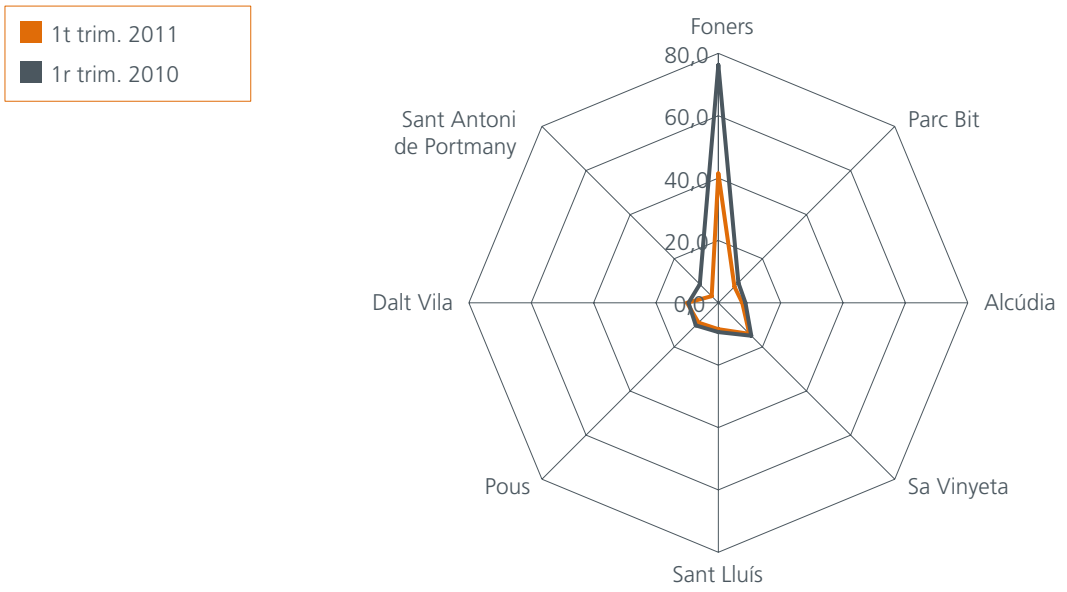

* Dades referides a la concentració mitjana trimestral de diòxid de nitrogen a les principals estacions que configuren la xarxa de mesurament balear
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades de la Direcció General de Canvi Climàtic i Educació Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat

causa de la seva ubicació en una zona d'alta congestió viària, ha palesat durant els tres primers mesos de l'any una reducció significativa tant en la concentració de PM_{10} (-13,3%) com, especialment, de NO_2 (-46,9%), per bé que, en aquest darrer cas, la concentració mitjana (40,5 µg/m^3) no ha aconseguit situar-se part davall dels nivells màxims de tolerància establerts per la normativa vigent,[3] fet que succeeix per segon trimestre consecutiu. En aquesta mateixa línia, les estacions ubicades a Sant Antoni de Portmany i al Parc Bit s'han beneficiat de la millora de la qualitat de l'aire, per tal com han experimentat els retrocessos més significatius de NO_2 (-88,7% i -19,5%, respectivament) i de PM_{10} (-25,2% i -29,1%, respectivament).

De la mateixa manera, els símptomes de flaquesa en la producció d'energia elèctrica del primer trimestre de l'any, especialment palesos en el cicle del carbó, fuel i gasoil, s'han traduït en un descens de les concentracions mitjanes de diòxid de sofre (SO_2). Així, són ressenyables els descensos anotats als punts de control més propers a la capital mallorquina –com són Bellver (-44%) i Foners (-38,3%)– i a Eivissa –especialment a Sant Antoni de Portmany (-66,1%)–. Val a dir, emperò, que en aquests termes Menorca s'ha desmarcat clarament de la tendència baixista, atesos els repunts anotats a les estacions de Ciutadella (194,7%) i Sant Lluís (161,5%). De fet, aquesta última estació ha assolit el valor diari de concentració de SO_2 més elevat de l'arxipèlag (31,4 µg/m^3), després de la veïna estació de Pous (34,4 µg/m^3), per tal com s'ha vist afectada per les immissions de la central tèrmica de Maó i la zona portuària. En qualsevol cas, aquestes concentracions continuen al voltant d'un 75% part davall dels límits legals permesos,[4] per la qual cosa no comporten cap risc per a la salut humana.

Per la seva part, els nivells de concentració del principal contaminant secundari, l'ozó troposfèric (O_3), que durant l'hivern tenen tendència a reduir-se per mor de la menor radiació solar, no han quedat tampoc al marge de la millora general de la qualitat de l'aire, fet que s'ha observat a la majoria de terminals que han palesat, alhora, un retrocés de les immissions del seu principal precursor, el diòxid de nitrogen. Així, el valor diari mitjà d'aquest element ha descendit un 11% respecte del primer trimestre de l'exercici anterior, fet que l'ha situat aproximadament un 70% per sota del llindar horari establert per la normativa[5] i que explica que cap estació hagi depassat el màxim horari.

La fragilitat del consum passa factura a la recollida selectiva.

Des d'un punt de vista general, les dificultats de les Balears per restablir el ritme d'activitat no sols han deixat un balanç atmosfèric més favorable, sinó que també han incidit positivament en la generació de residus sòlids urbans (RSU). Aquesta interrelació s'ha apreciat amb més claredat territorialment, per tal com Mallorca i Menorca, en una fase de recuperació econòmica menys avançada, han experimentat majors reculades que les Pitiüses.

Així doncs, la generació de RSU mesclats ha retrocedit als municipis de Palma (-3,7%) i Calvià (-3,5%) amb més intensitat que el trimestre anterior (-2,8% i -1,5%, respectivament), fet que, atesa la seva elevada representativitat, permet estendre aquesta dinàmica al conjunt de Mallorca. Anàlogament, Menorca ha cedit el signe positiu amb què havia finalitzat l'any passat (-3,8% *vs* 1,7%, 4t trim. 2010), després d'un gener especialment feble (-12,4%). No obstant això, l'efecte de la Setmana Santa sobre l'activitat econòmica ha moderat de manera significativa aquesta trajectòria tant a la capital mallorquina (-0,3%) com al municipi calvianer, que ha revertit el signe negatiu (3,6%), igual que Menorca (1,4%).

Per contra, les Pitiüses s'han desmarcat de la tendència general descrita i han consolidat l'empenta de trimestres anteriors amb increments a Eivissa (1,6% *vs* -0,4%, 4t trim. 2010) i a Formentera (103,1% *vs* 10,4%, 4t trim. 2010), territori, aquest darrer, que ha duplicat amb escreix la generació de RSU mesclats respecte del mateix període de l'any precedent. De manera anàloga a la resta de l'arxipèlag, el mes d'abril ha donat continuïtat a aquesta evolució amb sengles pujades, que en el cas de la major de les Pitiüses ha esdevengut l'increment mensual més intens de l'últim quadrienni (7,3% *vs* 66,2%, Formentera).

3 Segons la legislació vigent, el límit mitjà de concentració anual de NO_2 i de PM_{10} queda establert en 40 ug/m^3.

4 D'acord amb la normativa vigent, el límit diari màxim de concentració de SO_2 queda fixat en 125 µg/m^3.

5 Segons la legislació actual, el llindar màxim horari d'informació pel que fa a O_3 és de 180 µg/m^3.

Producció de residus a les Pitiüses

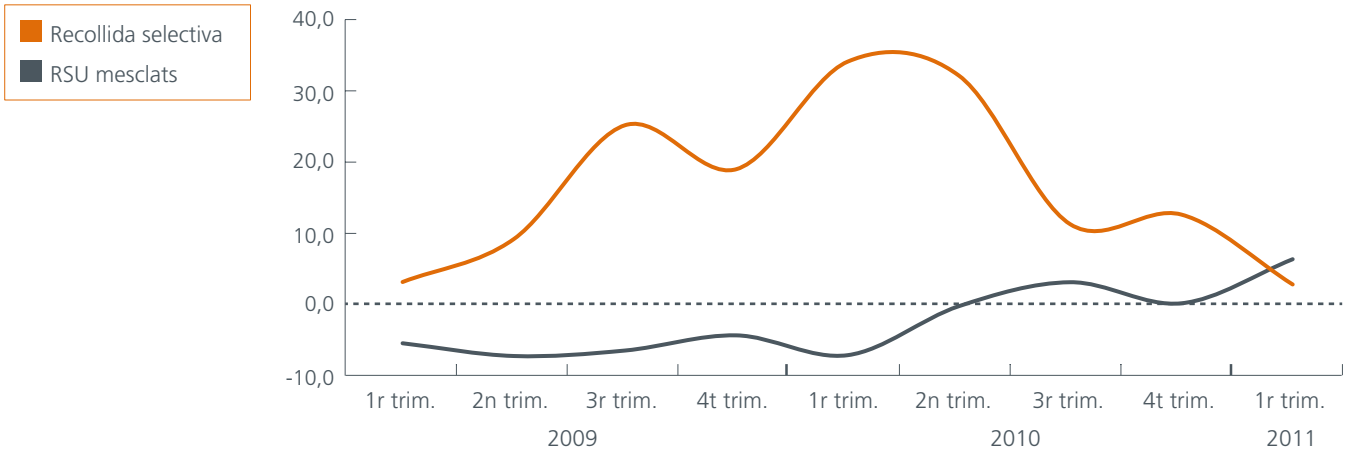

* Dades en tones
** Les dades referides a la recollida selectiva inclouen paper i cartó, vidre i envasos
Font: elaboració pròpia d'acord amb dades del Consell Insular d'Eivissa

Sigui el que sigui, el context general de retraïment dels residus urbans ha incidit també en la recollida selectiva. Així, tot i el repunt dels RSU mesclats, la recollida no orgànica ha alentit substancialment el ritme d'ascens a Eivissa (3,5% *vs* 13%, 4t trim. 2010) i a Formentera (-2,4% *vs* 10,5%, 4t trim. 2010), especialment en l'àmbit de la recollida de vidre (-4,4% *vs* 5,1%, paper i cartó; 8,9%, envasos). Alhora, Menorca, que ha anotat la reculada més intensa de l'arxipèlag (-10,7%), ha intensificat el descens del trimestre anterior (-5,3%), arrossegada especialment per la recollida del paper i cartó (-15,3% *vs* 3,9%, vidre; -11,5%, envasos). Per la seva banda, els municipis mallorquins de Calvià i Palma han presentat unes reculades força més minses, tot i que mentre que el primer ha perllongat la moderació de la senda descendent encetada nou mesos enrere (-0,7% *vs* -0,8%, 4t trim. 2010), la capital ha abandonat el signe positiu que va lluir durant tot l'exercici anterior (-0,5% *vs* 2,8%, 4t trim. 2010).

Agraïments

AENA Aeroport d'Eivissa · AENA Aeroport de Menorca · AENA Aeroport de Palma de Mallorca · Agència Balear de l'Aigua i de la Qualitat Ambiental (ABAQUA) · Agrupació de Fabricants de Ciment d'Espanya (OFICEMEN) · Autoritat Portuària de les Balears · ATESE Atención y Servicios S.L. · Calvià 2000 S.A. · Centre Meteorològic Territorial de les Illes Balears · Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears · Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Mallorca · Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Menorca · Companyia Logística d'Hidrocarburs (CLH) · Consell Insular d'Eivissa. Departament de Política de Mobilitat i Medi Ambient · Consell Insular de Mallorca. Departament de Medi Ambient · Conselleria de Comerç, Indústria i Energia. Direcció General d'Energia · Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat. Direcció General de Biodiversitat. Servei de Gestió Forestal; Direcció General de Canvi Climàtic i Educació Ambiental. Secció d'Atmosfera; Direcció General de Recursos Hídrics · Conselleria de Turisme i Treball · Consorci de Residus Urbans i Energia de Menorca · Direcció General de Trànsit · El Corte Inglés S.A. · Endesa Gas Baleares S.A. · Eroski/Center SYP · Exceltur · EMAYA S.A.· Federació de la Petita i Mitjana Empresa de Menorca (PIME Menorca) · GESA Endesa · Grupo Jumbo Tours · Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) · Meliá Hotels International S.A. · Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. Institut d'Estudis Turístics; Servei de Conjuntura Industrial · Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB) · Observatori del Turisme de les Illes Balears · Palmacer S.A. · Ports de les Illes Balears · Red Eléctrica de España · Riu Hotels&Resorts · Roldán Oficinas y Despachos S.A. · "SA NOSTRA", Caixa de Balears. Anàlisi de Gestió i Control Pressupostari; Sala de Mercats · Socías y Rosselló · TINSA. Delegació de les Balears · Transportes Blindados S.A. (TRABLISA) · Tresoreria General de la Seguretat Social

CRE

CENTRE DE RECERCA ECONÒMICA (UIB · "SA NOSTRA")

10 ANYS

www.cre.uib.es

www.cre.sanostra.es